

Hľa, ja robím čosi nové, teraz to klíči, nebadáte?

Áno, urobím cestu na púšti a rieky
na pustatine (Iz 43,18-19).

Nespomínajte udalosti dávne, o veciach predošlých neuvažujte.

**TRNAVSKÁ UNIVERZITA V TRNAVE
TEOLOGICKÁ FAKULTA**

**VÝZVY PRE NOVÚ EVANJELIZÁCIU NA SLOVENSKU
PO ROKU 1990**

(upravená verzia na web - pre inšpiráciu iných)

Rigorózna práca

2016

Júlia, Kubicová, Mgr.

Čestne vyhlasujem, že som rigoróznú prácu vypracovala samostatne a použila som len
pramene, ktoré citujem a uvádzam v priloženom zozname použitej literatúry.

V Bratislave dňa

---

podpis

ABSTRAKT

KUBICOVÁ, Júlia: *Výzvy pre novú evanjelizáciu na Slovensku po roku 1990*. [Rigorózna práca] / - Trnavská univerzita v Trnave. Teologická fakulta. [Katedra pastorálnej teológie, liturgiky a kánonického práva]. - Komisia pre obhajoby: [Komisia pre rigorózne skúšky]. - Stupeň odbornej kvalifikácie: [Doktor pedagogiky - učiteľstvo náboženskej výchovy]. - Bratislava : TFTU, 2016, 94 s.

Práca *Výzvy pre novú evanjelizáciu na Slovensku po roku 1990*, sa usiluje o podanie prehľadu významnejších nedávnych historických udalostí Katolíckej cirkvi na Slovensku po roku 1989 a ich vývoj z pohľadu novej evanjelizácie. Analýza súčasnej situácie tvorí väčšiu časť práce, nakoľko dôsledky minulosti sú súčasťou prítomnosti, čím spolutvoria predmet novej evanjelizácie, ktorým je človek a jeho spása. Práca je vystavaná na realizácii výziev Druhého vatikánskeho koncilu, ktoré by z pohľadu novej evanjelizácie, mohol čiastočne naplniť i predložený návrh, tvoriaci spolu s analýzou situácie Katolíckej cirkvi na Slovensku, výstup a konkrétny prínos práce: e-kurz - Animátor pre farské podspoločenstvo a mládež, ktorý využíva možnosti virtuálneho sveta a jeho potenciál v službách novej evanjelizácie.

Kľúčové slová: nová evanjelizácia, Druhý vatikánsky koncil, komunizmus, pastoračný plán, moderné komunikačné prostriedky, e-learning, osobné svedectvo,

ABSTRACT

KUBICOVÁ, Júlia: *Challenges for a new evangelization in Slovakia after 1990*. [Doctoral rigorous thesis] / - Trnava University in Trnava. Faculty of Theology. [Department of Pastoral Theology, Liturgy and Canon Law]. - Commission for defense: [Commission for rigorous exams]. - Degree of Qualification: [Doctor of education - teaching religious education]. – Bratislava : TFTU, 2016, 94 p.

Work *Challenges for a new evangelization in Slovakia after 1990*, it seeks to give an overview of major recent historical events of the Catholic Church in Slovakia since 1989 and their development from the perspective of the new evangelization. Analysis of the current situation constitutes a major part of the work, because the consequences of the past are part of the present, which co-create the subject of the new evangelization, which is man and his salvation. The work is built on the implementation challenges of the Second Vatican Council, which in view of the new evangelization, could partly filled and submitted a proposal, forming together with an analysis of the situation of the Catholic Church in Slovakia, the output and the practical benefits of work: e-course - Animator for parish come community and young people who use the potential of the virtual world and its potential in the service of the new evangelization.

Key words: new evangelization, Second Vatican Council, communism, pastoral plan, modern means of communication, e-learning, personal testimony,

OBSAH

ÚVOD.....	6
1 DEFINÍCIA POJMU NOVÁ EVANJELIZÁCIA.....	1
1.1 Etymológia slova evanjelizácia.....	8
1.2 Druhý vatikánsky koncil a nová evanjelizácia.....	9
1.3 Protestantská náuka.....	12
1.4 Význam slova a jeho výzvy v súčasnosti.....	15
2 TEOLOGICKÉ VÝCHODISKO VYCHÁDZAJÚCE Z UČENIA DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu a pápežských dokumentov	16
2.1 Druhý vatikánsky koncil a situácia Katolíckej cirkvi	16
2.2 Hlavné dokumenty Druého vatikánskeho koncilu súvisiace s evanjelizáciou.....	19
2.3 Pokoncilové a pápežské dokumenty týkajúce sa evanjelizácie.....	21
2.4 Biskupské synody a ich výzvy k novej evanjelizácii	25
2.5 Vývoj Cirkvi v duchu novej evanjelizácie po Druhom vatikánskom koncile.....	27
3 PRELOMOVÝ ROK 1990 KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU.....	31
3.1 Historický pohľad na situáciu Cirkvi pred rokom 1990	31
3.2 Postoj Katolíckej cirkvi voči komunizmu.....	39
4 ZMENY KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU PO ROKU 1990.....	43
4.1 Udalosti a vývoj Katolíckej cirkvi po revolúcii	43
4.2 Pastoračné plány Konferencie biskupov Slovenska.....	49
4.3 Stručná analýza, výsledok a prínos pastoračných plánov	52
4.4 Angažovanosť veriacich na poli novej evanjelizácie.....	58
5 SÚČASNÉ VÝZVY NOVEJ EVANJELIZÁCIE NA SLOVENSKU	60
5.1 Médiá v službe novej evanjelizácie podľa koncilových a pápežských dokumentov.	60
5.2 Nová evanjelizácia vo virtuálnej realite	64
5.3 E-learning katolíckej teológie ako metóda novej evanjelizácie	68
5.4 Model e-kurzu Animátor pre farské podspoločenstvo a mládež.....	72
5.4.1 Návrh procesu e-learningového vzdelávania.....	74
5.4.2 Potenciál e-kurzu Animátor pre farské podspoločenstvo a mládež.....	82
ZÁVER.....	86
Virtuálne prehliadky kostolov - ako prostriedok novej evanjelizácie.....	88
PRÍLOHA.....	99

ÚVOD

Nová evanjelizácia predstavuje paradox radostnej zvesti, ktorá ide proti prúdu sveta. Slová, ktoré Ježiš Kristus adresoval apoštolom, keď im povedal, že ich posielal ako ovce medzi vlkov a žiadal od nich vydanie osobného svedectva (porov. Mt 10,16-19), patria aj nám. Počet obetí dnešných kresťanov je alarmujúci a bije na poplach. Evanjelizačná výzva, ktorá rezonuje v srdci kresťana, uvedomujúc si hĺbku slov svätého Pavla: „Beda, keby som nehlásal evanjelium“ (1 Kor 9,16), je každým dňom naliehavejšia. Dnes nemôžeme hovoriť už len o potrebe evanjelia, ale pod tlakom narastajúceho zla vo svete, si musíme uvedomiť prioritnú naliehavosť a nevyhnutnosť evanjelia nielen vo svete reálnom, ale i vo svete virtuálnom, kde sa dnešný človek utieka, priam skrýva a s hlbokou túžbou v srdci hľadá akúsi nádej, zmysel života, pochopenie a prijatie, ktoré v realite nenachádza.

Cieľom našej práce je poukázať na snahu a rozkvet evanjelizačných aktivít na Slovensku po roku 1990, ako napĺňanie výziev Druhého vatikánskeho koncilu. Prínosom práce je analýza situácie Katolíckej cirkvi na Slovensku v časoch komunizmu, jej porevolučný vývoj a návrh e-learningového kurzu v službách novej evanjelizácie.

V prvej časti predstavujeme etymológiu pojmu evanjelizácia, ktorá v Katolíckej cirkvi doposiaľ nemá jednotnú presnú definíciu. V druhej časti sa zameriavame na teologické východisko vychádzajúce z učenia Druhého vatikánskeho koncilu a pápežských dokumentov v súvislosti s novou evanjelizáciou, ktoré sú nosnými piliermi celej práce. V tretej časti sa sústreďujeme na situáciu Katolíckej cirkvi na Slovensku na prelome roku 1990, nakoľko kruté prenasledovanie zo strany komunistov, ktorému musela Cirkev čeliť, dodnes zanechalo neuzdravené rany u mnohých veriacich, čo má veľký vplyv na súčasnú novú evanjelizáciu na Slovensku. V štvrtej časti sa venujeme vývoju Katolíckej cirkvi na Slovensku po roku 1990 - a to najmä pastoračným plánom, ktoré mali za cieľ znovuvybudovanie oslabenej cirkevnej štruktúry. V poslednej časti predstavujeme návrh modelu e-kurzu - Animátor pre farské podspoločenstvo a mládež, jeho proces a potenciál.

Pramene, z ktorých čerpáme, sú predovšetkým dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu a pápežov, vyhlásenia Magistéria, ale i Kódex kánonického práva a vyhlásenia Konferencie biskupov Slovenska. Informácie o nedávnej situácii Cirkvi na Slovensku čerpáme od historikov a spisov očitých svedkov komunistického režimu.

Kvôli lepšiemu vysvetleniu situácie Katolíckej cirkvi na Slovensku a pochopeniu prínosu práce, používame analytickú metódu v kombinácii so syntetickou, prostredníctvom ktorých sa snažíme poukázať na podstatné prvky, ktoré ovplyvňujú skutočnosti evanjelizačnej činnosti Katolíckej cirkvi na Slovensku.

Prácou chceme poukázať na dôležitosť ohlasovania evanjelia v dnešnej dobe, ktoré v prvom rade spočíva v osobnom svedectve. Čnostný život človeka je inšpiráciou - ako pre praktizujúcich kresťanov, tak pre nepraktizujúcich, ale i tých, ktorí evanjelium odmietajú. Výzvy Druhého vatikánskeho koncilu, pápežov a biskupov podnecujú k zapojeniu do služieb novej evanjelizácie všetko, čo človek dostal od Boha a má k dispozícii. V tomto smere je dôležitá otvorenosť pre vanutie Ducha a všímanie si nových možností, príležitostí a moderných výdobytkov doby, ktoré má veriaci človek podriadiť službe evanjelia. Nakoľko dnešný človek, pod vplyvom sekularizmu, hedonizmu a nudy sa utieka do abstrakcií sveta virtuálneho, kde s nádejou i bez nej, hľadá pochopenie, prijatie, naplnenie, šťastie, lásku, nehu, nádej, vieru a všetko cenné, čo si v realite nevšíma, neváži a odmieta vidieť, je veľkou výzvou dnešnej doby, zapojiť všetky dary, talenty, možnosti, schopnosti, prostriedky a podporiť evanjelizačnú inváziu vo svete virtuálnom. V práci sa snažíme na poukázanie stále nevyužitého potenciálu, ktorý ponúka svet virtuálny. Virtuálny priestor, ak sa naplní plnohodnotným obsahom, môže dnešné nešťastné duše osloviť a priviesť k Pravde - čo je výzva predovšetkým pre novú evanjelizáciu prostredníctvom moderných komunikačných prostriedkov. Jedným z variantov je vzdelávanie v teologických otázkach prostredníctvom e-learningu, ktorý v práci predstavujeme.

1 DEFINÍCIA POJMU NOVÁ EVANJELIZÁCIA

Vzhľadom na stálu neurčitosť pojmu, ktorý sa za posledné desaťročia používa čoraz častejšie a naliehavejšie, je nevyhnutné predstaviť rôzne pohľady na pojem nová evanjelizácia, ktoré budeme v práci prednostne čerpať z koncilových, pokoncilových a pápežských dokumentov. Najprv spomenieme pôvod slova, ktorý má korene už v Starom zákone, avšak svoje pravé naplnenie a zmysel nachádza v Novom zákone, v osobe Ježiša Krista. Preto evanjeliá Nového zákona sú základom pre novú evanjelizáciu ako v súčasnosti, tak do konca čias. V Katolíckej cirkvi sa pojem evanjelizácia a následne nová evanjelizácia, zaviedol do bežného používania až po Druhom vatikánskom koncile, inšpiráciou protestantskej náuky, ktorú si stručne predstavíme. Na záver zhrnieme aktuálne zaužívané významy pojmu.

1.1 Etymológia slova evanjelizácia

Pojem evanjelizácia spájame so slovom evanjelium, ktoré je gréckeho pôvodu euangelion. Marek evanjelista ho predstavuje ako spis o Ježišovi, život samého Ježiša, ale aj ako samotnú osobu Ježiša (porov. Mk 1,1), ktorého narodenie zvestovali už anjeli ako radostnú zvesť (porov. Lk 2,10). Teda samotná zvesť o ňom predchádzala jeho osobu, ktorá sama v sebe je radostnou zvesťou, z ktorej následne vznikol spis - evanjelium, ako ho najčastejšie chápeme v dnešnej reči. Ale výraz sa spája nielen s dobrou zvesťou o osobe Ježiša Krista, ale aj so spásou a Božím kráľovstvom. V gréčtine evanjelium značilo dobrú zvesť alebo oznámenie víťazstva. „Pax Romana, významné udalosti v živote cisára, boha a spasiteľa, sa oslavovali ako také evanjeliá. No kresťanský spôsob reči celkom isto prevzal slovo evanjelizovať zo Starého zákona, s osobitným významom, ktorý už vtedy malo: zvestovať spásu.“¹ Zo Svätého písma poznáme aj prednostných adresátov radostnej zvesti; teda už tu môžeme nepriamo pozorovať prvé rozdelenie ľudí do jednotlivých skupín, ktorým sa má ohlasovať evanjelium: chudobným v duchu (porov. Mt 5,3; Mk 10,17-23), hriešnikom (porov. Lk 15,1; 18,9-14; Mt 21,31), pohanom (porov. Mt 8,10; 15,21-28), maličkým (porov. Mt 11,28; Lk 9,48; 10,21), srdciam, čo túžia počuť Božie

---

¹ LYONNE, S.: *Evanjelium*. In: Slovník biblickej teológie, Trnava : Dobrá kniha, 2003, ed. LÉON-DUFOUR, X., (*Vocabulaire de théologie biblique*. Paríž: Les Éditions du Cerf, 1977, 4 ed.).

slovo (porov. Sk 13,7), ľudom, ktorí túžia vedieť, čo treba robiť, aby boli spasení (porov. Sk 16,30); teda všetkým ľudom na svete, ktorí potrebujú Božie milosrdenstvo, čo je charakteristickou črtou celého ohlasovania. Evanjelista Matúš to jasnou rečou hovorí: „Chod'te teda, učte všetky národy a krstite ich v mene Otca i Syna i Ducha Svätého“ (Mt 28,19). „Toto evanjelium, píše svätý Irenej, apoštoli najprv kázali. Potom z vôle Božej nám ho odovzdali v Písmach, aby sa stalo základom a stĺpom našej viery.“² Pojem evanjelizácia sa však v týchto časoch ako taký nepoužíval, len ho odvodzujeme od slova evanjelium, ktorého pôvod sme si práve vysvetlili.

1.2 Druhý vatikánsky koncil a nová evanjelizácia

V Katolíckej cirkvi sa pojem evanjelizácia začal častejšie používať až po Druhom vatikánskom koncile, k čomu svojimi pohľadmi prispela aj protestantská teológia. O jeho rozšírenie sa v tomto čase zaslúžila i biskupská synoda o evanjelizácii v roku 1974 a exhortácia Pavla VI. *Evangelií nuntiandi* - o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete, zo dňa 8. decembra 1975. Svätý Otec v nej rozvinul myšlienky Druhého vatikánskeho koncilu o Cirkvi v súčasnom svete, ktorou hlavnou témou bolo ohlasovanie evanjelia. Pojem evanjelizácia v ňom vysvetľuje ako bohatú, komplexnú a dynamickú realitu, ktorá zahŕňa ohlasovanie Krista tým, ktorí ho nepoznajú (kerygma), kázanie, katechézu, vysluhovanie sviatostí, sebaobnovu. Teda všetko, čo spadá pod názov *missio Ecclesiae*. Evanjelizovať znamená „prinášať radostnú zvesť celému ľudstvu, ľudí vnútorne pretvárať a vytvárať z nich nové ľudstvo. (...) skrze krst a život podľa evanjelia. Účelom evanjelizácie je práve dosiahnuť túto vnútornú premenu a ak treba, nejako ju vyjadriť slovom.“³ Je dvojitou výzvou, ktorá v prvom rade spočíva vo vnútornej premene a má vplyv na druhú, vonkajšiu - ohlasovanie radostnej zvesti kresťanským svedectvom života a Božím slovom. Teda prostredníctvom evanjelizácie sa pretvára a realizuje ako človek, tak i celá Cirkev. Pápež v tejto encyklike jasne poukázal na fakt, že prvoradá je predovšetkým vnútorná premena.

Ján Pavol II. dňa 9. marca 1983 v príhovore biskupom Latinskej Ameriky vysvetlil, že novosť evanjelizácie, vzhľadom na nové prežívanie skúsenosti viery a jej hlásanie, spočíva

---

² LYONNE, S.: *Evanjelium*.

³ PAVOL VI.: *Evangelií nuntiandi*.

v novom zápale, v nových metódach a v nových prejavoch.⁴ Nová evanjelizácia neodmieta minulosť a nie je duplicitou predchádzajúcej evanjelizácie, ale je predovšetkým duchovnou akciou, ktorá vyžaduje schopnosť osvojiť si odvahu v hľadaní a v aplikácii nových spôsobov ohlasovania. Nakoľko evanjelium je zdrojom stále nových inšpirácií, predstavuje i odvahu vydať sa na nové cesty, ktorých podmienky sú podstatne zmenené. V postsynodálnom Apoštolskom liste *Christifideles laici* - o povolani a poslaní laikov, zo dňa 30. decembra 1988, poukazuje na to, že evanjelizovať sa nemá len povrchné, nejakým okrasným spôsobom, ale do hĺbky. A to takým spôsobom, aby evanjelizácia presiahla celý život človeka.⁵ Má pretvárať vedomie, činnosť, myslenie, hierarchiu hodnôt človeka, čím tak pozitívne ovplyvní aj jeho život a prostredie, v ktorom sa nachádza. Evanjelizácia znamená aj svedectvo, hlásanie, vyučovanie a výchovu. V encyklike *Redemptoris missio* - o trvalej platnosti misijného poslania zo dňa 7. decembra 1990, Ján Pavol II. evanjelizačnú aktivitu rozlišuje na tri situácie. Prvá sa týka ľudí, ktorým Kristus nie je známy alebo im chýba dostatočná znalosť; túto aktivitu pápež označil za pohanskú misiu. Do druhej skupiny zaradil veriacich, ktorí sú verní evanjeliu a sú dostatočne horliví vo vydávaní svedectva, teda sa jedná o evanjelizáciu bežného pastoračného účinkovania. Tretiu skupinu tvoria ľudia, ktorí stratili zmysel pre živú vieru a Krista, alebo sa už ani necítia ako členovia Cirkvi. V tomto prípade je potrebná nová evanjelizácia alebo reevanjelizácia.⁶ Všetky tri oblasti vyžadujú iný evanjelizačný prístup a osobitnú citlivosť voči jednotlivým osobám. To znamená, že aj evanjelizátori musia v pokore prijať svoje limity, uvedomiť si vlastné svedectvo života, učiť sa jeden od druhého a vnímať znamenia čias.

Pápež Benedikt XVI. zriadil Pápežskú radu na podporu novej evanjelizácie, ktorá sa zameriava na obyvateľov prvého a druhého sveta - Európu, USA a Južnú Ameriku, a je pomocou už existujúcej Kongregácii pre evanjelizáciu národov⁷ so zameraním na krajiny tretieho sveta. Predseda tejto Pápežskej rady - Rino Fisichella, odôvodňuje, že kvôli riziku nezohľadnenia komplexnosti povahy a ochudobnenia samotnej evanjelizačnej činnosti,

---

⁴ Porov.: DOKUMENTY Vatikánskych úradov: 13. riadne valné zhromaždenie Biskupskej synody, *Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery, Lineamenta*.

⁵ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*.

⁶ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Redemptoris missio*.

⁷ Pozn.: Kongregácia pre evanjelizáciu národov bola ustanovená bulou *Inscrutabili Divinae* pápeža Gregora XV. dňa 22. júna 1622.

nevytvára ani on nijakú vyčerpávajúcu definíciu novej evanjelizácie. Napriek problematickosti vytvorenia definície vysvetľuje, že nová evanjelizácia si „vyžaduje schopnosť vedieť zdôvodniť svoju vieru, predstaviť Ježiša Krista, Božieho Syna, jediného Spasiteľa ľudstva. V miere, v akej toho budeme schopní, budeme schopní ponúknuť našim súčasníkom odpoveď, ktorú očakávajú.“⁸ Nová evanjelizácia tak vychádza z presvedčenia, že milosť mení srdce až po obrátenie a tiež z dôveryhodnosti nášho svedectva. V dňoch 7. - 8. októbra 2012 sa konalo 13. valné zhromaždenie biskupskej synody o Novej evanjelizácii, ktoré tiež neprinieslo novú definíciu pojmu evanjelizácia, ale Pápež Benedikt XVI. na ňom pripomenul, že dielo novej evanjelizácie spočíva v tom, že sa nám predkladá krása a trvalá novosť stretnutia s Kristom; evanjelium máme urobiť stredobodom nášho života. Je časom nového prebudenia, povzbudenie a svedectva. Potrebu novej evanjelizácie zdôraznil najmä v tradične kresťanských krajinách. Pripomenul trojitý aspekt chápania evanjelizácie, ktorý v slovnej obmene poznáme od Jána Pavla II. Najskôr ide o evanjelizáciu *ad gentes*, ohlasovanie evanjelia tým ktorí nepoznajú Ježiša Krista, v druhom rade ide o postupný rast vo viere v bežnom živote Cirkvi a napokon ide o novú evanjelizáciu zameranú na tých, ktorí sa od Cirkvi vzdialili.⁹ Evanjelizačnú činnosť Cirkvi zveril Panne Márii, ktorú označil za Hviezdu novej evanjelizácie.

Pápež František, tak isto ako jeho predchodcovia, doposiaľ nevytvoril nijakú definíciu evanjelizácie, len nanovo pomáha ľuďom pochopiť jej úlohu. Dňa 30. mája 2015 prijal členov Pápežskej rady na podporu novej evanjelizácie na plenárnom zasadnutí, ktoré sa konalo na tému: Vzťah medzi evanjelizáciou a katechézou. Podľa neho nová evanjelizácia znamená uvedomiť si milosrdnú lásku Boha, aby sme sa aj my stali nástrojmi spásy pre druhých a katechéza je vnútorný priestor, kde život kresťana dozrieva pretože zakusuje milosrdenstvo Boha.¹⁰ Vo svojej homílii zo dňa 12. júla 2015, na paraguajskom Campo

---

⁸ DOKUMENTY Vatikánskych úradov: *Príhovor predsedu Pápežskej rady na podporu novej evanjelizácie Mons. Rina Fisichelli na stretnutí zodpovedných za novú evanjelizáciu*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 21.8.2015]. Dostupné na internete.

⁹ DOKUMENTY Vatikánskych úradov: *Synodus Episcoporum bulletin, 13. riadne plenárne zhromaždenie Biskupskej synody 7. - 28. októbra 2012, Nová evanjelizácia na odovzdávanie kresťanskej viery*.

¹⁰ Porov.: *Pápež František prijal členov Pápežskej rady na podporu novej evanjelizácie*. In: Tlačová kancelária konferencie biskupov Slovenska [online]. [cit. 21.8.2015]. Dostupné na internete: <http://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20150530008>.

grande de Ňu Guazú, podal vysvetlenie takto: „Koľkokrát si predstavujeme evanjelizáciu ako točiacu sa okolo tisícov stratégií, taktík, manévrov, trikov, snažiac sa obrátiť osoby našimi argumentáciami. Dnes nám to Pán hovorí veľmi zreteľne: v logike evanjelia sa nepresviedča argumentovaním, stratégiami, taktikami, ale jednoducho učením sa byť pohostinnými, vedieť prichýliť.“¹¹

1.3 Protestantská náuka

V 17. storočí, ktoré je známe aj ako storočie protestantskej ortodoxie, vzniklo moderné prebudenecké hnutie, ktorého teológovia nachádzali prebudenia v Biblii a v histórii. Hnutie bolo charakteristické vzdelanosťou, ktorá spočívala v individuálnom čítaní Biblie a kresťanskej literatúry, toleranciou vzniku nových náboženských skupín a duchovným zápalom, ktorý varoval pred sekularizáciou sveta a najmä podporoval horlivé hlásanie evanjelia. Slovo – prebudenie – však vzbudzovalo u ľudí rôzne predstavy, ako napríklad prebudený hriešnik, prebudená cirkev, vzrast evanjelizačnej a misijnej činnosti a iné. Nemecký pojem *erweckung* znamená prebudenie alebo oživenie. Anglický výraz *revival* vykladá tento istý pojem ako prebudenie zo spánku. Historicky sa tento pojem označuje za oživenie duchovného života, evanjelizáciu. Podľa protestantského kazateľa Llyoda-Jonesa prebudenie spočíva v tom, že Duch Svätý zostúpi na väčší počet ľudí naraz a ľudia si zrazu uvedomia jeho prítomnosť a majestáť Boha. Duch Svätý tomuto zhromaždeniu ľudí predsedá, vedie ho, riadi a prejavuje svoju moc.¹² Koncom tohto storočia spojením evanjelických, mystických a špekulatívnych prvkov vznikol v Nemecku nový smer prebudenia zbožnosti - pietizmus. Jeho charakteristika spočívala v horlivej túžbe kázať evanjelium. Zdôrazňoval druhé narodenie a city. Jeho prívrženci učili, že kresťanstvo vyžaduje posvätenie, filantropiu a evanjelizáciu. Rozvinuli misiu, venovali sa sociálnej práci a usilovali sa o morálnu obnovu sveta.¹³ Druhé radikálne protestantské hnutie, ktoré vzniklo v tomto storočí v Anglicku, bol puritanizmus. Puritáni kládli dôraz na zbožnosť a prísnosť mravov.

---

¹¹ FRANTIŠEK: *Homília v paraguajskom Ňu Guazú: Evanjelizovať znamená byť pohostinnými*. In: Vatikánsky rozhlas [online]. [cit. 21.8.2015]. Dostupné na internete.

¹² Porov. LLOYD-JONES D. M.: *Revival Can we make it happen?* London : Marshall Pickering.

¹³ Porov. HANES, P.: *Dejiny kresťanstva*.

Od 18. storočia sa v protestantizme, popri prebudení, objavuje i anglický výraz evangelical, ktorý sa s nemeckým výrazom evangelish tiež príliš nestotožňuje. V nemčine sa voľne prekladá ako protestantský, luteránsky, reformovaný. Angličtina tento výraz tiež stotožňuje s určitým typom protestantizmu, ktorý zdôrazňuje osobné obrátenie a evanjelizačnú angažovanosť, ale prikláňa sa skôr k slovu metodistický alebo evanjelikálny. 18. storočie je považované za Veľké prebudenie, ktorého predchodcom bola protestantská reformácia zo 16. storočia. Za proroka prebudenia a zakladateľa amerického revivalizmu¹⁴ je považovaný kalvín George Whitefield (1714 - 1770), ktorý „prvý zdôraznil znovuzrodenie ako centrum zvesti evanjelia, prvý začal agresívnu evanjelizáciu, prvý kázal pod holým nebom, prvý zhromaždil veľké zástupy konvertitov, prvý angažoval laických kazateľov, prvý začal putovnú kazateľskú činnosť a prvý nadviazal spojenie s americkým prebudením.“¹⁵ Evanjelicálne prebudenie v tomto čase je spojené i s menami bratov John a Charles Wesley, zakladateľmi metodizmu. Takéto prebudenie jestvovalo i v rámci anglikánskej cirkvi, z čoho vznikol anglikánsky evanjelikalizmus. Evanjelikáli sa snažili o obnovu cirkvi v rámci štátom prijatých cirkevných štruktúr.

V 19. storočí sa evanjelikalizmus rozšíril na cirkevné zbory, čomu sa pričinil William Dodge (1805 - 1883), ktorý viedol americkú pobočku medzinárodnej Evanjelickej aliancie. Misijná činnosť sa naďalej úspešne rozvíjala. Išlo o ohlasovanie evanjelia s cieľom konverzie na protestantskú vieru. Vo všeobecnosti pojem evanjelizácia sa veľmi často používal (a stále sa i v tomto zmysle používa), ako synonymum pojmu misia. Preto potreboval definovať svoju odlišnosť. Tá spočívala v tom, že na rozdiel od misie v pohanských krajinách, sa zvestovanie na kresťanských územiach od druhej polovice 19. storočia, začalo označovať ako evanjelizácia.¹⁶

V 20. storočí sa pojem evanjelizácia v anglickej literatúre stále používal ako synonymum slova misia, čo o nemeckých krajinách nevieme, nakoľko bežne dostupné slovníky a história sa tejto téme nevenujú. Medzi najdôležitejšie druhy chápania

---

¹⁴ Pozn. revivalizmus je smer, ktorý sa snažil oživiť vieru kresťanov prostredníctvom vystúpení mimo kostolov. Tieto prísne kázne o nebezpečí pekla boli sprevádzané emocionálnou hudbou a horlivou modlitbou.

¹⁵ HANES, P.: *Dejiny kresťanstva*.

¹⁶ Porov.: SCHARPFF, P.: *Geschichte der Evangelisation*.

evanjelizácie a misie tohto času patria: 1. misia a evanjelizácia je to isté, teda je to len pomiešanie pojmov, 2. evanjelizácia sa orientuje na pokrstených a misia na nepokrstených, 3. misia je to, čo koná Boh = misio dei (trinitárske) a evanjelizácia je činnosť cirkvi, 4. misia je úloha zboru, evanjelizácia len jednou z oblastí tejto úlohy, ďalšími oblasťami sú bohoslužba a služba.¹⁷

21. storočie je v protestantskej teológii bohaté na výklady chápania tohto pojmu od rôznych teológov. Jedným z najznámejších je David B. Barrett (1927 - 2011), ktorý rozoznáva v evanjelizácii dva pohľady. Prvý chápe ako kázať, ohlasovať, oznamovať evanjelium bez ohľadu na to, či ho ľudia príjmu i keď je to jeho zámerom, a druhý pohľad tento pojem vysvetľuje ako zvestovanie, privádzanie k viere a skutočné obrátenie.¹⁸ Aktuálne pojem evanjelizácia protestantská tradícia vysvetľuje v užšom význame, kde odlišuje tri etapy duchovných premien - prebudenie, obrátenie a obnovenie, a v špeciálnom význame, ktorú delí na individuálnu a kolektívnu, ktorá sa ďalej delí na masovú a obyčajnú. Metódu masovej evanjelizácie vypracoval americký evanjelikálny pastor Billy Graham (1918 - súčasnosť) a rozdelil ju na ďalšie tri etapy: prípravu, evanjelizačnú pobožnosť a etapu prehlbenia výsledkov evanjelizácie.

V katolíckej cirkvi sme sa inšpirovali protestantským delením do dvoch úrovní: individuálnej a kolektívnej, ktorým môžeme prirovnať napríklad ľudové misie a farské rekolekcie.

1.4 Význam slova a jeho výzvy v súčasnosti

V súčasnosti pojem evanjelizácia v Katolíckej cirkvi najčastejšie používame v troch významoch: 1. vo všeobecnom význame, v súvislosti s apoštolátom, čo sa spája s misiami, predstavuje všetku činnosť zameranú na oslavu Boha; 2. v užšom význame, ktorý je označením pre hlásanie dobrej zvesti ako prvého radostného posolstva ľuďom, ktorí ho ešte nepočuli alebo neprijali. Teda „je to prvé ohlasovanie, prvé stretnutie s evanjeliom,

---

¹⁷ Porov.: HVOŽDARA, M.: *Rozmery evanjelizácie*. .

¹⁸ BARRET, D.: *Evangelize! A historical survey of the concept*.

ktoré vzbudzuje túžbu a potom rozhodnutie vstúpiť do spoločenstva veriacich.“¹⁹ Toto obdobie sa spája s katechumenátom, systematickou prípravou na krst;²⁰ 3. význam pojmu evanjelizácia poznáme ešte v špeciálnom význame predstavujúcom konkrétnu pastoraáciu, ktorá slúži na reevanjelizáciu²¹ kresťanov katolíkov, ktorí vo svojej viere ešte nedozreli.

Priblížením súborov činností a cieľov, ktoré spadajú pod pojem evanjelizácia, sme sa snažili vysvetliť, že pre svoju ekleziologickú univerzálnosť a všeobšiahlu kristocentrickosť je istým spôsobom neuchopiteľný, nedá sa jednoznačne zadefinovať, ani ohraničiť do nijakej poučky. Preto stále nemá svoju vlastnú jedinú a jednoznačnú definíciu. Zostáva nám teda uspokojiť sa s charakterom a cieľom evanjelizácie.

---

¹⁹ VALOVIČ, E.: *Náčrt katechetiky I.*

²⁰ Pozn. Cirkevní otcovia v dokumente *Ordo initiationis christianae adultorum* - obrad kresťanského zasvätenia dospelých z roku 1972, stavia evanjelizáciu pred katechumenát, teda tieto pojmy odlišuje.

²¹ Pozn.: pod pojmom reevanjelizácia rozumieme opätovnú evanjelizáciu, teda znovu ohlasovanie evanjelia kresťanom, ktorí pod vplyvom sekularizácie odpadajú od viery.

2 TEOLOGICKÉ VÝCHODISKO VYCHÁDZAJÚCE Z UČENIA DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu a pápežských dokumentov

Evanjelizácia sa v dejinách ľudstva uskutočňuje vždy novým spôsobom a v rôznych premenlivých podobách. Po Druhom vatikánskom koncile sa zmenou chápania naskytli nové pohľady na hierarchiu, liturgiu, ekumenizmus a najmä na celkovú novú evanjelizáciu, čo u niektorých ľudí vyvolalo problémy s ich prijatím. Túto situáciu a prevedené zmeny si stručne predstavíme, nakoľko sú i v súčasnosti stále aktuálne a týkajú sa aj nás. Základom pre našu prácu sú dokumenty Vatikánu, týkajúce sa evanjelizácie a jej novosti pod vplyvom Koncilu, ktorý je vo všeobecnosti označovaný za Koncil misionársky.

2.1 Druhý vatikánsky koncil a situácia v Katolíckej cirkvi

Pre začiatok si pripomeňme niekoľko základných a dôležitých faktov o evanjelizácii Katolíckej cirkvi, ktoré potrebujeme poznať, nakoľko výrazne ovplyvňujú celkovú novú evanjelizáciu. Katolícka cirkev založená Ježišom Kristom je dejinnými nánosmi poškpinená a ľuďmi poškvrnená. Jej skutočné fakty minulosti, s kombináciou božskej dimenzie v nej, majú človeku pripomínať myšlienku na rozlišovanie ľudského a božského prvkú, avšak nie na jeho oddelenie. Jej ústredná kristocentrickosť spočíva vo vtelení Slova, ktoré vstúpilo do ľudských dejín, aby ľudstvo formovalo a priviedlo k pravým hodnotám a spáse. Ježiš Kristus založil Cirkev ako Boží ľud, ktorý vedie Duch Svätý, pod vplyvom ktorého ju ľudia spravujú. I keď ľudská slabosť z časti marí plán Boha, Duch Svätý, ktorý je jej zárukou svätosti a nezničiteľnosti, ju udržuje a nanovo utvára jej dynamiku svätosti, čo má priamy vplyv aj na jej evanjelizáciu. Každou transsubstanciáciou²² Oltárnej sviatosti sa Cirkev znovu utvára. Preto Katolícku cirkev nemôžeme chápať ako statickú inštitúciu, ktorá sa len formálne udržiava, ale je to neustále pôsobiaca dynamika Ducha Svätého, ktorý ju stále nanovo oživuje a posväcuje. Tým jej dáva silu evanjelizovať v každej dobe a spoločnosti, nanovo vysvetľovať Božie slovo. Harmonickou spoluprácou biskupov, kňazov a božieho ľudu, prijímaním a uskutočňovaním svojho poslania, sa Katolícka cirkev snaží dosiahnuť finálny cieľ evanjelizácie - spásu všetkých duší.

---

²² Pozn. transsubstanciácia znamená prepoďstatnenie, premenenie podstaty Eucharistie.

Druhý vatikánsky koncil ako všeobecný ekumenický koncil, bol oficiálne zahájený dňa 11. októbra 1962 pápežom Jánom XXIII., ktorý dňa 3. júna 1963 zomrel. Od dňa 21. júna 1963 pokračoval v tej istej línii a koncilových prácach novo zvolený pápež Pavol VI. Koncil sa niesol v myšlienke *aggiornamento*, čo znamená nielen prispôsobenie sa dobe, ale aj celkovú zmenu zmýšľania. Bol to najväčší Koncil počtom otcov a najbohatší množstvom argumentov; treba ho zaradiť medzi najväčšie historické udalosti (i keď nie je len záležitosťou histórie) v Katolíckej cirkvi. Dňa 7. decembra 1965 pápež Pavol VI. Druhý vatikánsky koncil a jeho všeobecnú platnosť ukončil slovami: „Nech je neplatné a bez hodnoty od tejto chvíle všetko, čo by ohrozovalo tieto veci niekým alebo akoukoľvek autoritou, vedome alebo z nevedomosti.“²³ Priamym a jedným z jeho najaktívnejších účastníkov bol i Karol Wojtyła, neskôr zvolený za pápeža Jána Pavla II. a očitým svedkom koncilu bol i Joseph Ratzinger, terajší emeritný pápež Benedikt XVI.

Nové výzvy a súčasne zmeny Koncilu vyvolali u niektorých ľudí nadšenie a u iných krízu. Latinský jazyk pri bohoslužbách, ktorý bol považovaný za viditeľné znamenie celosvetovej jednoty, bol nahradený národným jazykom. Veriacim sa pripomenula pravá prítomnosť Ježiša Krista v Eucharistii, prostredníctvom transsubstanciácie. Nové reformy vyvolali v Cirkvi myšlienky ohrozenia tradičných hodnôt, ich spovrchnenie a tým aj spochybnenie. Otvorenosť pre ekumenizmus niektorí považovali za otvorenosť pre svetskosť a Katolícka cirkev tak stratila mnoho kňazov i veriacich, ktorí boli veľmi zneistení novým prístupom. Avšak otvorenie okien Cirkvi bolo nevyhnutné, keďže bolo otázne, nakoľko moderný človek chápe a prijíma tradičné spôsoby a podania učenia katolíckej náuky, ktorá bola doposiaľ pred svetom ohraničená. Prievan Ducha ponúkol Cirkvi novú evanjelizáciu, doposiaľ nepoznanú. Keďže mnohí veriaci a najmä zasvätení, sami vnímali takýto spôsob evanjelizácie ako novinku, neboli pripravení čeliť všetkým náporom sveta. A tak narastal pocit krízy. Boh sa strácal z priorít života ľudí, ktorí presadzovali sekularizmus, feminizmus a prírodné vedy. V Cirkvi sa vytvorila priepasť medzi tými, ktorí považovali Koncil za definitívne slovo a tými, ktorí od tohto času datujú nový začiatok jej obnovy. Jedni druhých obviňovali z odpadliverstva či zrady Cirkvi.

---

²³DOKUMENTY DRUHÉHO Vatikánskeho koncilu: *Pavol VI. na večnú pamäť*.

Predstaviteľom skupiny, ktorá zastávala prísny tridentský postoj, bol biskup Marcel Lefebvre. I ako suspendovaný vysvätil v svojej línii štyristo päťdesiat kňazov. Ani pred svojou smrťou, už ako odpadlík Katolíckej cirkvi, sa nesnažil o zmierenie s Cirkvou.²⁴ Druhá línia, ktorá bola zapálená pre nový smer, sa snažila o oslabenie tradičných hodnôt v otázkach morálky. Podporovala otázky regulácie plodnosti, rozdávanie svätého prijímania rozvedeným a znovu zosobášeným, ako i vyššie postavenie ženy v Cirkvi a iné. Tento nesúlad bol pre vtedajšieho pápeža Pavla VI. ťažkým, pre nájdenie správneho nového východiska situácie, aby novým spôsobom udržal riadenie Petrovej loďky. Koncil dal celkovo nový pohľad na mnohé usmernenia, ako ďalej uvažovať a konať, aby obnova Cirkvi i prostredníctvom novej evanjelizácie, získala na atraktivite charizmy Ducha.

Nová evanjelizácia popri histórii a analýze prostredia, zohľadňuje i dobové výzvy, ktoré prostredníctvom Ducha stále podnecujú, aby sa uskutočnilo Božie rozhodnutie. „Hlásaním evanjelia Cirkev privádza všetkých, čo ju počúvajú, k viere (...), pripravuje ich na krst (...), privieľa ich ku Kristovi, aby v ňom rástli v láske, kým nedosiahnu plnosť.“²⁵ Evanjelium je pre Cirkev základom života, preto si apoštoli zvolili spolupracovníkov, aby po ich smrti v ohlasovaní pokračovali. Povinnosť evanjelizácie sa po Druhom vatikánskom koncile vzťahuje i na laikov, ktorí majú účasť na spasiteľnom poslaní Cirkvi; teda jednou zo základných línií učenia Koncilu je i svedectvo, ako základný prvok evanjelizácie. Hodnovernosť svedka hovorí o jeho ľudskej hodnote a zároveň o hodnote jeho skutkov, nakoľko sú v súlade s jeho slovom. Život svedka je akoby atestáciou, potvrdením až veľakrát zhmotnením jeho slova. Človek svojim svedectvom zjavuje vierohodnosť, celostnú vieru a lásku svedka.²⁶ Koncil taktiež apeloval i na ekumenické smerovanie Cirkvi, ktorá má nadviazať dialóg s ľuďmi, ktorí k nej patria, ale i s ľuďmi, ktorí do nej zatiaľ nepatria tak, aby pri týchto evanjelizačných rozhovoroch pravda a láska slúžili rozumu. Takáto otvorenosť Koncilu novej evanjelizácii vyžaduje zo strany evanjelizátorov pokoru, rozvážnosť, trpezlivosť, vyrovnaný postoj, nestrannosť, dobroprajnosť a dotýka sa kultúrnej oblasti, ktorá môže prispieť k porozumeniu, stretu či pomiešaní kultúr.

---

²⁴ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dejiny cirkve*.

²⁵ FELICI, P.: *Koncilom oživovať život*.

²⁶ Porov. CSANTOS, L.: *Svedectvo kresťanskej rodiny*. In: Nová evanjelizácia, zborník sympózia.

2.2 Hlavné dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu súvisiace s evanjelizáciou

Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu obsahujú štyri konštitúcie²⁷, deväť dekrétov²⁸ a tri deklarácie²⁹. V tejto časti si stručne predstavíme len tie, ktoré pokladáme za najdôležitejšie pre novú evanjelizáciu. Konciloví otcovia aj takýmto spôsobom prispeli k cirkevnej tradícii a pre budúce generácie zanechali dedičstvo právd Katolíckej cirkvi. Obnovený pohľad na evanjelizáciu, ekumenizmus, techniku a vzťah k nim rozšírili nové obzory a polia evanjelizačného pôsobenia i v súčasnej dobe.

Lumen gentium je dogmatická konštitúcia o Cirkvi, v ktorej otcovia biskupi predstavili i zmenu hierarchickej štruktúry Cirkvi. Laici môžu byť rôznym spôsobom pozvaní bezprostrednejšie apoštolsky spolupracovať s hierarchiou. Boží ľud a v ňom každý laik, je dušou sveta a na základe darov, ktoré dostal, je zároveň svedkom a živým nástrojom poslania evanjelizácie samej Cirkvi. Na základe ich schopností, môže hierarchia prijať laikov do niektorých cirkevných funkcií s duchovným poslaním. Preto sa im má umožniť, aby aj oni, podľa svojich síl a požiadaviek doby, mali aktívnu účasť na spásonosnom diele Cirkvi.³⁰ Dokument ďalej opisuje tajomstvo Cirkvi a jej eschatologický charakter; stať venuje aj rehoľníkom a zvlášť našej Matke Panne Márii.

V dekréte o misijnej činnosti Cirkvi - *Ad gentes* nám Otcovia Druhého vatikánskeho koncilu pripomínajú veľkú dôležitosť misijnej činnosti, ktorá sa od pastorálnej činnosti líši, avšak obe veľmi úzko súvisia s misijným úsilím Cirkvi. „Misijná činnosť nie je nič iné a nič menšie ako zjavenie - čiže epifánia Božieho zámeru a jeho uskutočňovania vo svete a v jeho dejinách, v ktorých Boh prostredníctvom misií jasne uskutočňuje dejiny spásy.“³¹ Evanjelizáciu opisujú ako zmenu zmýšľania a správania, kedy novoobrátený prechádza od

---

²⁷ Pozn. Za konštitúciu v chápaní Druhého vatikánskeho koncilu sa označuje stanovisko Cirkvi k určitému problému, ktoré obsahuje disciplinárne nariadenia. Konštitúcie Druhého vatikánskeho koncilu pojednávajú o Cirkvi, o Božom zjavení, o posvätnnej liturgii a o Cirkvi v súčasnom svete.

²⁸ Pozn. Dekrét je rozsahom kratší ako konštitúcia; v chápaní Druhého vatikánskeho koncilu má prevažne disciplinárny charakter; predkladá úpravy v Cirkvi - napríklad o apoštoláte laikov, o ekumenizme a iné.

²⁹ Pozn. Deklarácia vyjadruje stanovisko k otázkam, ktoré sa týkajú nielen života v Cirkvi, ale napríklad aj kresťanskej výchovy, nekresťanských náboženstiev a náboženskej slobody, ako uvádza Druhý vatikánsky koncil.

³⁰ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Lumen Gentium*.

³¹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Ad gentes*.

starého človeka k novému a tak svojim príkladom má spolupracovať na zvestovaní evanjelia. Po Druhom vatikánskom koncile sa misionár „stal jedným zo spolupracovníkov diecézneho biskupa v spoločenstve kňazského kolégia zloženého tak z kňazov diecéznych, ako i rehoľných, domorodých, či cudzincov.“³²

Christus dominus - o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi je pastoračný dekrét, ktorý okrem Cirkvi, postavenia a úloh biskupov, kňazov, rehoľníkov a diecéznych spolupracovníkov poukazuje na katechézu, jej pravidlá, cieľ, úlohy a metódu. Výklad Božieho slova má byť prispôsobený chápanosti, životným potrebám a podmienkam evanjelizovaného tak, aby dal odpovede na ťažkosti a problémy, ktoré ho znepokojujú. Otvorenosť pre evanjelizačný dialóg vyžaduje vynikanie jasnosťou reči, poníženosťou, vľúdnosťou, patričnou obozretnosťou, ktorú má sprevádzať dôvera, ktorá zbližuje srdcia, a tak napomáha priateľstvu.³³ Teda inak sa evanjelizujú deti, inak mládež a inak dospelí. Obsah katechézy má vychádzať zo Svätého písma, tradície, liturgie a Magistéria Cirkvi.

Konciloví otcovia prejavili vôľu angažovanosti laikov v Cirkvi. V dekréte o laickom apoštoláte - *Apostolicam actuositatem* vyzvali všetkých laikov k aktivitám podporujúcich rôzne formy apoštolátu, evanjelizácie a posväcovania, nakoľko sami majú spoluúčasť v spoluutváraní a obnovovaní kresťanského časového poriadku, ktorého súčasťou je rodina a hodnoty života. V dokumente podávajú vysvetlenie podstaty, povahy a rozmanitosti apoštolskej činnosti laikov, jej základné zásady a pastoračné smernice. Laický apoštolát spočíva hlavne v osobnom svedectve kresťanského života, ktoré je zároveň zrkadlom osobnej svätosti. Takýto verný obraz kresťanského života vytvára syntézu medzi Božím slovom a osobným životom, ktorý oslovuje, priťahuje a podnecuje k zmene zmýšľania.

Dekrét *Inter mirifica* - o spoločenských komunikačných prostriedkoch je výzvou pre Boží ľud, aby techniku podriadil službe ohlasovania evanjelia a takýmto spôsobom utváral i formoval správnu verejnú mienku. Iniciatíva kresťanov má v médiách podporovať rozvoj osobnej formácie v kresťanskom duchu, čo je v prospech celej ľudskej spoločnosti. Všetci

---

³² PAWLIK, J.: *Misie vo svetle spoločensko-politických premien*. In: Nová evanjelizácia, zborník sympózia.

³³ Porov. DRUHÝ Vatikánsky koncil: *Christus dominus*.

recipienti, mládež, rodičia i tvorcovia sú viazaní osobitnou povinnosťou správneho výberu, ktorý podporuje mravný zákon a nespôsobí duchovnú ujmu.³⁴ Cirkev má právo pôsobiť i v mediálnej oblasti, nakoľko tak koná v záujme spásy duší. Jednou z hlavných úloh podávania informácií prostredníctvom médií je, aby sprostredkované umenie a mravnosť uznali prvenstvo mravného poriadku.

Deklarácia o kresťanskej výchove - *Gravissimum educationis* je koncilový dokument, ktorý upozorňuje na význam, právo a cieľ prirodzenej mravnej výchovy, ktorá sa prelína s výchovou kresťanskou, kde hrá veľkú úlohu rodina, kresťanské spoločenstvo, rozličné typy katolíckych škôl, fakúlt a univerzít, ale i spoločnosť. Každé spoločenstvo má svojim spôsobom, podľa princípu subsidiarity, napomáhať morálnej výchove a zveľadňovaniu všeobecného dobra. Katechéza venuje najväčšiu pozornosť vyučovaniu Katechizmu a jej cieľom je podnietiť človeka ku kresťanskej dokonalosti posilňovaním viery, formáciou kresťanského života, ktorý sa upevňuje účasťou na liturgii.

2.3 Pokoncilové a pápežské dokumenty týkajúce sa evanjelizácie

Cesta ohlasovania evanjelia, ktorá sa vinie dejinami, na Druhom vatikánskom koncile posilnila a rozšírila svoje obzory o aktivity misionárov a laikov, čo prinieslo Cirkvi nový evanjelizačný zápal a elán. „Keď zostúpi na vás Svätý Duch, dostanete silu a budete mi svedkami v Jeruzaleme i v celej Judei aj v Samárii a až po samý kraj zeme“ (Sk 1,8). Vybrané pokoncilové a pápežské dokumenty poukazujú na ďalšie kroky Koncilu, ktorými sa nová evanjelizácia Cirkvi neustále formuje a prevádza do praxe, predovšetkým prostredníctvom katechézy.

Kongregácia pre klérus, na základe dekrétu pastorálnej služby biskupov, v roku 1972 vydala *Všeobecné katechetické direktórium*, ktoré v šiestich témach veľmi podrobne definuje povahu, cieľ, metódu a prax katechézy.

---

³⁴ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Inter mirifica*.

V roku 1975 pápež Pavol VI. vydal apoštolskú exhortáciu *Evangelii nuntiandi* - o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete, kde vysvetľuje, čo to znamená ohlasovať evanjelium, opisuje náplň evanjelia, poukazuje na metódy evanjelizácie a stať venuje aj pracovníkom a prijímateľom evanjelizácie. „Úloha ohlasovať evanjelium je milosť a vlastné povolanie Cirkvi a vyjadruje jej pravú povahu.“³⁵ A keďže Cirkev je predovšetkým misionárska, preto je evanjelizácia jej vlastnou úlohou. V závere poukazuje na Ducha evanjelizácie, ktorého nemožno nahradiť nijakým prostriedkom. Nakoniec sa s prosbou o pomoc obracia na Pannu Máriu, ktorá „žiari ako hviezda pri neustále sa obnovujúcej evanjelizácii.“³⁶

Pápež Ján Pavol II. v roku 1979 vydal apoštolskú exhortáciu *Catechesi tradendae* - o katechéze v našej dobe. Opisuje v nej katechézu ako dôležitý prvok celého procesu evanjelizácie. Špecifickosť katechézy opisuje v jej dvoch cieľoch: napomôcť dozrievaniu počiatkovej viery a vychovávať prostredníctvom poznania osoby Ježiša Krista, čo je rozdiel od evanjelizácie, ktorej výsledkom je obrátenie.³⁷ V ďalších častiach približuje katechézu v pastoračnej a misionárskej činnosti, jej cesty, prostriedky a spôsoby. V roku 1983 predstavil nové vydanie *Kódexu kánonického práva*, ktorý označil za „kódex koncilu“, nakoľko v ňom môžeme rozoznať vplyv zásad koncilových dokumentov. Namiesto pôvodných 2414 kánonov, má len 1752 kánonov. Zdôrazňuje v ňom, že na ohlasovanie evanjelia sa majú používať všetky dostupné prostriedky, ale predovšetkým vyzdvihol dôležitosť kázania a katechetickú výuku.³⁸ Povinnosť ohlasovať evanjelium majú najmä zasvätené osoby, ale i rodičia a vyučujúci. V roku 1988 vydal apoštolskú exhortáciu *Christifideles laici*, kde laikov vyzýva k angažovanosti na poli evanjelizácie vo svete. Laici majú kňazov v ich službe dopĺňať, nie nahrádzať. Vyzdvihuje absolútnu nutnosť individuálneho apoštolátu, ktorý má prameň v opravdivom kresťanskom živote a ktorý sú povinní konať všetci laici každého postavenia.³⁹ V roku 1990 pápež Ján Pavol II. promulgoval *Codex canonum Ecclesiarum Orientalium* - právo katolíckych cirkví, ktoré

---

³⁵ PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*.

³⁶ PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*.

³⁷ Porov. JÁN PAVOL II.: *Catechesi tradendae*.

³⁸ KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA.

³⁹ Porov. JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*.

od roku 395 patrili k Východorímskej ríši.⁴⁰ V roku 1985 vydal encykliku *Slavorum apostoli* - na pamiatku evanjelizačného diela svätého Cyrila a Metoda po jedenástich storočiach, kde Solúnskym bratom ďakuje za ľudský a duchovný rozvoj slovanských národov. O päť rokov neskôr sa vrátil k téme naliehavosti misijnej evanjelizácie a vydal encykliku *Redemptoris missio* - o trvalej platnosti misijného poslania.

Pastorálna inštrukcia Svätej stolice *Aetatis novae* zo dňa 22. februára 1992, tiež pripomína nevyhnutnosť evanjelizácie masmédií, ich pracovníkov, ako aj ich zapojenie do novej evanjelizácie. Snaží sa o dialóg, ktorý sa zameriava na vypracovanie mediálnej politiky. Komunikácia prostredníctvom médií je veľmi dôležitá, lebo spoločenské komunikačné prostriedky nielenže ovplyvňujú to, čo si ľudia o živote myslia, ale vo veľkej miere sa aj sama ľudská skúsenosť stala skúsenosťou sprostredkovanou médiami.⁴¹

Pápež Benedikt XVI. vo svojej postsynodálnej exhortácii *Verbum domini* zo dňa 30. septembra 2010, píše o Božom slove a angažovanosti Božieho ľudu vo svete, ktorého základným prvkom evanjelizácie má byť úsilie o spravodlivosť a premenu sveta, čo znamená silou evanjelia dosahovať a pretvárať kritériá spravodlivosti, stupnicu hodnôt, oblasti záujmov, línie myslenia, podnetné pramene a inšpirujúce vzory života ľudstva.⁴² Evanjelizačné úsilie veriacich má preniknúť do virtuálneho sveta a využiť ho na evanjelizáciu a vytváranie zmysluplných vzťahov. Našu dobu nazval dobou nového počúvania Božieho slova a novej evanjelizácie. V tom istom roku vydal i apoštolský list motu proprio *Ubicumque et semper*, ktorým zriadil Pápežskú radu na podporu novej evanjelizácie, kde poukazuje na fakt, že „pri koreni každej evanjelizácii nie je ľudský plán na šírenie evanjelia, ale túžba podeliť sa o neoceniteľný dar, ktorý nám Boh dal tým, že nám umožnil podieľať sa na jeho živote.“⁴³ Medzi špecifické úlohy rady patrí aj prehĺbenie teologického a pastoračného významu novej evanjelizácie, podpora jej štúdia, ako aj oboznámenie s jej iniciatívami a používanie Katechizmu Katolíckej cirkvi aj moderných komunikačných prostriedkov ako nástrojov novej evanjelizácie. Od roku 2006 do roku

---

⁴⁰ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dejiny cirkve*.

⁴¹ Porov. DOKUMENTY Vatikánskych úradov: *Aetatis novae*.

⁴² Porov. BENEDIKT XVI.: *Verbum domini*.

⁴³ BENEDIKT XVI.: *Ubicumque et semper*.

2013 napísal osem posolstiev k 40. - 47. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov, v ktorých vyzýva veriacich, aby si osvojili médiá ako nástroj evanjelizácie a podriadili ich službe slova, nakoľko komunikačné prostriedky predstavujú nové priestory evanjelizácie, akoby otvorené dvere pre Pravdu, nové vzťahy a priateľstvá. Poukazuje na fakt, že digitálna éra predstavuje zároveň i výzvu na prehodnotenie spôsobov výchovy.

Pápež František vydal v roku 2013 apoštolskú exhortáciu *Evangelii gaudium* - o ohlasovaní evanjelia v súčasnom svete. V dokumente zdôrazňuje radosť, ktorá má sprevádzať evanjelizáciu snažiacu sa o neustály rast. Spomína tri oblasti riadnej pastorácie, ktoré sme už podrobnejšie spomenuli v prvej časti práce; sú nimi: ohlasovanie evanjelia praktizujúcim veriacim; pokrsteným, ktorí nežijú podľa evanjelia a napokon ľuďom, ktorí nepoznajú Ježiša Krista alebo ho odmietali.⁴⁴ Poukazuje na misionársku transformáciu Cirkvi, na vykročenie po ceste pastoračného a misijného obrátenia, na permanentný stav misie a výzvy evanjelizácie v súčasnom svete. Všetok Boží ľud sa má otvoriť pôsobeniu Ducha a svojim spôsobom evanjelizovať a to aj so zameraním na sociálny rozmer. Zvlášť vyzdvihol vzor Panny Márie ako Hviezdy novej evanjelizácie. V rokoch 2013 - 2015 vydal tri posolstvá k Svetovému dňu misií, kde zdôrazňuje radosť i napriek prekážkam, s ktorými sa stretáva evanjelizačné dielo; a v rokoch 2014 a 2015 posolstvá k 48. a 49. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov. V týchto posolstvách na jednej strane upozorňuje na riziko digitálnej manipulácie, násilnej agresie a ignorovania reálneho blížneho, ale na druhej strane vyzýva, aby veriaci nemali strach sa stať občanmi digitálneho sveta, ktorý je veľkou strhujúcou výzvou a „vyžaduje čerstvú energiu a novú predstavivosť, aby sme iným odovzdávali krásu Boha.“⁴⁵ V roku 2014 venoval príhovor aj migrantom a cestujúcim pod názvom *Cirkev a Rómovia: hlásať evanjelium na perifériách*.

---

⁴⁴ Porov. FRANTIŠEK: *Evangelii gaudium*.

⁴⁵ FRANTIŠEK: *Posolstvo Svätého Otca Františka k 48. Svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 21.9.2015]. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/posolstvo-k-svetovemu-dnu-masmedii-2014>.

2.4 Biskupské synody a ich výzvy k novej evanjelizácii

Pojem synoda je gréckeho pôvodu syn-hodos a znamená zhromaždenie biskupov na určitom území. Úlohou synody je posúdiť otázky týkajúce sa činnosti Cirkvi, radami poskytovať pomoc, „keď ide o neporušenosť a vzrast viery a mravov, dodržiavanie a upevňovanie cirkevnej disciplíny, (...). Synoda biskupov má za úlohu rozoberať otázky predložené na rokovanie a vyjadriť želania, (...).“⁴⁶ Bez právomoci pápeža, ktorý potvrdzuje rozhodnutia synody, sami biskupi nemôžu o predložených otázkach rozhodnúť.

Po Druhom vatikánskom koncile sa v pomerne veľkom počte začali organizovať synody, ktoré začali v Holandsku pastorálnym koncilom v rokoch 1966 - 1970. O rok neskôr sa vo Würzburgu zišla Spoločná synoda biskupstva Spolkovej republiky Nemecko, ktorá si dala za úlohu podporovať závery Druhého vatikánskeho koncilu. Výsledok konania bol, po schválení nemeckou biskupskou konferenciou, odovzdaný do Ríma. Po vyradení otázky svätenia ženatých mužov, nemeckí biskupi dosiahli pápežské uznanie.⁴⁷ V ten istý čas, v Nemeckej demokratickej republike a v roku 1985 v Rottenburgu-Stuttgarde, sa konali ďalšie synody. V roku 1990 prebiehala diecézna synoda v Augsburgu, aby v duchu Druhého vatikánskeho koncilu odpovedala na naliehavé otázky vo farnostiach, aby prispôsobila pastoračné smernice požiadavkám doby a podporila spoluprácu kňazov a laikov. Synody sa zúčastnil aj slovenský biskup František Tondra.⁴⁸ V dňoch 28. novembra - 14. februára 1991 Ján Pavol II. zvolal osobitnú Biskupskú synodu, s heslom: Bud'te svedkami Krista, ktorý nás oslobodil. Z čoho vyplýva, že správny život kresťana je najčítanejším evanjeliom. Evanjelizátor má mať schopnosť evanjelium vysvetliť a tiež má vymodliť milosť pochopiť a prijať evanjelium evanjelizujúcemu. Myšlienkou synody bol Zmŕtvychvstalý Ježiš ako Pán dejín, bez ktorého niet skutočnej pravdy, lásky, spravodlivosti a slobody. Je stratou času budovať na inom základe ako na Ježišovi Kristovi. Najpresvedčivejším svedectvom kresťana je žité evanjelium. Záverečnú deklaráciu by mal každý kresťan naštudovať a urobiť všetko preto, aby podľa jej inštrukcií splnil svoje poslanie: „Odovzdať Krista čím dokonalejšie sebe samému, potom svojmu

⁴⁶ KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA. kán, 342-343.

⁴⁷ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dějiny církve*.

⁴⁸ JUKL, V.: *Význam pripravovaných synod pre novú evanjelizáciu Slovenska*, In: Nová evanjelizácia.

okolíu, a tak ponúknuť súčasnosti ten oslobodzujúci princíp, ktorý tak namáhavo hľadáme a po ňom túžime.“⁴⁹ Podľa slov kardinála Lustigera, sme si zvykli chápať evanjelizáciu ako taktickú pedagogiku. Teda celkom učený psychologický a taktický vplyv na človeka. Zabudli sme, že viera je predovšetkým Boží dar.⁵⁰ A podľa viedenského kardinála Groera, sa Kristov príchod do Európy nanovo uskutoční vo svätých Európy, ktorí naplno prežívajú svoje „áno“ Bohu - teda evanjeliu. Posvätná synoda ruskej pravoslávnej cirkvi⁵¹ na svojom zasadnutí sa kvôli neustálemu napätiu Cirkvi katolíckej a cirkvami pravoslávnymi, rozhodla na túto synodu nevyslať svojich delegátov. Zhrnutie záverov synody bolo spísané v roku 1992 v adhortácii *Pastores dabo vobis*. Slabá adaptácia na novú evanjelizáciu vyvolávala neustále otázky a rozruch okolo Katolíckej cirkvi. Biskupi boli v názoroch nejednotní, čím sa oslabila autorita biskupských konferencií. Pápež v apoštolskom liste *Apostolos suos* zo dňa 21. mája 1998 však tomu všetkému dal jasný zreteľ, keď sa vyjadril, že iba celé zhromaždenie biskupov môže vykonávať autentický učiteľský úrad.⁵² Najdôležitejšou evanjelizačnou synodou bola 13. biskupská synoda o novej evanjelizácii, ktorá sa konala v dňoch 7. - 28. októbra 2012, ako pripomenutie 50. výročia Druhého vatikánskeho koncilu. Mala najvyšší počet zúčastnených zástupcov episkopátov z celého sveta v histórii synod, vrátane žien. Jej cieľom bolo s novým odhodlaním znovu urobiť evanjelium stredobodom života človeka, čo je podstatou posilneného záväzku duchovnej obnovy samotnej Cirkvi, lebo len svätí sú skutočnými protagonistami evanjelizácie. Svätý Otec Benedikt XVI. pripomenul adresátov evanjelizácie, ktorých sme spomenuli v rámci delenia Jána Pavla II. v prvej časti práce, ale súčasne poukazuje najmä na ľudí, ktorí boli pokrstení, no vzdialili sa od Cirkvi a žijú bez vzťahu ku kresťanskej praxi.⁵³ Podľa Svätého Otca predovšetkým títo ľudia potrebujú novú evanjelizáciu.

---

⁴⁹ BALÁŽ, R.: *Posledná Rímska synoda a reevanjelizácia Európy*. In: Zborník Nová evanjelizácia.

⁵⁰ Porov. BALÁŽ, R.: *Posledná Rímska synoda a reevanjelizácia Európy*.

⁵¹ Pozn.: Postavenie synody Pravoslávnej cirkvi je iné ako v Katolíckej cirkvi. Posvätnú synodu Pravoslávnej cirkvi tvoria biskupi a predsedá jej metropolita, ktorý ju zvoláva podľa potreby. Synoda prerokúva otázky viery a mravov a rozhoduje o sťažnostiach proti biskupom a odvolaniach proti kánonickým rozhodnutiam eparchiálneho biskupa. Porov.: ÚSTAVA PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI V ČESKÝCH KRAJINÁCH A NA SLOVENSKU. Prešov : Metropolitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, 1999.

⁵² Porov. JÁN PAVOL II.: *Motu proprio - Apostolos suos*. In: Vatican: http://w2.vatican.va/content/john-paul-ii/en/motu_proprio/documents/hf_jp-ii_motu-proprio_22071998_apostolos-suos.html.

⁵³ Porov. *Biskupská synoda o novej evanjelizácii*.

2.5 Vývoj Katolíckej cirkvi v duchu novej evanjelizácie po Druhom vatikánskom koncile

Ďalší vývoj Katolíckej cirkvi sa niesol v duchu ekumenizmu, so zameraním na novú evanjelizáciu. Mnohí tento krok považovali za odklon z tradičných postojov a teda aj odklon od chápania Cirkvi ako takej. Koncilom otvorené okná Cirkvi zavanuli nádej vzájomnej podpory ako v evanjelizačnom, tak v ekumenickom diele. Nová angažovanosť laikov a záujem o novú evanjelizáciu sa v Katolíckej cirkvi prejavili aj prostredníctvom žien, ktoré pápež Pavol VI. podporil aj v deň ukončenia koncilu slovami: „Prichádza hodina, vlastne nadišla hodina, keď sa povolanie ženy realizuje v plnosti (...), duchom evanjelia preniknuté ženy môžu pomôcť ľuďom, aby neochabovali.“⁵⁴

Pápež Pavol VI. sa ešte v roku 1965 stretol s konštantinopolským patriarchom Athenagorasom a zrušil cirkevnú kľatbu na oboch stranách, čo bol jeden z prvých krokov prímeria zo strany Katolíckej cirkvi v duchu novej obnovy. O dva roky neskôr zriadil vlastný sekretariát, ktorý odpovedal na otázky súvisiace s postavením a úlohami laikov v Cirkvi, ktorý v roku 1988 pápež Ján Pavol II. povýšil na Pápežskú radu pre laikov, ktorého úlohou bolo podporovať a koordinovať laikov.⁵⁵ Zriadenie tejto rady nasledovalo po rímskej synode, ktorej témou bolo povolanie a poslanie laikov vo svete, čo podporuje myšlienku Koncilu univerzálneho povolania k svätosti.

Sociálne učenie Cirkvi kladlo priority na lásku k blížnemu, evanjelizácia uvádzaná do praxe poukazovala na fakt, že v druhom človeku máme vidieť Boha a tak rozvoj kresťanského života sa uskutočňoval aplikáciou právd evanjelia do konkrétnych životných okolností v sociálnej oblasti. Mnohí rehoľníci a katolícki kňazi za obranu robotníkov zaplatili vlastným životom. Cirkev sa stala nepohodlnou, nakoľko poukazovala na subsidiaritu, ktorá neumožňuje bohatým byť ešte bohatším. Láska k chudobnému nie je len o jeho nasýtení, ale je to aj boj proti príčine chudoby, boj proti nespravodlivým štruktúram, teda mnohokrát proti politike štátu. V Katolíckej cirkvi tak v rokoch 1964 - 1971 vznikla

---

⁵⁴ JÁN PAVOL II.: *Mulieris dignitatem*. In: Katolícka cirkev na Slovensku. Dostupné na internete: <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/mulieris-dignitatem>.

⁵⁵ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dejiny cirkve*.

„teológia oslobodenia“, ktorej predstaviteľmi boli františkáni Leonardo Boff a Gustavo Gutiérrez, ktorým sa vyčítalo, že evanjelium hovorí o chudobe ducha a nie o sociálnej chudobe. V životnej praxi tak dochádzalo k rozporu chápania Cirkvi a kňazov, ktorí stále viac preberali úlohu sociálnych pracovníkov, podieľali sa na bratskej spolupráci, namiesto duchovného rozvoja, ktorý sa síce nespochybňoval, ale evidentne slabol.

V priebehu rokov 1960 - 1970 sa i v Holandsku stupňoval záujem o obnovu Cirkvi, ktorá otriasala tradíciami. I kňazmi sa presadzovali rôzne zmodernizované novoty, ako napríklad: prijímanie na ruku, rôzne liturgické experimenty, nová teológia Petrovho úradu, úsilie o väčšie spolurozhodovanie laikov, miznutie sviatosti zmierenia zo života veriacich ľudí, rastúci počet zmiešaných manželstiev, pokusy ženatých kňazov a žien ako nositeľiek cirkevných úradov, väčší počet pastoračných asistentov a asistentiek, ktoré nahrádzali miesto kňaza.⁵⁶ Pápež návrhy zamietol a naopak, stále viac posilňoval svoje právomoci, čo dospelo až k tomu, že autorita biskupov u ľudí mala klesajúcu tendenciu, až vznikol dojem, že len pápež je dôležitý. V roku 1982 teológovia vypracovali *Limský dokument* o krste, Eucharistii a službe, ktorý mal veľký ohlas. Vzišiel zo spolupráce anglikánskych, ortodoxných, protestantských a rímskokatolíckych teológov, avšak jeho potvrdenie zo strán cirkví bolo veľmi slabé, zvlášť Rím bol veľmi zdržanlivý, nakoľko zúčastnení teológovia vyjadrovali nie postoj Cirkvi, ale svoj osobný názor. Ján Pavol II., kvôli opatreniam vyzývajúcich k jednotnému učeniu, v roku 1992 dal vydať *Katechizmus Katolíckej cirkvi* a v roku 1993 encykliku *Veritatis splendor*, ako i ďalšie dokumenty pre upevnenie viery a jednoty v Cirkvi. Dňa 20. mája 1982 v Casaroli hovoril o evanjelizácii kultúry ako o syntéze medzi vierou a kultúrou.

V roku 1989 pád silno protináboženského komunizmu predstavil nepripravenosť Cirkvi čeliť ďalším novým zmenám. Staré neporozumenia, ktoré ľudia voči Cirkvi v sebe chovali, prostredníctvom komunistického režimu, nadobúdali v stále väčších rozmeroch ďalšie pochybnosti. Tejto téme sa však podrobnejšie budeme venovať v ďalšej kapitole.

---

⁵⁶ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dejiny cirkve*.

V dňoch 14. - 18. septembra 1990 sa v audienčnej sieni Pavla VI. za účasti päťtisíc kňazov konala porada pre kňazov na tému: Vyzvanie k evanjelizovaniu. Evanjelizácia však vyžaduje aj prebudenie do stavu pokory, ktorú pápež Ján Pavol II. preukázal svojim príkladom, keď sa ako prvý pápež niekoľkokrát, na niekoľkých miestach, pri rôznych príležitostiach, v hlbokkej pokore a dôstojnosti ospravedlnil za prečiny ľudí slúžiacich Katolíckej cirkvi a prosil o odpustenie. Zvlášť pri jubileu 2000 rokov trvania Cirkvi, uviedol historické udalosti, za ktoré kresťania v uplynulých rokoch niesli čiastočnú alebo plnú vinu: rozdelenie pravoslávnych a rímskych kresťanov, križiacke výpravy, inkvizícia, vykorisťovanie indiánov v Strednej a Južnej Amerike, odsúdenie Galilea Galileiho, zavraždenie reformátorov, poníženie žien, výpady proti Židom, ktoré spôsobila pýcha, nenávisť, vôľa ovládať druhých a nepriateľstvá voči iným.⁵⁷ Cirkev tým dosiahla lepšie ovzdušie, u viacerých ľudí získala na vierohodnosti, čím sa zároveň otvorili nové možnosti pre dialóg novej evanjelizácie a ekumenizmus. Avšak úspešné ekumenické snahy pápeža Jána Pavla II. narušila Kongregácia pre náuku viery svojim vyhlásením v *Dominus Iesus* zo dňa 6. augusta 2000, kde vyzdvihla jedinečnosť Katolíckej cirkvi, ktorá jediná si môže nárokovať na titul „cirkev.“ Toto partnerov zaskočilo, avšak v ekumenickom úsilí naďalej vzájomne pokračovali.

Evanjelizačné pôsobenie vyžaduje otvorenie sa pre dialóg: teologickej výmeny, života, skutkov, náboženskej skúsenosti, ako uvádza dokument Pápežskej rady pre dialóg medzi náboženstvami a Kongregácie pre evanjelizáciu národov z roku 1991.⁵⁸ Dialógom ľudského života sú priateľské vzťahy, ktoré vyžadujú i dialóg skutkov predstavujúci vzájomnú spoluprácu. Pochopenie náboženského dedičstva rôznych kultúr a vzájomné docenenie duchovných hodnôt vyžaduje dialóg teologickej výmeny ako aj náboženskej skúsenosti, v ktorom ľudia, zakorenení vo vlastných tradíciách, navzájom využívajú svoje duchovné bohatstvo, ako napríklad modlitbu, kontempláciu, vieru či hľadanie Boha.

Katolícka cirkev neustále vynakladala a vynakladá úsilie na to, aby i prostredníctvom novej evanjelizácie nosila nové víno v nových nádobách (Mk 2, 22). Jednou z novších

---

⁵⁷ Porov. FRANZEN, A.: *Malé dejiny cirkve*.

⁵⁸ PAWLIK, J.: *Misie vo svetle spoločensko-politických premien*. In: *Nová evanjelizácia*, zborník sympózia.

foriem evanjelizácie po roku 2000 bolo založenie združenia koordinátorov katolíckych škôl evanjelizácie ACCSE/2000. V Európe poznáme napríklad ICPE - International Catholic Program of Evangelisation. Páter Tom Forrrest CSsR vytvoril osnovu pre ideu desaťročia evanjelizácie k novému miléniu, ktorú nazval Evanjelizácia 2000. V projekte navrhoval: porady pre kňazov k výzve evanjelizovať, školy evanjelizácie, ktoré sa zaoberajú vyučovaním ako evanjelizovať a modlitbovú kampaň, ktorá ponúka knižku modlitieb pre novú evanjelizáciu, publikáciu - Malá revue „Nová Evanjelizácia 2000“, ktorá má motivovať a poukazovať na rozličné spôsoby evanjelizácie, prípravu televíznych programov na ohlasovanie dobrej zvesti.⁵⁹

V uvedenom priereze dejín od Druhého vatikánskeho koncilu sme sa snažili poukázať na niektoré dôležité momenty, ktoré mali veľký vplyv na novú evanjelizáciu Katolíckej cirkvi. Oslabenie ľudského prvku v Cirkvi však neumenšuje silu Ducha, ktorý Cirkev udržiava a dáva stále nový zápal pre ohlasovanie radostnej zvesti. Nové prostriedky nesú spolu s rizikom aj nové možnosti evanjelizačného pôsobenia a vydávania svedectva hodného kresťana. Evanjelizácia je v každej etape svojej histórie zakorenená v Božom slove, ktoré vždy nanovo potrebuje predovšetkým dialóg skutkov a slov.

---

⁵⁹ Porov. CASANOVA, M.: *Výzvy a príležitosť pre evanjelizáciu Európy pred rokom 2000*. In: *Nová evanjelizácia*, Bratislava : Teologický inštitút sv. Alojza.

3 PRELOMOVÝ ROK 1990 KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU

Katolícka cirkev na Slovensku je poznačená veľkými zraneniami z minulosti. U niektorých veriacich sú tieto rany stále hlboké, živé a neuzdravené, čo má veľký vplyv na novú evanjelizáciu; preto je nevyhnutné, pripomenúť si niektoré významné udalosti z rokov 1945 - 1989, kedy stáročné hodnoty umenia a plody kresťanstva čelili veľkému zlu zo strany socialistického a komunistického režimu, ktorých útoky voči Cirkvi doposiaľ nemali v našich dejinách obdoby. Kruté väznenie, psychické aj fyzické týranie a smrť veriacich sú dôkazom systematického prenasledovania kresťanov vládnuším režimom.

3.1 Historický pohľad na situáciu Cirkvi pred rokom 1990

Katolícka cirkev svojimi hlbokými kresťanskými koreňmi a morálnym charakterom predstavovala na Slovensku veľkú duchovnú moc a vplyv ako pre národ, tak pre politiku. Po obnovení Československej republiky v roku 1945, z dvanástich miliónov obyvateľov deväť a pol milióna bolo katolíkov. Cirkev mala trinásť diecéz, devätnásť biskupov a šesť tisíc diecéznych kňazov. V trinástich seminároch bolo 887 bohoslovcov. Na Slovensku bolo 258 mužských kláštorov s 2 000 kňazmi. V 750 ženských kláštoroch žilo 10 500 sestričiek, ktoré pracovali v školách a nemocniciach. Boli aktívne rôzne spolky, inštitúcie, vydavateľstvá, časopisy, školy, sirotince a semináre.⁶⁰ V roku 1945 sa Československou ústavou z roku 1920 vrátila do platnosti náboženská sloboda vo verejnom i súkromnom živote, ako aj rovnosť občanov všetkých náboženských vyznaní. Síce platil právny predpis XLIII/1895 o slobodnom vykonávaní náboženstva, ale spolu so sériou opatrení, ktoré slobodu Cirkvi obmedzovali, až siahali na jej práva. Keď sa štátnym úradníkom nepodarilo Cirkev dobrovoľne podmaniť, robili opak; na čele s Gustávom Husákom, ktorý pokladal Cirkev za „semenisko protidemokratickej koncepcie a protidemokratického vplyvu na široké masy“⁶¹, ju prenasledovali. Komunistická vláda systematicky rušila všetko súvisiace s náboženstvom. Veriacich a klérus sa snažila krutým prenasledovaním zlikvidovať.

---

⁶⁰ Porov.: KOREC, J. Ch.: *Od barbarskej noci..*

⁶¹ Porov.: SEMUF, Š.: *Historická pravda o krivdách.*

Začiatkom roku 1945 bol intervenovaný odporca komunistického režimu, stúpenec Hlinkovej slovenskej ľudovej strany a podpredseda Štátnej rady zastupujúci Katolícku cirkev - biskup Ján Vojtaššák, ktorý mal výhrady voči zabránenej slobode hlásania kresťanskej viery a nesúhlasil s poštátnením cirkevného školstva. Po siedmich mesiacoch v cele bol prepustený, avšak o šesť rokov ako 72 ročný, spolu s biskupmi Petrom Pavlom Gojdičom a Michalom Buzalkom, bol odsúdený na 24 rokov väzenia za vlastizradu a úklady proti republike. O dvanásť rokov bol podmienene prepustený a prinútený zo Slovenska odísť.⁶² Podobný krutý zásah režimu prežil i kardinál Ján Chryzostom Korec, ktorý trpel vo väzení od roku 1960 do roku 1968; tieto zásluhy mu v roku 1993 prispeli k vymenovaniu za kardinála Katolíckej cirkvi. Trpelo mnoho iných kňazov a záhadná smrť niektorých z nich, zostala do dnes nevysvetlená.

Slovenská národná rada síce deklarovala Katolíckej cirkvi slobodu, ale svojším spôsobom. Nový režim, ktorý sa predstavoval ako ľudovodemokratický a vyvrcholil komunistickou diktatúrou, skonfiškoval 1800 cirkevných základných škôl a 88 stredných a vyšších škôl, čo bolo 16. mája 1945 potvrdené nariadením č. 34/1945 Zb. n. o poštátnení školstva na Slovensku⁶³, ktorého obdoba bola potvrdená už pred rokom v zákone č. 5/1944 Zb. n. V poštátnených školách náboženstvo už nebolo povinným vyučovacím predmetom, ale naopak, bola snaha ho z vyučovacích osnov vyradiť. Propagovaný dojem demokracie v praxi predstavoval autoritatívne nedemokratické zásahy prívržencov režimu, ktoré protirečili ľudským právam. Slovenská národná rada i dve vládnuce strany - Demokratická strana a Komunistická strana Slovenska zdôrazňovali, že chcú ponechať náboženskú slobodu a náboženské práva, avšak chcú dosiahnuť odstránenie náboženských rozporov a priviesť ľud k náboženskej znášanlivosti. Najmä zo strany komunistov bola veľká iniciatíva eliminovať vplyv Cirkvi na Slovensku. Dňa 23. augusta 1945 Slovenská národná

---

⁶² Pozn. Dňa 4. augusta 1965 vo veku 88 rokov biskup Ján Vojtaššák zomrel. Kvôli jeho spornej minulosti, ktorej sa vyčíta antisemitizmus a neutralita postoja, ktorá naznačovala, že ako nebol za deportáciu Židov, tak nebol ani proti, sa spomaľuje jeho beatifikačný proces, ktorý v roku 1995 začal pápež Ján Pavol II.

⁶³ Pozn. Národná rada Slovenskej republiky v roku 1993 priznala majetkové krivdy spôsobené cirkvám a náboženským spoločnostiam a vydala zákon o zmiernení niektorých týchto spôsobených krívd. Porov.: *Zákon Národnej rady Slovenskej republiky z 29. septembra 1993 o zmiernení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam, vrátený prezidentom Slovenskej republiky na opätovné prerokovanie v Národnej rade*. In: Národná rada Slovenskej republiky [online]. [cit. 11.10.2015]. Dostupné na internete: <http://www.nrsr.sk/dl/Browser/Document?documentId=75902>.

rada prijala nariadenie č. 99/1945 Zb. n., č. 16. o úprave služobného pomeru zamestnancov, ktoré zasahovalo do cirkevných kompetencií spôsobom, že povereníkovi umožňovalo zakázať kňazovi činnosť. Komunisti svojimi čistkami a drastickými zásahmi všemožne oslabovali štruktúru Katolíckej cirkvi na Slovensku; chceli ju otupiť a umlčať. Ich snahou bolo totálne ovládanie spoločnosti, ktorú terorizovali zvnútra i z vonku. Dňa 25. mája 1945 bolo Slovenskou národnou radou prijaté ďalšie proticirkevné nariadenie č. 51 o rozpustení a zakladaní spolkov. Dňa 16. júla 1945 Ústredný výbor Komunistickej strany Slovenska podporil rozhodnutie Národného frontu č. 2157 o rozpustení náboženských spolkov mládeže a dňa 6. augusta 1945 rozpustil i Združenie katolíckej mládeže, ako aj všetky náboženské spolky. Týmto však proticirkevná aktivita ani z ďaleka nekončila. Ďalší zo zákonov, konkrétne zákon č. 46/1948 Zb. o novej pozemkovej reforme, vydaný dňa 21. marca 1948 v praxi znamenal skonfiškovanie poľnohospodárskych majetkov Cirkvi. Diktatúra komunistického režimu naďalej razila cestu do vlastnej záhuby i nariadením odstrániť kríže zo všetkých škôl, zrušením vyučovania náboženstva a prepustením zo zamestnania vyučujúcich, ktorí patrili do rehoľných rádov. Katolícki veriaci, ktorí odmietli spoluprácu so straníckymi funkcionármi, boli ponižovaní, zavražďovaní, zatýkaní, mučení, odsúdení a zavraždení. Komunistická taktika trójskeho koňa nemala v Katolíckej cirkvi na Slovensku obdoby. Tí katolícki kňazi, ktorí sa nechali režimom strhnúť, hlásali bludy typu: „Ak u nás má niektorá strana právo hovoriť v mene kresťanstva, tak je to jedine KSS. (...) Jej víťazstvom sa posilní aj pravé kresťanstvo na Slovensku.“⁶⁴ Zákon č. 231/1948 Zb. stanovil vysoké tresty za velezradu, špionáž, ktoré boli namierené proti režimu a jeho činiteľom. Trestným činom bol nielen skutok, ale i úmysel.⁶⁵ „Kto zneužije výkonu svojho úradu duchovného, (...) k vyvolaniu vplyvu na veci politického života v smere nepriaznivom ľudovodemokratickému poriadku republiky, bude potrestaný, (...) väzením od 1 mesiaca do 1 roka.“⁶⁶ V komunistických plánoch prekážal Boh, ktorý bol považovaný za úhlavného nepriateľa marxistického režimu, teda všetko v súvislosti s duchovným vplyvom bolo ich stredobodom záujmu likvidácie.

---

⁶⁴ KOREC, J. Ch.: *Od barbarskej noci*.

⁶⁵ Porov.: VLÁDA ČESKOSLOVENSKEJ REPUBLIKY: 231/1948 Zb. *Zákon zo dňa 6. októbra 1948 na ochranu ľudovodemokratickej republiky*. In: Ústav pamäti národa [online]. [cit. 11.10.2015]. Dostupné na internete: <http://www.upn.gov.sk/data/pdf/231-1948.pdf>.

⁶⁶ *Zákon 231/1948 Zb. zo dňa 6. októbra 1948 na ochranu ľudovodemokratickej republiky*, § 28.

V dňoch 22. - 23. marca 1949 sa v Dolnom Smokovci konala biskupská konferencia, počas ktorej slovenskí a českí biskupi v svojich priestoroch našli odpočívacie zariadenia. Toto zistenie zo strany Katolíckej cirkvi úplne zmariť rokovania so štátom a zo strany komunistov ešte viac posilnilo nenávisť voči Cirkvi; čo potvrdzuje aj ich ďalší zločin známy ako schizmatická Katolícka akcia, ktorá sa konala dňa 10. júna 1949 v Prahe. Táto „rozkolnícka Katolícka akcia vystupovala navonok ako pozitívne hnutie, ktoré vyhlasovalo lojalitu ku komunistickému režimu a vzalo do rúk riešenie cirkevných otázok, s ktorými si údajne nevedeli poradiť „neschopní“ biskupi.“⁶⁷ Autentická Katolícka akcia⁶⁸ bola zameraná na evanjelizáciu v súčasnosti, avšak komunisti pod rúškom toho istého názvu, plánovali vyvolať rozkol v Katolíckej cirkvi a následne vytvoriť národnú cirkev odtrhnutú od Ríma. Vatikán totiž pre nich predstavoval hlavného nepriateľa. Svätá stolica dňa 20. júna 1949 exkomunikačným dekrétom odsúdila túto schizmatickú akciu a jej prívržencov. Katolícki biskupi ilegálne rozšírili pastiersky list pod názvom - Hlas čsl. biskupov a ordinárov veriacim v hodine veľkej skúšky. Rozkolnícka akcia tak skončila fiaskom.

Dňa 22. augusta 1949 zriadením Štátneho úradu pre veci cirkevné, sa komunistická strana opäť snažila všetkými spôsobmi získať sympatizantov z Katolíckej cirkvi, tzv. vlasteneckých kňazov, prostredníctvom ktorých by mala priamy vplyv na Katolícku cirkev na Slovensku. Úlohou týchto kňazov bolo zlúčiť kresťanské myšlienky so socialistickými, s odvolávkami na pápežské encykliky; takto chceli komunisti dostať pod kontrolu cirkevnú organizáciu a vytvoriť národnú cirkev. Dňa 17. februára 1949 prominenti režimu žiadali od katolíckych biskupov lojalitu v tom smere, aby zrušili suspendovanie vlasteneckých kňazov, teda tých, ktorí spolupracovali so stranou komunistickej strany a žiadali suspendovať kňazov, ktorí boli komunistami odsúdení.

---

⁶⁷ LETZ, R.: *Jozef Haľko: Rozbiť Cirkev*.

⁶⁸ Pozn.: Katolícka akcia bola známa už od čias pápeža Pia IX., ktorý takto vyzýval veriacich k jednote za obranu viery vo svojom liste *Maximas sine* z 23. februára 1872; avšak prvýkrát sa s termínom Katolícka akcia stretáme v liste pápeža Leva XIII. *Permoti nos* z 10. júla 1895; jej podstatu opísal až pápež Pius X. v encyklike *Il fermo propositio* z 11. júna 1905 a pápež Pius XI. doplnil jej charakteristiku o organizačné usporiadanie a hlavné poslanie v encyklike *Ubi arcano* z 23. decembra 1922, porov.: KARABA, R.: *Katolícka akcia a rozhlasové vysielanie na Slovensku (1928 – 1948)*. In: *Studia Aloisiana*.

Od dňa 25. apríla 1949 cirkevnú politiku začala riadiť takzvaná cirkevná šestka,⁶⁹ ktorá pracovala ako generálny štáb, ktorý neustále viedol vojnu s Katolíckou cirkvou na Slovensku. Postup ich cirkevnej politiky spočíval v troch etapách. Prvá etapa mala za cieľ získať veriacich cez tlač, zaistiť kontrolu Cirkvi a trestať vybočenie. V druhej etape sa mali izolovať biskupi a plánoval sa vytvoriť Zväz katolíkov. V tretej etape bolo cieľom vytvoriť národnú cirkev s vlastnými biskupmi. Dňa 22. novembra 1949 Slovenský a Štátny úrad pre veci cirkevné podporili a vydali túto stratégiu, ktorá mala za cieľ i zamedziť ďalšiemu rastu reholí, zrušiť niektoré kláštory a tak znížiť ich počet, zúžiť ich materiálnu základňu, regulovať ich činnosť a prerušiť kontakty s nadriadenými v zahraničí.⁷⁰ Z 13. na 14. apríla 1950 sa barbarskou nocou začala „Akcia K“ (kláštory), ktorá mala za úlohu zlikvidovať rehoľníkov a rehoľné spoločnosti. Milicionári obsadili kláštory a rehoľníkov zo všetkých rehoľných domov na Slovensku odviezli do vybraných kláštorov, kde boli pod dozorom nútení vykonávať rôzne práce. Mnohí rehoľníci sa snažili utiecť, boli trestaní a šikanovaní. Tento brutálny zásah sa opakoval z 3. na 4. mája, kedy štátna bezpečnosť obsadila rehoľné domy zasvätených žien. V druhej akcii „Akcii R“ (rehoľníčky), odviekli aj rehoľnice do vybraných kláštorov. V tom čase bolo v celej republike 740 rehoľníkov, z toho 406 kňazov, ktorí žili v 89 rehoľných domoch. Ženskú vetvu tvorilo 10 660 rehoľníčok, ktoré obývali 720 ženských kláštorov.⁷¹ O dva týždne neskôr „Akciov P“ (pravoslávizácia), sa komunisti snažili násilne včleniť gréckokatolícku cirkev do pravoslávnej. V kláštoroch ničili sochy, knihy, obrazy a množstvo kultúrnych hodnôt. Tento zločin bol veľkou škodou pre náboženstvo, kultúru i národ, pretože rehole sa vždy veľmi aktívne zúčastňovali na duchovnom i kultúrnom živote národa a tiež boli prínosom na jeho materiálnom povznesení. Napríklad benediktíni klčovali lesy, učili ľudí obrábať pôdu, pestovať plodiny a poznávať liečivú silu rastlín. Rehoľné školy boli pýchou národa, vedy a umenia.⁷²

---

⁶⁹ Pozn. Členovia cirkevnej šestky boli: Alxej Čepička, Vladimír Clementis, Viliam Široký, Zdeněk Fierlinger, Jiří Hendrych a Václav Kopecký.

⁷⁰ Porov. KOLLÁR, P.: *Slovenský úrad pre veci cirkevné a jeho podiel pri likvidovaní rehoľných spoločností na Slovensku v roku 1950*. In: *Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v rokoch 1950-1989*, zborník z vedeckej konferencie Bratislava 5. - 6. mája 2010, [online]. [cit. 11.10.2015].

⁷¹ Porov. JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste*.

⁷² Porov. KOREC, J. Ch.: *Od barbarskej noci*.

Tento proticirkevný akt vláda podporila doplnením Trestného zákonníka o trestný čin z porušenia zákona o zabezpečení cirkví; čo v praxi znamenalo, že duchovný bez štátneho súhlasu nikde nemohol vykonať náboženský úkon. A keďže cirkevné zákony neboli štátom prijaté, lebo najvyššou cirkevnou vrchnosťou bol Štátny úrad pre veci cirkevné, tak o ustanovení kňaza na konkrétne miesto rozhodoval štát a kňaz sa tak stal závislým od štátu, ktorý postupne prevzal kontrolu i nad výučbou náboženstva a tlačou.⁷³ Vláda poštátnila všetky nakladateľstvá a zrušila katolícke časopisy. Na ohradenie biskupov nakoniec povolila vydávanie Katolíckych novín a Duchovného pastiera, ktoré však donútila podriaďiť štátnej kontrole a redakčnému usmerneniu. Kontrola sa vzťahovala i na rôzne Cirkvou usporiadané akcie. Dekrétom č. 112 zo dňa 14. júla 1950 vláda zrušila 13 diecéznych seminárov a ponechala fakultu len v Bratislave a v Prahe, čo nepriaznivo ovplyvnilo výchovu kňazského dorastu; počet seminaristov klesol o 90%.⁷⁴

Štyridsať ročné systematické prenasledovanie Katolíckej cirkvi poukazuje na jej vnútornú silu ducha i v mimoriadnych podmienkach. V Československu sa práve v tomto nepriaznivom čase vytvorili rôzne hnutia. Medzi významné udalosti roku 1968 patrí obnovenie Gréckokatolíckej cirkvi a založenie Diela koncilovej obnovy na Velehrade, ktorej úlohou bola obnova Cirkvi, teda i celkový plán vymenovania biskupov, ich činnosť, život v seminároch a laický apoštolát. Významne vzrástol záujem o duchovný život nielen u zasvätených, ale i u laikov, ktorí sa vo väčších počtoch zúčastnili exercícií. Keď to stranícki funkcionári zistili, vláda všetky tieto stretnutia automaticky zrušila, vyhlásila ich za nedovolené a ich činnosť zakázala. V dňoch 6. a 7. júla v roku 1985 sa na Velehrade konala oslava 1100. výročia smrti svätého Metoda. „Cirkevní predstavitelia a veriaci sa tešili na príchod pápeža Jána Pavla II. Komunisti mu však vstup do krajiny nepovolili a rozhodli sa slávnosť premeniť na mierovú manifestáciu.“⁷⁵ I napriek problémom, ktoré robili úrady, štátna bezpečnosť a funkcionári so zabezpečením, dopravou i propagáciou, oslava sa predsa konala a to za úspešnej účasti približne 150 - 200 tisíc veriacich. Pri

---

⁷³ Porov. JANOTA, S.: *Kto opíše túto dobu na Slovensku?*

⁷⁴ Porov. JUDÁK, V.: *Kristova Cirkev na ceste.*

⁷⁵ *Velehrad si pripomenie púť, ktorá šokovala v minulosti komunistický režim.* In: Tlačová kancelária konferencie biskupov Slovenska [online]. [cit. 11.11.2015]. Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view.php?cislocianku=20150603038>.

prejave komunistických politikov, veriaci zástup vyjadril jasný a rozhodný protest. Kardinál Tomášek prečítal posolstvo Svätého Otca, ktorý pri tejto príležitosti velehradskej bazilike udelil Zlatú ružu, ale na zákaz komunistov, kardinál už svoj prejav predniesť nemohol. Svätú omšu koncelebroval pápežský legát kardinál Casaroli. Zápal veriacich, komunistov len podnietil k ďalšej šikane kresťanských aktivistov, ktorých však nezastavili v svojej angažovanosti. Na Mariánskej hore v Levoči sa konala ďalšia púť, na ktorej sa podľa odhadu zúčastnilo 150 tisíc veriacich. Púte na Slovensku prerastali do stále väčších rozmerov a to najmä v Šaštíne na sviatok Sedembolestnej Panny Márie, ale i v Turzovke, Marianke, Gaboltove, Ľutine, kde sa ľudia v tisícových zástupoch s vierou obracali na Božiu pomoc. Zvýšený záujem kresťanov o verejné praktizovanie viery, vyvolal odvetu zo strany komunistov sprísnením predpisov, cenzúrou a stále väčšou násilnou manipuláciou. Dňa 18. novembra 1987 zomrel apoštolský administrátor Mons. Július Gábriš. Na jeho pohrebe sa zúčastnilo v odhade asi 15 tisíc ľudí, ktorí aj týmto tichým postojom demonštrovali za náboženskú slobodu. Pri týchto stretnutiach narastajúca odvaha kresťanov sa stále viac upevňovala a podnietila ich vzoprieť sa utláčaniu náboženského vyznania. Dňa 29. novembra 1987 zapálení laici rozšírili podpisovú akciu s názvom „Podnety katolíkov k riešeniu situácie veriacich občanov v ČSSR“, kde žiadali uplatnenie svojich práv. Akcia prevýšila očakávania iniciátorov, nakoľko okrem podpisu bolo nutné do protokolu uviesť aj svoje meno a adresu, čo si počas komunistickej vlády vyžadovalo nesmiernu dávku odvahy, lebo takto každý jeden z podpísaných vedel, že môže očakávať veľké problémy s komunistami. Napriek tomu, za náboženskú slobodu sa podpísalo viac ako pol milióna ľudí. Zápal veriacich mocnel a za dodržiavanie občianskych práv a slobôd v Československu sa popoludní, dňa 25. marca v roku 1988, asi 10 tisíc zhromaždených veriacich protestne, ale v tichosti na Hviezdoslavovom námestí v Bratislave, so sviečkami v rukách, verejne modlilo ruženec. Toto zhromaždenie je známe pod názvom „Sviečková manifestácia“ alebo Bratislavský Veľký piatok. Tiché a pokojné zhromaždenie modliacich sa ľudí pracovníci verejnej a štátnej bezpečnosti násilne rozohnali pomocou obuškov, slzotvorného plynu a služobných psov. Mnohí z nich neváhali, na autách so zapnutými majákmi a sirénami, bezohľadne vrázať do modliacich sa ľudí. Tiché modlitby odvážnych veriacich zvestovali začiatok pádu komunistickej diktatúry.

Deň 17. november 1989 je pre Slovenskú republiku a Katolícku cirkev na Slovensku významným dátumom, ktorým sa „Nežnou revolúciou“ v Prahe, začal prevrat v demokratickú spoločnosť dvoch štátov. V decembri 1989 sa v Československu skončila vláda komunistického režimu. Československá socialistická republika sa zmenila na Českú a Slovenskú federatívnu republiku. Vláda Slovenskej republiky nariadila otvorenie hraníc, odvolala pohraničnú armádu a z pohraničia dala odstrániť ostatné drôty. Prijatou listinou Základných ľudských práv a slobôd sa uskutočnila sloboda náboženského vyznania. Štátne vzťahy s Katolíckou cirkvou sa zmenili. Ku dňu 1. júla 1991 bola zrušená Varšavská zmluva. Vypuknutie protikomunistickej revolúcie, ktorá znamenala nezvratnosť situácie, bolo triumfom modlitieb veriacich, ktorí v pote práce, krvi mučenia uprostred nenávisti vytrvali zatknutí a neustále zastrašovaní v internačných táboroch, vo väzniciach, vo vyšetrovacích väzbách a v továrňach.⁷⁶

Komunistická ideológia poznačila Slovákov nielen v histórii národa, ale i rôznymi zraneniami, ktoré v rôznych formách stále pretrvávajú ako v dušiach, tak na telách a tiež v životoch ľudí. Železná opona komunistického režimu nedovoľovala Cirkvi mať kontakt so svetom a už vôbec nie prostredníctvom médií, preto sa Katolícke noviny do roku 1989 museli podriaďovať požiadavke budovania socializmu, teda úvodník Katolíckych novín „bol dostatočne vlastenecký, budovateľský, a pritom neútočil otvorene proti náboženstvu, proti Cirkvi. Oslavovali Víťazný február, Októbrovú revolúciu, ale pekné úvahy venovali aj cirkevným sviatkom.“⁷⁷ Od roku 1989 sa redakcia snažila o to, aby noviny boli prostriedkom evanjelizácie, šírenia katolíckej viery a morálky. Zničenie cirkevných organizácií, zastavenie tlače katolíckych periodík a neustále zastrašovanie Katolícku cirkev na Slovensku nezničili, ale naopak, očistili. Štyridsať ročná izolácia na jednej strane niečo oslabila, no na strane druhej upevnila. Cirkev je posilnená svojimi skúsenosťami, stále živá a mladá, čo je jasným dôkazom toho, že aj keď komunisti so všetkým počítali, so silou modlitieb svojich mučeníkov nie.

---

⁷⁶ Porov. HALKO, J.: *Hlbšie príčiny likvidácie reholí*. In: Likvidácia reholí a ich život v ilegale v rokoch 1950-1989, zborník z vedeckej konferencie Bratislava 5.-6. mája 2010.

⁷⁷ HLAVÁČ, T.: *O čom by mali písať Katolícke noviny*. In: Nová evanjelizácia, zborník sympózia.

3.2 Postoj Katolíckej cirkvi voči komunizmu

Komunisti sa neustále snažili o likvidáciu Katolíckej cirkvi rôznymi spôsobmi ako zvonku, tak zvnútra. Keďže v očiach slovenských občanov nie je možné Svätého Otca zdiskreditovať, lebo mal u ľudí veľkú úctu, vladári konštatovali, že doba ešte nie je zrelá na vytvorenie „národnej cirkvi“. Preto použili sofistikovanú metódu, navonok sa prezentujúcu ako priateľskú s Cirkvou; avšak s tým, že od cirkevných hodnostárov sa očakávalo, že budú svojimi kázňami a katechézami podporovať takzvané budovateľské úsilie pre svetlé zajtrajšky. O to sa snažili prostredníctvom takzvaných vlasteneckých, mierových alebo lojálnych kňazov, ktorí boli členmi Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva. Teda popri hierarchickej cirkevnej štruktúre, vznikla v Cirkvi paralelná štruktúra prorežimne lojálnych kňazov, ktorí pôsobili vo farnostiach a spolupracovali s tajnou bezpečnosťou. Mali propagandistickú úlohu; komunisti im umožnili oficiálne mierové prejavy, priestor v médiách, kde mohli oslniť oslavou režimu, ktorý dáva kňazom plat. Títo kňazi vyvolávali dojem, že medzi Cirkvou a spoločnosťou nie je žiadne napätie, ale naopak, veľmi dobrá spolupráca. Odmenou za spoluprácu boli kňazom poskytované výhody štátom. Väčšinou sa jednalo o finančné odmeny alebo lukratívne kňazské, ale i štátne funkcie. V tomto období rozlišujeme nasledovné etapy: pokus o Rozkoľnícku katolícku akciu, vznik Mierového hnutia katolíckeho duchovenstva (MHKD), založenie verného, Cirkvou plne akceptovateľného Diela koncilovej obnovy (DKO) a poslednou etapou je obdobie existencie Združenia katolíckych duchovných Pacem in terris (ZKD PiT), ktoré úmyselne nesie názov podľa encykliky pápeža Jána XXIII. a zaniká rokom 1989.⁷⁸ Toto združenie malo navodiť dojem, že vzťah s Rímom sa stále viac upevňuje, keďže v samotnom pomenovaní je zakomponovaný názov pápežskej encykliky. Bol to však len jeden z ďalších komunistických plánov ako pomýliť a postupne pretrhnúť väzbu Katolíckej cirkvi na Slovensku s Vatikánom. V roku 1982 z poverenia pápeža Jána Pavla II., vydala kongregácia pre klérus dekrét *Quidam Episcopi*, ktorý kňazom zakazuje angažovanosť v organizáciách a stranách, ktoré sú zamerané proticirkevne; čo platilo i pre Združenie katolíckych duchovných Pacem in Terris. Treba uznať, že z objektívneho morálneho hľadiska účasť v tomto združení nebola správna, ale pri hodnotení kňazov, ktorí

---

⁷⁸ Porov. HALKO, J.: *Komunizmus a Cirkev*. In: Ústredie slovenskej kresťanskej inteligencie [online].

sa jeho pravidelných stretnutí zúčastňovali, treba zohľadniť individuálnu situáciu, lebo paušálne hodnotenie ich prokomunistickej iniciatívy by bolo v tomto prípade veľmi nespravodlivé; pretože nie všetci zúčastnení, boli aj aktívni. Aktivitu kňazov v združení Pacem in Terris, môžeme rozlíšiť do troch skupín. Najväčšiu skupinu tvorili takzvaní prezenční kňazi, ktorých účasť na spolupráci s komunistami bola pasívna; len podpísali listinu o svojej prítomnosti na stretnutí, ale do debát a aktivít sa nezapájali. Druhú skupinu tvorili prokomunistickí stúpenci, ktorí za spoluprácu s komunistami v rôznych stupňoch aktivity horlili. Sem patria kňazi, ktorých sme nazvali lojálnych. A tretiu skupinu, ktorá bola najmenšia a z morálneho hodnotenia najkomplikovanejšia, nakoľko fakty je dodnes veľmi ťažké zjavne dokázať, tvorili kňazi, ktorí ako keby chceli toto združenie zvnútra premeniť. Cieľom komunistických aktivít, vrátane cieľa združenia Pacem in Terris, bolo, aby sa veriaci vzdialili od biskupov, od pápeža, ale aj biskupi navzájom, jeden od druhého. Systematicky pracovali na tom, aby sa vnútrocirkevné vzťahy rozkladali a aby takto oslabenú Cirkev mohli používať na vlastné ciele. Na tomto mieste pokladáme za potrebné spomenúť i dôležitý fakt, že v tomto období existovala i takzvaná tajná Cirkev alebo nazývaná aj podzemná. V praxi to znamenalo, že pôsobenie Cirkvi nebolo vykonávané verejne, ale bolo utajené. V pastoračii a kňazskom teologickom štúdiu, vrátane vysviacky, sa pokračovalo tajným spôsobom pod vedením pátrov, ktorí boli zodpovední za kňazskú formáciu, o čom svedčia i súdne protokoly z tých rokov.⁷⁹ Tajná cirkev podporovala činnosť gréckokatolíckych duchovných, spoluprácu reholí a laikov, venovala sa rôznym evanjelizačným aktivitám ako napríklad duchovné cvičenia, semináre a rôzne stretnutia, a tiež šírila náboženskú literatúru. Mnohí zasvätení v tomto období emigrovali a pôsobili v zahraničí. V roku 2014 otcovia biskupi vyjadrili vďačnosť všetkým odvážnym ľuďom, ktorí svojou osobnou angažovanosťou prispeli k pádu komunistickej ideológie.⁸⁰

Pápeži hneď od začiatku zaujímali voči komunizmu radikálne odmietavý a kritický postoj. Pápež Pius IX. už v roku 1846 vyhlásil slávnostné odsúdenie zhubnej náuky, zvanej

---

⁷⁹ Porov. CSONTOS, L.: *Intelektuálny apoštolát - gymnáziá v Levoči a v Bratislave, Teologický inštitút sv. Alojza a Teologická fakulta*. In: *Jezuiti na Slovensku v minulosti aj v súčasnosti*.

⁸⁰ Porov. *Vyhlásenie Konferencie biskupov Slovenska k 25. Výročiu Nežnej revolúcie*. In: *Katolícka cirkev na Slovensku* [online]. [cit. 11.11.2015]. Dostupné na internete: <https://www.tkkbs.sk/view?cislocianku=20141114017>.

komunizmus, ktorá je v najväčšom rozpore s prirodzeným právom a spôsobila rozvrat ľudskej spoločnosti. Pápež Lev XIII. v encyklike *Quod apostolici muneris* z roku 1878 označil komunizmus za zhubný mor, ktorý zasahuje mozog ľudskej spoločnosti a vedie ju do skazy.⁸¹ Pápež Pius XI. v encyklike *Quadragesimo anno* z roku 1931 učí, že výrazy náboženský socializmus a kresťanský socializmus si protirečia; „nik nemôže byť dobrým katolíkom a pravým socialistom.“⁸² Lebo, kde komunizmus zapustil korene, tam sa všemožne snažil zničiť kresťanstvo a zaviedol veľmi tvrdý kurz a to najmä voči Katolíckej cirkvi. V ďalšej svojej encyklike *Divini redemptoris* z roku 1937, pápež Pius XI. odvrhuje komunizmus ako bezbožnícky prúd, ktorý jasne označil za satanskú pohromu a skutočne diabolskú, majstrovsky zorganizovanú propagandu.⁸³ Jeho nástupca pápež Pius XII. vydal v roku 1939 encykliku *Summi Pontificatus*, kde opisuje totalitné režimy ako pôvodcov zla. V roku 1952 zriadil najvyššiu vatikánsku radu pre utečencov a apoštolskú konštitúciu *Exsul Familia*, čo pomohlo i slovenským emigrantom. K roku 1990 žilo mimo územia Česko-Slovenska 3 412 000 emigrantov. Od augusta 1968 do roku 1969 opustilo Slovenskú republiku 103 910 obyvateľov.⁸⁴ Teda nielen slovom, ale i skutkom sa dokazovala pápežova starostlivosť. Jeho nástupca pápež Ján XXIII. v encyklike *Pacem in Terris*, ktorej, ako sme vyššie spomenuli, názov bol zneužitý na komunistické ciele, vyzýva k mierovému spolužitiu, teda opaku činnosti komunistov. „Násilie je schopné iba rúcať, nie stavať; rozdúchavať vášne, nie ich tíšiť; hromadiť nenávisť a pustošiť, a nie zbratať súperiace stránky; a napokon privádza ľudí a strany do ťažkej situácie (...).“⁸⁵

Pontifikát Jána Pavla II. v roku 1977 znamenal zlom rokovaní medzi Cirkvou a štátom. Z obdobia prenasledovania katolíkov komunistami, Ján Pavol II. blahorečil dvoch biskupov Pavla Petra Gojdiča a Vasiľa Hopku, rehoľnú sestru Zdenku Cecíliu Schelingovú a redemptoristu Metoda Dominika Trčku. Pápež Ján Pavol II. veľmi dobre poznal totalitné zlo ako vonkajšie, tak i vnútcirkevné; nestránil sa otvorenej opozície

---

⁸¹ Porov. PIUS XI.: *Divini redemptoris*.

⁸² PIUS XI.: *Quadragesimo anno*.

⁸³ Porov. PIUS XI.: *Divini redemptoris*.

⁸⁴ Porov. JUDÁK, V.: *Učebné texty z cirkevných dejín*.

⁸⁵ JÁN XXIII.: *Pacem in terris*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 18.10.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/pacem-in-terris>.

voči komunistickému i nacistickému režimu. Bol prvým pápežom, ktorý sa niekoľkokrát, na niekoľkých miestach, pri rôznych príležitostiach, v hlbkej pokore a dôstojnosti ospravedlnil za prečiny ľudí slúžiacich Katolíckej cirkvi a prosil o odpustenie. Cirkev tým dosiahla lepšie ovzdušie, u viacerých ľudí získala na vierohodnosti, čím sa zároveň otvorili nové možnosti pre dialóg a ekumenizmus. Počas svojho pontifikátu uskutočnil tri apoštolské návštevy na Slovensku, čo zanechalo, nielen v srdciach veriacich, dotyk veľkej nádeje, ktorú už mnohí ľudia strácali. Jeho nástupcu pápeža Benedikta XVI. neprajníci obviňujú z členstva v Hitlerjugend, kde povinne vstúpil ako 14 - ročný, čo neznamená, že komunizmus schvaľoval. Naopak, veľmi jasne a radikálne niekoľkokrát odsúdil nacistický aj komunistický režim, ktoré podľa neho deformovali i právny systém, ktorý ničil právo, lebo režim používal právne prostriedky na páchanie zločineckých cieľov. V roku 2011 aj verejne odsúdil komunizmus v Berlíne, v parlamente, kde tento režim nazval štátom riadenou bandou zbojníkov pod vedením zločinca.⁸⁶ Súčasný pápež František je známy svojou častou kritikou kapitalizmu a Karola Marxa, ktorý je zakladateľom komunizmu. Podľa pápeža Františka komunizmus ukradol vlajku chudobných, ktorá je pôvodne kresťanská, lebo chudoba je jadrom evanjelia.⁸⁷

V prehľade sme sa snažili poukázať na dlhotrvajúci boj komunistov s Katolíckou cirkvou, v ktorom sa preukázala pravá brutalita a ľstivosť prívržencov diabolského režimu. Cirkev bola na Slovensku v tomto čase veľmi dusená a zovretá, avšak silou Ducha vyšla z tohto boja vnútorne upevnená. Slová cirkevného učiteľa Tertuliána „Krv mučeníkov je semenom nových kresťanov“, sa potvrdili i tentokrát.

---

⁸⁶ Porov. MARTINICKÝ, P.: *Benedikt XVI. - mediálne mýty a realita*.

⁸⁷ Porov. TASR: *Marx nevymyslel nič nové, ochranu chudobných má z kresťanstva, vyhlásil pápež František*.

4 ZMENY KATOLÍCKEJ CIRKVI NA SLOVENSKU PO ROKU 1990

V tejto časti si predstavíme situáciu Katolíckej cirkvi na Slovensku po revolúcii. I keď obdobie totalitného režimu oficiálne pominulo, nepominuli jeho následky, ktorým musela i Cirkev na Slovensku čeliť. Mnohí, kvôli zradám ľudí, prestali dôverovať Bohu, ktorý nikdy nezradil. I keď sa komunistom nepodarilo Cirkev zničiť, z dôvodov krutých systematických prenasledovaní, sa stávala čoraz viac inštitucionálne krehkejšou. Slovenskí biskupi sa preto pokúšali znovu upevniť oslabené štruktúry navrhnutými pastoračnými plánmi, ktoré sa žiaľ, pozitívnej odozvy nedočkali; čo však nebolo konečným verdiktom v oblasti novej evanjelizácie. Iniciatíva veriacich v tomto smere priniesla svoje ovocie.

4.1 Udalosti a vývoj Katolíckej cirkvi po revolúcii

Po roku 1990 sa na Slovensku oficiálne hlásilo 84% obyvateľov ku kresťanstvu; avšak tento dojem o kresťanskom Slovensku sa v reálnom živote akosi vytratil, nakoľko u mnohých kresťanov sa viera v praxi stala zvykovou až apatickou. Keď komunizmus odišiel a sľubovaný raj neprišiel, mnohí ľudia zostali sklamaní. A to sa prejavovalo i vo vzťahu k Cirkvi, k viere a k Bohu. Náboženský úpadok oslabil aj ľudí v Cirkvi, avšak hlad duše, ktorý sa snažili prívrženci komunizmu zmrzačiť svojim ateistickým experimentom, nevymizol. Napriek všetkému, Katolícka cirkev mučeníctvom v časoch totality vydala pravoverné svedectvo nepretrhnutelného puta s Božou priazňou a potvrdila tak i slová svätého Pavla: „Preto mám záľubu v slabostiach, v potupe, v núdzi, v prenasledovaní a v úzkostiach pre Krista, lebo keď som slabý, vtedy som silný“ (2 Kor 12,10).

Vnútoraná dynamika, prúdiaca zo sily Ducha, dávala Cirkvi silu čeliť ďalším skúškam a výzvam doby - začali sa šíriť rôzne ideológie, sekularizmus, hedonizmus, zväčšoval sa nátlak na modernizáciu Cirkvi v zmysle zrušenia jej tradícií a prevrátenia Božieho slova. Pre Cirkev táto negatívne sa prejavujúca modernizácia, predstavovala ďalší zápas, lebo nesprávnymi názormi a rôznymi spôsobmi sa snažila oslabiť cirkevné štruktúry. Prelomový rok 1990 začal novú éru evanjelizácie Katolíckej cirkvi na Slovensku, ktorá v tom čase spočívala najmä vo vysluhovaní sviatostí, v kázaní, vyučovaní náboženstva a v spolupráci s aktívnymi laikmi.

Medzi prvé a hlavné kroky, ktoré Cirkev na Slovensku po prevrate urobila, bolo vymenovanie biskupov a pomocných biskupov pre jednotlivé diecézy. S veľkou námahou sa snažila postupne obnovovať kresťanské tradície a rôzne spoločenstvá, a s pomocou aktívnych veriacich stavať ďalšie kostoly. Rehoľné spoločnosti, v ktorých bol v uplynulých štyridsiatich rokoch oficiálny rehoľný život zakázaný, vyšli z ilegality. Po revolúcii i napriek oslabenej inštitúcii, ale posilnenej vernosti Ježišovi Kristovi, rehoľné komunity obnovili svoju činnosť. Verili, že sa im dostane poznania nových spôsobov apoštolátu, lebo Boh všetko tvorí nové (porov. Zjv. 21,4) a keďže aj zlo vie využiť k úžitku, vonkajšie oslabenie reholí neúmyselne a nepriamo spôsobilo vnútornú formáciu jej členov. A keďže „len skutočné riziko môže otestovať pravdivosť viery“ (C. S. Lewis), kňazi a rehoľníci získali nielen upevnenie, dozretie vo viere a slobode, ale aj v celej svojej osobnosti. Obnova života reholí po prevrate bola znamením nového rozkvetu kresťanstva na Slovensku. Novici mali v starších spolubratoch pravoverných svedkov viery a nádeje, ktorí svojim príkladom priťahovali a boli veľkým impulzom pre nové povolania. Pápež Benedikt XVI. situáciu na Slovensku zhodnotil slovami: „Slovensko je krajina, ktorá po roku 1990 zaznamenala silný rozkvet povolání ku kňazskému a k rehoľnému životu.“⁸⁸ Tomu naznačuje i fakt, že k jedinému semináru, ktorý ostal otvorený počas komunistickej diktatúry, sa pridalo ďalších päť novozaložených seminárov a každá farnosť dostala svojho kňaza. V školách, ktoré sa konvertovali späť na cirkevné, začali kňazi s katechétmi opäť vyučovať náboženstvo a zdokonalili samotnú katechézu. Postupne boli založené mnohé cirkevné výchovno-vzdelávacie inštitúcie od Katolíckej univerzity cez stredné a základné cirkevné školy až po materské. Katolícke teologické fakulty začali napredovať nielen otvorením nových odborov pre laikov ako napríklad Náuka o rodine, Katechetika, Základy kresťanskej filozofie a katolíckej teológie, Učiteľstvo akademických predmetov (náboženská výchova - katolícka), Riadenie cirkevných a neziskových organizácií, ale i do svojich vyučovacích osnov zaradili nové, pre študentov zaujímavejšie, metódy a techniky - napríklad vo vizuálnej podobe, prostredníctvom moderných technológií. Stovky laikov a seminaristov tak legálne ukončilo alebo pokračovalo v teologickom vzdelaní.

---

⁸⁸ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 - 2013*. Trnava : Spolok sv. Vojtecha.

V dňoch 21. - 22. apríla 1990 sa v Bratislave uskutočnila prvá návšteva Svätého Otca Jána Pavla II. v Česko-Slovensku. Svojim príhovorom k slovenskému národu motivoval mnohých k zmene zmýšľania a angažovanosti na poli novej evanjelizácie, ktorá je povolaná v zmenených okolnostiach k novej vernosti a k obetavej láske ku Kristovi. Pri druhej apoštolskej návšteve, ktorá sa konala v dňoch 30. júna - 3. júla 1995 pápež Ján Pavol II. vyhlásil novú cirkevnú metropolu v Košiciach, ktorej prináležali ďalšie dve, a to spišská a rožňavská diecéza. Svojim príhovorom v Šaštíne povzbudzoval veriacich k novej evanjelizácii, oživenej zápalom ducha, ktorý vedie k hodnovernejšiemu kresťanskému štýlu života, čím sa tak evanjelium stane pre ľud orientačným bodom, opravdivou dušou kultúry a rozhodujúcim faktorom civilizácie. „Nová evanjelizácia vyžaduje obnovu úsilia o svätosť, nový štýl spoločenstva, intenzívnejšiu lásku k evanjeliu a zreteľnejšiu prítomnosť v živote vášho ľudu.“⁸⁹ Na základe výziev Druhého vatikánskeho koncilu, za stredobod pastoračnej starostlivosti vyzdvihol formáciu laikov. V roku 2003 pápež Ján Pavol II. už tretíkrát zavítal na Slovensko. Slovákov naďalej povzbudzoval, aby sa nebáli a pokračovali na začatom diele evanjelizácie. „Chápte tvrdé obdobie, ktorým ste prešli, ako vzácnu školu zrelosti.“⁹⁰ Poukázal na slovenské kresťanské korene, ktorým dali vzrast svätý Cyril a svätý Metod, naplnením svojho evanjelizačného poslania. Solúnski bratia dali vznik kresťanstvu na Slovensku a dodnes sú vzorom i v novej evanjelizácii. „Podľa príkladu svätých Cyrila a Metoda, evanjelizátorov slovenského národa, je vaše biskupská konferencia povolaná byť hybnou silou jednoty celého kresťanského spoločenstva.“⁹¹ Pre úspešný výsledok novej evanjelizácie na Slovensku, zdôrazňoval dve rozhodujúce pastoračné úlohy - formáciu kléru a laikov, ktorých opäť povzbudzoval k väčšej angažovanosti vo farnosti. Slovenskí biskupi inšpirovaní pápežovými príhovormi, sa rozhodli pre aplikáciu výziev novej evanjelizácie do praxe, prostredníctvom pastoračných plánov, ktorým sa budeme podrobnejšie venovať v nasledujúcej kapitole.

---

⁸⁹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pápež Ján Pavol II. na Slovensku, Šaštín 1. júla 1995*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 16.11.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/navsteva-svateho-otca-v-sr-1995>.

⁹⁰ JÁN PAVOL II.: *Posol lásky a pokoja*. Trnava.

⁹¹ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pápež Ján Pavol II. na Slovensku, Šaštín 1. júla 1995*, b.1.

Katolícka cirkev na Slovensku si bola vedomá spôsobených škôd totality a od štátu požadovala navrátenie svojho majetku, ktorý, žiaľ, bol už značne zdevastovaný. To malo odozvu hneď v niekoľkých zmluvách a zákonoch Slovenskej i Českej republiky, ktoré sa mali pokúsiť aspoň čiastočne napraviť krivdy minulosti. Medzi najdôležitejšie pokladáme najmä zmenu prevedenú zákonom č. 6/1990 Zb., ktorým sa štát zaväzoval poskytovať osobné pôžitky duchovným a náboženským spoločnostiam. Zákon tiež zrušil potrebu štátneho súhlasu k voľbe pracovníka v Cirkvi z rádov duchovných. Tento zákon nahrádzal či rušil zákon č. 218/1949 Zb. o hospodárskom zabezpečení cirkví a náboženských spoločností štátom.⁹² A o rok neskôr bol vydaný zákon č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností, ktorý bol neskôr zmenený zákonom č. 394/2000 Z. z. V roku 1993 bol prijatý zákon č. 28/1993 Z. z. o zmierení niektorých majetkových krívd spôsobených cirkvám a náboženským spoločnostiam, ktorý ponúkal riešenie problematiky reštitúcie majetku cirkví.

V roku 2000 nadobudla platnosť Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou, ktorá predstavuje rámcovú úpravu právnych vzťahov medzi Svätou stolicou a Slovenskou republikou, ale zároveň aj medzi Slovenskou republikou a Katolíckou cirkvou na Slovensku. Zmluva pojednáva najmä o otázkach uznania náboženskej slobody; právneho postavenia a primárnych záväzkoch zmluvných strán; o dňoch pracovného pokoja, ktoré veriaci slávia, vrátane nedele; o ochrane manželstva a uznaní rovnakého právneho postavenia cirkevného manželstva ako občianskeho. Ďalšie články zmluvy sú o výchove, vzdelávaní a starostlivosti o deti, tiež o pastoračnej službe v ozbrojených silách a v zariadeniach na výkon väzby či trestu odňatia slobody a podobne. Súčasťou zmluvy je aj schválenie ďalších rámcových zmlúv, ktoré sa vzťahujú na oblasti pastoračnej činnosti v armáde a polícii, školstva a vyučovania náboženstva, finančného zabezpečenia Katolíckej cirkvi a uplatnenia výhrad vo svedomí.⁹³

---

⁹² Porov. ČEPLÍKOVÁ, M.: *Postavenie cirkví a náboženských spoločností v právnom poriadku Slovenskej republiky*. In: Společnost pro církevní právo.

⁹³ Porov. *Základná zmluva medzi Slovenskou republikou a Svätou stolicou*. In: Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky [online]. [cit. 6.11.2015]. Dostupné na internete: <http://old.culture.gov.sk/cirkev-nabozenske-spolocnosti/legislatva/zkony/zakladna-zmluva-medzi-slovenskou-republikou-a-svatou-stolicou>.

Slovenskí laici, ktorí počas totality podporovali misie, po prevrate založili Slovenské misijné hnutie. Ich iniciatíva je presvedčivým dôkazom snahy laikov o šírenie evanjelia. Slovenské misijné hnutie podporuje vývoj Pápežských misijných diel⁹⁴ na Slovensku, ktorý bol v čase komunistickej totality zakázaný. Napriek tomu, veriaci pomáhali misionárom modlitbami, obetami, ale i finančne a materiálne. Po páde komunizmu kardinál Tomko žiadal, aby slovenskí biskupi znovu oživilí tieto misijné diela. Dňa 28. apríla 1992 Konferencia biskupov Slovenska vymenovala P. Juraja Vojenčiaka, SVD za národného riaditeľa Pápežských misijných diel na Slovensku a tiež ďalších šiestich riaditeľov pre všetky diecézy na Slovensku.⁹⁵

Blokáda uplynulých rokov v Cirkvi spôsobila príval mnohých paradoxov; atribúty rozkvetu vyvolali u ľudí veľké nadšenie, ktoré sa striedalo s vytriezvením a návratom do reality, ktorej chýbala presná vízia, čo bolo jasným znakom nepripravenosti, neodbornosti nielen kléru, ale i laikov. Cirkev nemala financie, ani vyškolený personál do mediálnych pozícií. Až postupne začala systematicky pracovať v oblasti rozvoja kresťanských katolíckych médií, ktoré sú veľmi nápomocným prostriedkom novej evanjelizácie. Do roka sa sformoval prvý tím náboženského vysielania prostredníctvom Slovenskej televízie, kde sa od roku 1991 začali vysielat' kresťanské programy ako napríklad: Duchovné slovo, Dobrá zvesť, Pramienok, besedy s kňazmi alebo rehoľníkmi, priame prenosy z bohoslužieb a rôzne iné programy s náboženskou tematikou. V roku 1993 vzniklo nezávislé televízne štúdio Lux a dnešné rádio Lumen. Odozvy ľudu na náboženské vysielanie boli rôzne, nakoľko ateizačný komunistický režim štyridsať rokov ľudí odkláňal od tradičných kresťanských hodnôt, vnášal chaos do ľudských myslí a vyvolával odpor ku všetkému, čo malo religiózny charakter, čím sa snažil deformovať verejnú mienku presadzovaním myšlienky, že Cirkev do médií nepatrí; a rozrastajúca sekularizácia v tom pokračovala.

---

⁹⁴ Pozn. Pápežské misijné diela od roku 1922 koordinuje Rímska misijná kongregácia v 150-tich krajinách sveta, ktorých úlohou je: 1. Dielo šírenia viery, ktorého cieľom je modliť sa za misie, prispievať a zbierať príspevky na misijné diela a pomáhať Svätému Otcovi uskutočňovať misijno-sociálny program, 2. Dielo svätého Petra apoštola, ktorého členovia sa modlia a prispievajú na výchovu domorodých misijných kňazov, 3. Dielo detstva Ježišovho, ktorého poslaním je duchovná a hmotná pomoc deťom v pohanských krajinách a 4. Dielo jednoty kňazov a rehoľníkov, ktoré združuje a angažuje zasvätených do misijnej práce.

⁹⁵ Porov. VOJENČIAK, J.: *Pápežské misijné diela*. In: Nová evanjelizácia, zborník sympózia s medzinárodnou účasťou.

V roku 1993, kedy vznikla Slovenská republika, bola zriadená i Konferencia biskupov Slovenska, ktorá pre rozvoj kresťanstva na Slovensku postupne založila ku dňu 21. septembra 2015 štyri komisie - liturgickú, pre klérus, teologickú a pre katechizáciu a školstvo, ktoré majú aj svoje subkomisie; a sedemnáť rád.⁹⁶ Otcovia biskupi pokračovali v príhovoroch veriacim prostredníctvom pastierskych listov, ktoré kňazi čítali na svätých omšiach v rámci homílie a všestranne sa usilovali o šírenie kresťanských hodnôt ako vo vnútri Cirkvi, tak aj vo vzťahu k spoločnosti. Formácia kňazov sa upevňovala na mesačných rekolekciách. Nový trend vývoja Katolíckej cirkvi zaznamenal veľké zmeny i vo farnostiach, kde sa zaviedli Fatimské soboty, systematická formácia spoločenstva, rôzne modlitbové skupiny, v ktorých sa angažovali najmä laici, ktorí takýmto spôsobom vytvorili rôzne laické hnutia. Začali sa organizovať rôzne púte - mladých, rodín, mamičiek, mužov, zaľúbených a iné. Cirkev začala vykazovať lepšie výsledky i vo vydavateľskej činnosti; vydávala kresťanské časopisy a rôznu kresťanskú literatúru, ktorá sa počas totality šírila veľmi obmedzene a hlavne tajne. V roku 1997 bol v Košiciach Svätou stolicou zriadený gréckokatolícky exarchát a vojenský vikariát. V roku 2008 bolo na Slovensku nové usporiadanie diecéz latinského obradu s priradenými dekanátmi, o ktorom rozhodol pápež Benedikt XVI. dekrétom zo dňa 14. februára 2008. Do Západnej provincie odvtedy patria: novozriadená Bratislavská arcidiecéza, Trnavská arcidiecéza (sufragánna), Banskobystrická diecéza, Nitrianska diecéza a novozriadená Žilinská diecéza. Spišská diecéza, Rožňavská diecéza a Košická arcidiecéza, ktoré patria do Východnej provincie, nemali zmenené zaradenie dekanátov.⁹⁷ Tomuto rozhodnutiu predchádzalo zo dňa 30. januára 2008 nové kánonické usporiadanie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku, kedy Svätý Otec Benedikt XVI. zriadil Gréckokatolícku metropoliu so sídlom v Prešove, Košický apoštolský exarchát povýšil na eparchiu a zriadil Bratislavskú eparchiu.⁹⁸

---

⁹⁶ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Konferencie a rady Konferencie biskupov Slovenska*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 1.12.2015]. Dostupné na internete: <https://kbs.sk/obsah/sekcia/h/konferencia-biskupov-slovenska/p/komisie-a-rady-kbs>.

⁹⁷ Porov. BENEDIKT XVI.: *Slovachiae de dioecesium erectione et de finum nominumque dioecesium et ecclesiasticarum provinciarum immutatione*.

⁹⁸ Porov. PETRÍK, L.: *Vznik eparchie - Nové kánonické usporiadanie Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku*. In: Gréckokatolícka cirkev Bratislavská eparchia.

Porevolučné iniciatívy Katolíckej cirkvi u mnohých ľudí vyvolali dojem, že Cirkev, uplatňovaním si svojich nárokov, žiada príliš veľa a mnohí ju začali chápať ako príliš rozpínajúcu, čo začalo vyvolávať ďalšie neblahé odozvy.

V stručnom prehľade sme vybrali súhrn významnejších udalostí, ktoré mali vplyv na vývoj Katolíckej cirkvi na Slovensku po prevrate v roku 1989. Dejiny slovenského národa potvrdzujú, že kto je na strane Krista, je na strane pravdy, ktorá vždy zvíťazí, čoho dôkazom je porevolučný rozkvet Cirkvi i na poli novej evanjelizácie. Historické zdroje uvádzajú, že vždy boli veriaci, ktorí vedeli správne rozlíšiť, kto a čo do Cirkvi patrí, alebo nepatrí. Sú to tí, ktorí svojim životným svedectvom inšpirujú a spoločnosť presvedčili, že je v záujme všetkých pravoverných kresťanov, si duchovné dedičstvo chrániť a strážiť, a tak aj novú evanjelizáciu šíriť spôsobom, ktorý nenaruší Božie slovo, ale ho podá atraktívne, prijateľne novej dobe, avšak stále s vernosťou vlastným koreňom.

4.2 Pastoračné plány Konferencie biskupov Slovenska

Konferencia biskupov Slovenska v dňoch 9. - 10. mája 2001 schválila pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi pre roky 2001 - 2006, do ktorého zapracovala výzvy pápeža Jána Pavla II., ktorými ich inšpiroval počas svojich návštev na Slovensku. Plán mal byť novou smernicou pre napredovanie Katolíckej cirkvi na Slovensku, keďže pastoračné plánovanie predstavuje proces inkulturácie evanjelia, ktoré sa nanovo inkarnuje do konkrétneho prostredia v konkrétnom čase.⁹⁹ Následne Konferencia biskupov Slovenska vydala ešte jeden pastoračný plán pre roky 2007 - 2013.

Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku pre roky 2001 - 2006 mal za úlohu obnoviť riadne fungovanie cirkevných štruktúr, reštitúcie majetku a vzbudiť podporu pre investície do evanjelizačných projektov. Ciele boli zamerané na budovanie farského spoločenstva a novú evanjelizáciu. Pastoračné priority kládli dôraz na obrátenie, svätosť, príkaz lásky, podporu dialógu medzi laikmi a klerom.¹⁰⁰ Biskupi v ňom navrhli

---

⁹⁹ Porov. ŽUFFA, J., PUPÍK, Z.: *Vidieť, hodnotiť, konať*.

¹⁰⁰ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2001 – 2006*. In: *Katolícka cirkev na Slovensku* [online]. [cit. 25.10.2015]. Dostupné na

šesť etáp evanjelizačnej činnosti pre diecézy. V prvom bode venovali pozornosť Cirkvi a spoločnosti, kde bol zahrnutý i štát, sociálna a hospodárska situácia, vzťah vedy, viery a kultúry, vzdelávanie a masmédiá. V druhom bode poukazovali na Boží ľud, jeho vzájomné vzťahy ako i účasť laikov na poslaní Cirkvi. Tretí bod bol určený farnostiam a ich úlohám ako sú pastorácia, evanjelizácia, ohlasovanie, katechéza, liturgia, služba a misie. V štvrtom bode otcovia biskupi apelovali na rodinu; pripomenuli jej prioritné úlohy manželstva, výchovy a starostlivosť o seniorov. Piaty bod v pastoračnom pláne bol smerovaný k téme ekumenizmus a dialóg, v ktorom otcovia biskupi preukázali snahu o dialóg s ľuďmi bez náboženskej výchovy alebo s iným vierovyznaním. Posledný bod bol smerovaný k zvláštnym skupinám a činnostiam ako sú národnostné menšiny, Rómovia, ozbrojené zložky, postihnutí, závislí, väzni, migranti a Slováci v zahraničí.

Vzhľadom k tomu, že v roku 2004 od vydania pastoračného plánu uplynuli tri roky a otcovia biskupi boli informovaní o kritike, nepripravenosti a nezáujmu o jeho naplnenie zo strany veriacich, rozhodli sa opätovne vyzvať laikov k angažovanosti v Cirkvi i mimo nej a to prostredníctvom *pastierskeho listu o Cirkvi a jej apoštoláte*. Obrátili sa v ňom predovšetkým na laikov a ich evanjelizačné prebudenie, ktoré je tak nevyhnutné pre novú evanjelizáciu. Nakoľko zasvätení nemajú do mnohých občianskych prostredí prístup, vyzvali laikov k plnej aktivite v oblastiach spoločenského a hospodárskeho života, kultúry a masmédií, práva a medicíny, utvárania verejnej mienky; taktiež ich povzbudili, aby evanjelizovali v oblastiach výchovy, vzdelávania, rodinnej a sociálnej politiky, ako aj v činnostiach, pod ktoré spadá evanjelizačná a katechetická práca s deťmi a s mládežou, pastorácia rodín, sociálno-charitatívna činnosť,¹⁰¹ ale aj mnohé iné oblasti, kde sa môžu a majú laici prebudiť do plnej evanjelizačnej aktivity. Biskupi upozornili, že nemôžu navrhnúť nové pastoračné cesty, ak nebude medzi kresťanmi viac vzájomnej lásky.

---

internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-kbs/c/pastoracny-a-evanjelizacny-plan-katolickej-cirkvi-na-slovensku-2001-2006>.

¹⁰¹ Porov.: KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastiersky list biskupov Slovenska o Cirkvi a jej apoštoláte*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 23.10.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pastierske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pastiersky-list-biskupov-slovenska-o-cirkvi-a-jej-apostolate>.

O tri roky neskôr vydali slovenskí biskupi ďalší *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 - 2013*, ktorý bol „snahou o spoločné hľadanie účinných prostriedkov ohlasovania, o vzájomné spoznávanie nových pastoračných prístupov, ako i príležitosťou na spoločné zvládnutie úloh, ktoré presahujú možnosti jednotlivca“¹⁰² alebo spoločenstva. Biskupi jednotne súhlasili, že dnešná evanjelizácia nemôže vychádzať len z obrátenia kňazov a laikov, so spoliehaním sa len na kresťanské dedičstvo, ale musí obnoviť zápal, horlivosť a hľadať novosť v metódach evanjelizácie. Aktivity napĺňania zámeru rozdelili do troch etáp. V prvej etape sa mala rozbehnúť realizácia rôznych typov pastoračných projektov, druhá etapa mala riešiť systémové prístupy a v tretej etape sa mal proces zaviesť pastoračným projektom na národnej úrovni už aj s výskumom, konkrétnou koordináciou a spoluprácou. V pastoračnom pláne navrhli nasledujúce štyri konkrétne projekty, ktoré mali slúžiť vnútornej obnove Cirkvi.

Prvý bol s názvom „Slúžiaca a komunikujúca Cirkev“; spočíval vo vzdelávaní kňazov a laikov, a v skvalitnení systematického riadenia diecéznych a pastoračných rád¹⁰³. Biskupi poukázali na požiadavky novej formácie kňazov a laikov vyzvali k plnej aktívnej zodpovednosti za Cirkev.

Ďalším cieľom pastoračného plánu bol program „Stabilná rodina“, ktorý mal dve etapy; v prvej sa venoval blízkej príprave na manželstvo a projektu nazvanom „Sára“, ktorý mal poskytovať odbremeňovacie služby a v druhej sa zameral na vytvorenie diecéznych centier pre rodinu, ktorých cieľom mala byť konkrétna pomoc a poradenstvo rodinám. Pastoračné smerovanie a nová evanjelizácia mali spočívať v odovzdávaní informácií o viere, v postoji služby, ktoré tak pretvárajú život človeka. Otcovia biskupi novú evanjelizáciu zamerali predovšetkým na pokrstených, ale nepraktizujúcich kresťanov. Kvôli rodine ako prioritnej pastoračnej skupine, Konferencia biskupov Slovenska zriadila Radu KBS pre rodinu a mládež, ktorá túto pastoračnú starostlivosť koordinuje. V rámci novej evanjelizácie sa otcovia biskupi obrátili i na rôzne laické hnutia, ktoré by mohli svojou angažovanosťou rôznym spôsobom šíriť náuku Cirkvi v rodinách.

---

¹⁰² KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 - 2013*.

¹⁰³ Pozn. činnosti diecéznej a pastoračnej rady upravujú kánony 511-514 v Kódexe kánonického práva.

V duchu novej evanjelizácie venovali časť pastoračného plánovania i mládeži, ktorá predstavuje veľkú výzvu pre budúcnosť Cirkvi na Slovensku, avšak je pod silným tlakom vonkajších a vnútorných faktorov, čo môže spôsobiť ich nesprávne životné rozhodnutia. Program pre túto skupinu navrhli pod názvom „Zodpovedná mládež“, v ktorom mladých ľudí vyzývali k väčšej angažovanosti na poli evanjelizácie. Konkrétne sa to malo prejavovať vo formácii lídrov mládežníckych spoločenstiev a v pomoci seniorom. Otcovia biskupi vyzvali veriacich k dialógu a konkrétnej pomoci mladým, s ktorými si treba, prostredníctvom priateľského rozhovoru, vytvoriť vzťah, ktorý ich privedie ku Kristovi a mladý človek tak objaví svoju pravú hodnotu.

Posledný projekt, ktorý otcovia biskupi v pláne predložili, nazvali „Solidárne spoločenstvo“. Projekt bol zameraný na pomoc ľuďom v núdzi, formou zriadenia sociálnych klubov a konkrétnej pomoci týmto ľuďom.

Stručným prehľadom oboch plánov sme predstavili ciele Katolíckej cirkvi na Slovensku od roku 2001 do roku 2013, ktoré plánovala prostredníctvom veriacich dosiahnuť. Oba pastoračné plány boli podporené príhovorom biskupov Slovenska prostredníctvom pastierskeho listu, ktorý pripomenul úlohy a povinnosti laikov v rámci novej evanjelizácie, čo do istej miery napomohlo k prebudeniu mnohých kresťanov.

4.3 Stručná analýza, výsledok a prínos pastoračných plánov

V tejto časti si poukážeme na niektoré konkrétne nedostatky a ich príčiny, ako i celkovú analýzu a súhrn výsledkov oboch pastoračných plánov. Vzhľadom k tomu, že v čase, kedy biskupi vydali pastoračné plány, sa Slovensko prebúdzalo z komunistického prevratu, po ktorom sa zmenili i sociálne, politické, ekonomické vplyvy, ľudia neboli pripravení ani prvý krát, ani druhý krát promptnej reakcie v oblasti iniciatív Katolíckej cirkvi. Vzhľadom na trvajúce rany a spôsobené škody komunizmu sa to dá pochopiť, avšak odvolávka na bývalý režim nesmie zostať ako neustály osten skostnatenosti farností. Bolo potrebné nanovo uveriť, že ten, ktorý je Alfa a Omega, Počiatok i Koniec, všetko robí nové (porov. Zjv 21,5); čo prináša veľkú radosť a nádej, že inšpirácie v novej evanjelizácii sú nevyčerpatelne.

Prvý *Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku pre roky 2001 - 2006* bol kňazmi značne kritizovaný, odsudzovaný a v konečnom dôsledku i neprijatý. Príčinou jeho neúspechu bolo všeobecné smerovanie a malá, takmer žiadna pripravenosť systematického napredovania v spoločnej pastoračnej činnosti vo farnostiach, ktorá bola doposiaľ na Slovensku nepoznaná. Bolo veľmi náročné aplikovať všeobecné modely do konkrétnych farností, nakoľko každá jedna farnosť je niečím špecifická a vyžaduje si individuálny prístup. Vytvorenie úspešného pastoračného plánu si vyžaduje poznanie skutočnosti konkrétnej farnosti, lokality, osôb a situácie. Teda prax ukázala, že z vytýčených cieľov pastoračného plánu zostali len nereálne očakávania. V pláne chýbala definícia konkrétnych aktivít s konkrétnym časovým rozvrhom a taktiež komisia, ktorá by sledovala splnenie čiastkových cieľov, v koncepte manažmentu s kresťanskými zásadami. K tomu, keď berieme do úvahy aj rozširujúcu sa médiami živenú protikresťanskú verejnú mienku, uvoľnenú morálku, upustenie od tradícií a zásad, dostávame obraz reality, v ktorej sa ťažko nachádza zápal pre cirkevné aktivity a naplnenie cieľov pastoračného plánu. Mnohí kresťania neboli schopní obrátenia; chýbala im odvaha zanechať nefunkčné spôsoby a začať robiť veci nanovo, angažovať sa pre nové projekty a nové pohľady. Farská pastorácia, pričinením kňazov, vo väčšine farností zostávala obmedzená na vysluhovanie sviatostí a vyučovanie náboženstva na školách. Laici v svojej angažovanosti stále zaostávali, akoby sa báli vyjsť so svojou iniciatívou a prejavíť záujem, ponúknuť pomoc. Bolo potrebné znovu povzbudiť laikov v ich právach a povinnostiach vo farnostiach, opustiť rigiditu a otvoriť sa pre vanutie Ducha, ktorý podnecuje k aktivite, dáva vzrast, podporuje kontinuitu rastu, dozrievanie a plodnosť, ktorá je znakom dospelého organizmu, prejavujúca sa vo vzájomných vzťahoch, živých spoločenstvách, v kňazských a rehoľných povolaniach, ako i v starostlivosti o núdznych; čo patrí medzi hlavné zásady úspechu pastoračného plánovania.¹⁰⁴ Z analýzy situácie, v ktorej sa vtedy veriaci nachádzali, môžeme usúdiť, že spochybňovaný a kritizovaný pastoračný plán by mohol byť oveľa úspešnejší, keby sa uvoľnila skostnatenosť farárov; samozrejme i v tomto období sa našli výnimky, ktoré vo farskej pastorácii napredovali a k zmenám motivovali aj iných.

---

¹⁰⁴ Porov. CSONTOS, L.: *Aplikácia požiadaviek kanonického práva na správcu farnosti ako kontrolný mechanizmus v oblasti pastoračného plánovania*. In: *Farnosť – miesto pastoračného plánovania*, zborník.

Konstruktívnu kritiku prvého plánu otcovia biskupi prijali a pre nasledujúce roky pripravili *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 - 2013*, ktorý bol prepracovaný na profesionálnejšej úrovni, čo sa dá vidieť v použitých metódach, ale aj v navrhovaných technikách pastoračného manažmentu. Na základe výziev a podnetov vyplývajúcich z predchádzajúceho plánu, bol tento plán vo svojom znení oveľa obsiahlejší aj konkrétnejší. Navrhované aktivity boli rovnomerne rozložené do celého obdobia, s priebežným prehľadným krátkodobým cieľom. Výhodou oproti predchádzajúcemu plánu bolo, že biskupi nenavrhovali riešiť komplexnú situáciu Cirkvi, ale sa zamerali na menšie oblasti, ktoré v konečnom dôsledku tvorili celok. Zmena nastala i v názve plánu, kde biskupi oproti prvému plánu vynechali slovo evanjelizačný a tento druhý nazvali len pastoračným, čo sa viac vzťahuje na klerikov ako na laikov. Cieľom plánu bola vnútorná obnova a novosť ohlasovania smerom do vnútra Cirkvi, ale aj von a to zavŕšením konkrétnej služby odpovedajúcej v navrhnutých projektoch, čo zodpovedá víziám novej evanjelizácie, ku ktorej povzbudzoval i pápež Ján Pavol II., ako napríklad spolupráca s laikmi, s rodinou, s mladými, starostlivosť o slabých a chudobných, a podobne. Tento druhý plán podporil i Svätý Otec Benedikt XVI.: „(...) venujte veľkú starostlivosť pastoračii mladých, ako na úrovni školskej, tak aj na úrovni farskej (...). Živo odporúčam, aby bol každý návrh vložený do organických projektov formácie, aby ste takto mladých učili vždy spájať vieru so životom.“¹⁰⁵ I napriek veľkej snahe, vzhľadom na systematické kroky, rámcovú časovú os naplňovania konkrétnych naplánovaných činností, sa ani druhý plán nestretol s pozitívnou odozvou, ako zo strany kňazov, tak zo strany laikov. Precízna detailná prepracovanosť plánu sa konkrétne určeným harmonogramom v praxi stala neuskutočniteľnou. Plánované konkrétne aktivity, ktoré mali viesť k osvojeniu si mentality pastoračnej lásky, v praxi navrhovaným spôsobom neuspeli a v plánovaných projektoch nepriniesli očakávané ovocie. Treba však na tomto mieste pripomenúť, že tentokrát boli farnosti i vzhľadom na výzvy v kostoloch čítaného *Pastierskeho listu biskupov Slovenska o Cirkvi a jej apoštoláte*, aktívnejšie a viac sa angažovali v evanjelizačných aktivitách; teda nenaplnenie očakávaných cieľov pastoračného plánu neznamena, že farnosti boli nečinné

---

¹⁰⁵ KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2007 - 2013*.

alebo, že sa na poli evanjelizácie a pastoraácie neangažovali. Každá farnosť si v rámci svojich možností svoje povinnosti plnila.¹⁰⁶ Hodnotením výsledku pastoračného plánu nemáme na mysli celkovú vykázanú aktivitu farnosti, ani začaté, ale neúspešné aktivity, ktoré si v jednotlivých farnostiach vyžadovali zo strany veriacich vynaložené veľké úsilie; takéto hodnotenie by nebolo správne ani spravodlivé. Pri hodnotení výsledku pastoračného plánu zohľadňujeme len úspešné naplnenie cieľov stanovených v pastoračnom pláne. A tento výsledok v naplánovaných aktivitách očakávaný úspech nepriniesol.

Katolícka cirkev na Slovensku počas tohto obdobia zažívala v spoločnosti nové úspechy, ale i konflikty, ktoré sa učila riešiť starými i novými spôsobmi. Medzi úspechy, počas trvania obdobia druhého pastoračného plánu, treba zaradiť zorganizované tri celoslovenské konferencie, hodnotiace sympóziu a medzinárodnú konferenciu so zameraním na pastoračné plánovanie vo farnostiach. Ďalším krokom vpred bolo, že niektoré úlohy prebrali jednotlivé komisie Konferencie biskupov Slovenska a vznikli tak konkrétne aktivity, ako napríklad systematický program pastoraácie snúbencov, animátorské školy, vzdelávanie vedúcich pracovníkov v cirkevných organizáciách.¹⁰⁷ Cirkev obnovila svoje štruktúry, vydávala nariadenia a vykonala mnoho aktivít, ktoré sme už podrobnejšie spomenuli, ale - zabudla komunikovať. Komunikovala prostredníctvom pastierskych listov a nariadení. Jednosmerne. Vzhľadom k tomu, že ľudia na Slovensku očakávali viac nádeje a posily aj zo vzájomného dialógu, ktorého sa im z Katolíckej cirkvi nedostávalo, začali hľadať radosť v športe, zábave, na internete a mnohí i v rôznych sektách.¹⁰⁸ Táto jednostranná komunikácia bola ozvenou z časov minulých, kedy veriaci neboli zvyknutí na participáciu laikov v oblasti plánovania a rozhodovania farských záležitostí. Reklama a marketing v tomto smere nepracovali; o téme sa verejne veľmi nehovorilo, čo mohlo byť jedným z dôvodov, že mnohí veriaci neboli informovaní, sami sa o túto tému nezajímali a ani nepociťovali potrebu zmeny, čo úplne narúšalo plnenie cieľov pastoračného plánu. A tak v niektorých farnostiach bolo pastoračné plánovanie neúčinné.

---

¹⁰⁶ Pozn. Povinnosti farnosti ukladá Kódex kánonického práva v kánonoch 526-537. Okrem toho farnosti podliehajú aj niektoré povinnosti a práva klerikov v kánonoch 273-289 a povinnosti a práva laikov, ktoré sú uvedené v kánonoch 208-231.

¹⁰⁷ Porov. ŽUFFA, J., PUPÍK, Z.: *Vidieť, hodnotiť, konať*.

¹⁰⁸ Porov. PUPÍK, Z., ŽUFFA, J.: *Katolicizmus „made in Slovakia“*. In: *Communio missio*.

Sociologický ústav Slovenskej akadémie vied v spolupráci s agentúrou Focus vydal v roku 2014 prieskum o náboženskom správaní obyvateľstva a o vzťahu štátu a cirkví. Pre aktuálnu otázku pastoračného plánovania, ktorou sa v práci zaoberáme, je dôležité zistenie, ktoré mohlo mať vplyv i na nenaplnenie pastoračného plánu, že za aktívneho člena Rímskokatolíckej cirkvi na Slovensku sa považuje len 10% obyvateľov a za pasívneho 15% obyvateľov, z celkového počtu 61,13% veriacich, ktorí sa hlásili k Rímskokatolíckej cirkvi. Z toho vyplýva, že s 550 tisíc obyvateľmi môžeme rátať so spoluprácou vo farských aktivitách a s 825 tisícami veriacich s občasným kontaktom.¹⁰⁹ Výsledky výskumu podnecujú k otázke, či sa dá stále hovoriť o Slovensku ako o kresťanskom Slovensku?

I napriek uvedeným štatistikám, ktoré poukazujú na pokles záujmu pokrstených rímskokatolíkov o Cirkev, nová evanjelizácia na Slovensku sa postupne i keď nie pôvodne plánovaným spôsobom prostredníctvom pastoračných plánov, značne rozšírila. Výzvy a ciele pastoračných plánov boli inšpiráciou pre vznik mnohých organizácií a hnutí, ktoré uvádzame v prílohe a predstavíme v nasledujúcej kapitole, ako aj nových evanjelizačných iniciatív zo strany kňazov a laikov. Teda realita v pastoračii poukazuje na fakt, že i keď pastoračné plány nespĺnili svoj primárny cieľ, sekundárny určite áno, nakoľko patrili medzi vplyvné podnety pre rozvoj aktivít v mnohých farnostiach. Okrem toho, v troch diecézach prebehli synody identifikujúce rozvojové priority, s náčrtom konkrétnych krokov na zmenu.¹¹⁰ Laici i klerici na Slovensku si začali viac uvedomovať, prijímať a naplňovať výzvy otcov Druhého vatikánskeho koncilu, ktorí vyzývali laikov k väčšej angažovanosti a načrtli nové impulzy k osobnej svätosti v novom štýle spolupráce medzi klerikmi a laikmi, v spolupôsobení laikov v liturgii, v hlásaní Božieho slova a v katechéze, a v mnohých iných službách a iniciatívach. Otcovia biskupi pripomenuli, že Svätý Koncil naliehavo prosí všetkých laikov, aby ochotne, veľkodušne a s pohotovým srdcom odpovedali na hlas Kristov, ktorý ich v túto hodinu volá so zvýšenou nástojčivosťou i na podnety Ducha Svätého.¹¹¹

---

¹⁰⁹ Porov. ŽUFFA, J., PUPÍK, Z.: *Vidieť, hodnotiť, konať*.

¹¹⁰ Porov. ŽUFFA, J., PUPÍK, Z.: *Vidieť, hodnotiť, konať*.

¹¹¹ JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*.

Nedostatky fungovania každej farnosti sú vždy veľkou výzvou pre skvalitnenie celkovej evanjelizácie. Nielen uvedený prieskum, ale i prax nasvedčuje tomu, že viera sa u mnohých kresťanov obmedzila len na pár náboženských úkonov do roka. Kristus sa pre mnohých veriacich stal len sviatočnou spomienkou. Žiaľ, títo „pokrstení pohania“ dodnes tvoria najpočetnejšiu skupinu veriacich, ku ktorým sa farnosť nesmie stavať ľahostajne, na čo upozorňuje i Kódex kánonického práva, ktorý ukladá povinnosť kňazovi i laikom o starostlivosť a pastoračiu najmä ľuď, „ktorí zanechali uplatňovanie náboženstva alebo nevyznávajú pravú vieru.“¹¹² Každý laik si má byť vedomý svojej kresťanskej povinnosti o ohlasovaní evanjelia v dnešnom svete a to najmä životným svedectvom v prostredí, kde žije, teda vo svojej farnosti, kde má poskytovať svoju pomoc i pri rozvíjaní pastoračnej činnosti.¹¹³ Preto i keď sa po trinásť ročnom snažení otcovia biskupi rozhodli tento spôsob evanjelizácie a zároveň koordinácie Katolíckej cirkvi na Slovensku na určitý čas zanechať, realita priam volá po reevanjelizácii a opätovnom prepracovaní pastoračných plánov. „Iba prostredníctvom reevanjelizácie vo farnosti sa môže uskutočniť nová evanjelizácia Slovenska. K tomu je vhodným nástrojom pastoračné plánovanie a jeho kontrolné mechanizmy,“¹¹⁴ ktoré si vyžadujú stanoviť jednotlivé kroky: identifikovať úlohu, analyzovať vplyvy prostredia, postupovať SWOT analýzou¹¹⁵, stanoviť si dlhodobé ciele a stratégie, vytvoriť konkrétne podujatia.¹¹⁶ Pri takomto plánovaní treba zohľadňovať osobitný prístup ku konkrétnym ľuďom a konkrétnej úlohe, na konkrétnom mieste. Takže v prípade pastoračného plánovania farností sa predovšetkým jedná o umenie riadenia a uvedenia do praxe manažment Desatora. Ak je riadenie cieľavedomé ovplyvňovanie ľudí, tak v prvom rade vo farnostiach má byť založené na kresťanských zásadách, v ktorých platí, že kritériá oproti svetu sú usporiadané naopak; teda ten, kto má vyššie funkcie, je v službách tých, ktorých riadi; podľa príkladu, ktorý nám dal Ježiš Kristus (porov. Jn 13,15) a podľa toho, kto aký dar dostal, si majú i farníci slúžiť navzájom ako dobrí správcovia mnohotvárnej Božej milosti (porov. 1Pt 4,10).

¹¹² KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA: kán, 528.

¹¹³ Porov. KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA: kán, 536.

¹¹⁴ CSONTOS, L.: *Aplikácia požiadaviek kánonického práva na správcu farnosti ako kontrolný mechanizmus v oblasti pastoračného plánovania*.

¹¹⁵ Pozn. SWOT analýza je nástroj strategického plánovania na hodnotenie vnútorných silných a slabých stránok, a vonkajších príležitostí a hrozieb projektu alebo organizácie.

¹¹⁶ Porov. ŽUFFA, J., PUPÍK, Z.: *Vidieť, hodnotiť, konať*.

4.4 Angažovanosť veriacich na poli novej evanjelizácie

Výzvy vyplývajúce z Druhého vatikánskeho koncilu, apoštolská exhortácia Jána Pavla II. *Christifideles laici* a pastoračné plány Katolíckej cirkvi na Slovensku, sa stali veľkou motiváciou pre angažovanosť veriacich na poli novej evanjelizácie; rozbehli systematické školenia na prípravu dobrovoľníkov pre pastoračno-evanjelizačnú činnosť, založili nové pastoračné centrá, inštitúcie a hnutia.

Po roku 1990 je v Katolíckej cirkvi na Slovensku registrovaných 34 hnutí¹¹⁷, ktoré sú aj v súčasnosti veľkou silou a prínosom novej evanjelizácie na Slovensku. Majú väčšinou modlitbový, formačno-výchovný a dobročinný charakter. Len málokteré z nich vznikli na Slovensku pred rokom 1990. Z informácií, ktoré uviedli na svojich web stránkach vyplýva, že väčšinou sa jedná o laické hnutia, ktorých súčet spoločenstiev je 616 a tvorí ich približne 109 347 členov. Uvedené čísla sú len orientačné, nakoľko nie každé hnutie verejne uvádza počet svojich spoločenstiev a členov. Ich zoznam tvorí v našej práci prílohu. Vymenovaním, predstavením a stručnou charakteristikou týchto spoločenstiev a hnutí sme sa snažili poukázať na fakt, že Božie slovo, výzvy pápežov, biskupov a kňazov vzbudili i v slovenských kresťanoch evanjelizačný zápal, ktorý ich pohýnal v tomto čase prinášať čo najviac ovocia. Pokladáme za dôležité na tomto mieste spomenúť, že okrem týchto hnutí a spoločenstiev, pastoračno-evanjelizačnú činnosť Cirkvi obohacujú taktiež rehoľníci a rehoľníčky. Konferencia biskupov Slovenska k roku 2015 registruje na Slovensku 29 mužských a 47 ženských reholí a kongregácií, a 9 sekulárnych inštitútov.

Nielen rehole, inštitúty a rôzne spoločenstvá, po viacerých výzvach Cirkvi, sa chytili iniciatívy na poli novej evanjelizácie. Po rokoch, už s viacerými skúsenosťami, aj farnosti začali čím ďalej, tým viac ožívať; k čomu veľmi prispelo, že laici si postupne začali uvedomovať a osvojovať účasť a spoluzodpovednosť na kňazskom, prorockom a kráľovskom úrade Krista.

---

¹¹⁷ Porov.: KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Rehole a inštitúty, Hnutia a spoločenstvá*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 23.10.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/rehole-a-spolocenstva/p/hnutia-a-spolocenstva>.

Kňazi, v spolupráci s aktívnymi laikmi, zaviedli vianočné koledy, manželské rekolekcie, rôzne víkendové a týždňové stretnutia pre rodiny a manželské páry, kde pôsobili animátori, ktorí prešli potrebnými školeniami, aby sa mohli v duchu evanjelia venovať snúbencom pred prijatím sviatosti manželstva. Laici, ktorí mali väčší vzťah k deťom, prešli inými školeniami, ktoré im pomohli k osobnej formácii a mohli tak pôsobiť ako lídri rôznych skupín pre deti a mládež pripravujúcich sa na prijatie Prvého svätého prijímania alebo birmovky. Začali vznikať Poradne pre zodpovedné rodičovstvo ako napríklad Centrum Billingsovej ovulačnej metódy na Slovensku alebo Centrum pre prirodzené počatie, ktoré partnerov oboznamujú s metódami zodpovedného rodičovstva v spätosti na psychologické a duchovné súvislosti, ale tiež slúžia na pomoc rodinám, ktoré nemôžu mať prirodzeným spôsobom vlastné deti. Na školách a vo farnostiach sa začali organizovať prednášky na rôzne formačné témy s kresťanským základom. Pod vplyvom inšpirácie výziev pápeža Františka, ktorý inicioval laikov i do politiky, začali vznikať nové projekty, ktoré sa či už priamo alebo nepriamo angažujú v politike; ich cieľom je modlitbová podpora za Slovensko a politikov. Taktiež, na základe inšpirácií výziev Druhého vatikánskeho koncilu a posolstiev od pápežov, vznikli viaceré slovenské kresťanské webové stránky s evanjelizačným zameraním.

V prehľade sme uviedli niektoré vybrané informácie a fakty, ktoré dokazujú, že nová evanjelizácia na Slovensku sa po roku 1990 rozšírila do viacerých smerov a oblastí. Okrem nich však existuje mnoho iných spoločenstiev, ktoré sa tak isto angažujú na poli novej evanjelizácie, ale na verejnosti sa nereprezentujú. Taktiež je dôležité spomenúť jednotlivcov, ktorí sa v tichosti obetujú pre svet - za obrátenie hriešnikov a celkovú podporu novej evanjelizácie, či už svojimi trápeniami, chorobami alebo modlitbami. Svojou pokorou a skromnosťou sú k Bohu oveľa bližšie, čím môžu svetu pomôcť oveľa viac, než akákoľvek prestížna charitatívna organizácia. To však neznamená, že sú vyčerpané všetky možnosti a príležitosti, ktoré doba prináša. Stále je ešte mnoho otázok otvorených, ktoré sa majú doriešiť; tie však čakajú na ľudí, ktorí budú vnímaví na vanutie Ducha Svätého, ktorý je hlavným protagonistom inšpirácií v evanjelizačnom úsilí a ako jediný má absolútny potenciál pohýnať ľudí k napredovaniu novými originálnymi cestami, ktoré vedú k jedinému, istému a definitívnemu cieľu.

5 SÚČASNÉ VÝZVY NOVEJ EVANJELIZÁCIE NA SLOVENSKU

V poslednej časti sa zameriame na virtuálny svet ako stále nenaplnenú výzvu novej evanjelizácie na Slovensku, v rámci ktorej predstavíme návrh, ktorý by mohol byť motiváciou na detailnejšie prepracovanie a vyplnenie niektorých evanjelizačných medzier, alebo aspoň inšpiráciou pre podobné projekty. Na úvod predstavíme vybrané dokumenty, v ktorých pápeži vyzývajú veriacich, aby zapojili médiá do služieb evanjelia, ale zároveň s kritikou voči hrozbám, ktoré moderné komunikačné prostriedky so sebou prinášajú.

5.1 Média v službe novej evanjelizácie podľa pápežských dokumentov

Výzvy pápežov na využívanie moderných technológií ako užitočných prostriedkov novej evanjelizácie, sa stupňovali najmä po Druhom vatikánskom koncile. Uvedieme niektoré z nich, ktoré povzbudzujú k zapojeniu do mediálnej evanjelizačnej činnosti, ale poukážeme aj na nástrahy rôznych mediálnych manipulácií, ktoré zvädzajú a do ktorých môžu sice i praktizujúci, ale nevedomí kresťania upadnúť. Poodhalením niektorých právd chceme uviesť do popredia kritický úsudok a dôležitosť rozlišovania, ktoré majú vzbudiť väčšiu opatrnosť pred výberom a používaním médií.

Keď Ježiš nariadil: „Choďte do celého sveta a ohlasujte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16,15), vyjadril tým zároveň aj povinnosť evanjelizácie prostredníctvom spoločenských komunikačných prostriedkov, ktoré sa majú bez meškania, s nasadením všetkých síl, účinne a správne používať v rozmanitých apoštolských dielach tak, ako si to vyžaduje situácia.¹¹⁸ Koncilová deklarácia *Gravissimum educationis* - o kresťanskej výchove, svedčí o sústavnej platnosti týchto slov od čias apoštolov a uznáva, že Cirkev pripisuje novým komunikačným prostriedkom primeranú dôležitosť, lebo „sú spoločným vlastníctvom celého ľudstva a majú veľký vzdelávací a výchovný účinok.“¹¹⁹ Taktiež sprístupňujú ľuďom kultúrne a duchovné bohatstvá, čím poskytujú možnosť užšieho kontaktu ľudí v spolkovom a medzinárodnom živote.

---

¹¹⁸ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Inter mirifica*.

¹¹⁹ DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Gravissimum educationis*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 23.11.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/gravissimum-educationis>.

V koncilovom dekréte *Inter mirifica* - o spoločenských komunikačných prostriedkoch, konciloví otcovia pripomenuli, že moderné komunikačné prostriedky majú napomáhať obohateniu ducha, avšak pri správnom používaní, ktoré vyžaduje dodržiavanie smerníc mravného poriadku a správne usporiadanie hodnôt. Cirkev ich prijíma; meno Pánovo sa má zvelebovať nimi tak, ako ho zvelebovali veľdiela klasických umení. Koncil vyzýva, aby kresťania zapojili médiá do služieb apoštolátu, aby sa tak stali služobníkmi slova, čím ľudstvu preukážu významné služby; lebo Cirkev sa cíti byť viazaná úlohou evanjelizácie pomocou komunikačných prostriedkov a aj ľudí učiť, ako ich majú správne používať. Taktiež má právo ich používať a vlastniť, pokiaľ sú potrebné alebo užitočné pri kresťanskej výchove, alebo pri akejkoľvek činnosti v záujme spásy duší.¹²⁰ O dekréte sa však v roku 1963 slovenskí veriaci nemohli legálne dozvedieť, lebo vysielanie a tlač mali pod prísnu kontrolou komunisti. Vzhľadom na tieto okolnosti doby, neboli výzvy dekrétu na Slovensku tak ľahko zrealizovateľné. Dokumenty Druhého vatikánskeho koncilu boli neskôr preložené i do slovenčiny¹²¹ a až v rokoch 1964 a 1966, napriek nepriaznivým okolnostiam, boli odvysielané i slovenskou sekciou Vatikánskeho rozhlasu.¹²²

V koncilovom dekréte *Optatam totius* - o kňazskej formácii, konciloví otcovia tiež odporúčajú používanie komunikačných prostriedkov ako pomôcku pri pastoračnej činnosti vo farnosti, katechézach a kázňach.¹²³ Z čoho sa vyvodzuje potreba ich používania aj pri evanjelizácii, pričom však „nestačí ich len používať na šírenie kresťanského posolstva a náuky Cirkvi, ale posolstvo samo musí byť integrované do tejto modernou komunikáciou vytvorenej novej kultúry s novou rečou, novými technikami a novými psychologickými postojmi.“¹²⁴ Keďže médiá sú dnes hlavným prostriedkom informovanosti, vzdelania a zábavy, ich používanie má byť v súlade s kresťanskou výchovou, ktorá vyžaduje konštruktívny kritický nadhľad vedúci k upevneniu morálky a obrane slobody.

---

¹²⁰ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Inter mirifica*.

¹²¹ Porov. SOČUFKA, F.: *Diakonia slova v slovenskom vysielaní Vatikánskeho rozhlasu*.

¹²² Pozn. Vatikánsky rozhlas v roku 1931 založil pápež Pius XI.; pravidelné slovenské vysielanie má od roku 1947.

¹²³ Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL: *Optatam totius*.

¹²⁴ KONGREGÁCIA PRE KLÉRUS: *Všeobecné direktorium pre katechizáciu*.

Pápež Pavol VI. v exhortácii *Evangelii nuntiandi* vyzýval postaviť komunikačné prostriedky, ktoré sa stali modernou kazateľnicou, do služieb evanjelia. Cirkev by sa cítila vinnou pred Bohom, keby tento spôsob evanjelizácie nevyužila. Takto sprostredkované evanjelium má preniknúť do vnútra svedomia, zapustiť korene v srdci človeka, aby získal k evanjeliu osobný vzťah.¹²⁵ Pápež Ján Pavol II. v apoštolskej exhortácii *Catechesi tradendae* - o katechéze v našej dobe, pobáda rozvíjať a využívať tieto prostriedky v prospech spásy ľudstva.¹²⁶ Dňa 28. mája 1995, pri príležitosti 9. Svetového dňa masovo-komunikačných prostriedkov, vydal pastiersky list, v ktorom sa venuje jednej forme masmédií - kinu, ako nositeľovi kultúry a ponuke hodnôt, ktorý sa pribojne vrýva do podvedomia divákov ako nástroj moci jednostranného monológu; teda je diskutabilné, či sa vždy dá hovoriť o komunikácii, keďže je jednosmerná. A dňa 16. februára 1996 pred delegátmi národných komisií, hovoril o mediálnych prostriedkoch sociálnej komunikácie, ktoré robia zo sveta jednu „univerzálnu dedinu“ a preto aj prepožičiavajú nástojčivosti evanjelizácie novú podobu.¹²⁷ Pápež Ján Pavol II. napísal i posolstvá k 33. - 39. svetovému dňu spoločenských oznamovacích prostriedkov. Jeho nástupca, pápež Benedikt XVI. napísal posolstvá k 40. - 47. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov a súčasný pápež František napísal posolstvá k 48. a k 49. svetovému dňu spoločenských komunikačných prostriedkov. Pápež Benedikt, ešte keď bol kardinálom, sa však veľmi kriticky postavil k otázke ohlasovania evanjelia v médiách, v ktorých dnes pôsobí veľa „vlkov v ovčom rúchu“ (Mt 7,15), ktorí sa prestrojujú za hlboko veriacich katolíkov, aj keď hlásajú do neba volajúce bludy. Kde - kto sa vyjadruje k teologickým otázkam, i keď nemá ani len minimálne náboženské vedomosti. A tak sa ohlasuje chaotická miešanina najprotichodnejších ideí, ktoré však svojim spôsobom majú punc módnosti, k čomu sa prikláňa väčšina. A názor väčšiny dáva ľuďom akýsi pocit istoty. Keď sa však ozve Cirkev, už sa to nepáči ani tým veriacim, ktorí ešte včera patrili k jej verným.¹²⁸

---

¹²⁵ Porov.: PAVOL VI.: *Evangelii nuntiandi*.

¹²⁶ JÁN PAVOL II.: *Catechesi tradendae*.

¹²⁷ Porov.: SOČUFKA, F.: *Prebúdzajť myseľ a vychovávať srdce človeka pre Krista*.

¹²⁸ Porov. RATZINGER, J.: *Cirkev jako společenství*.

Pápežská rada pre spoločenské komunikačné prostriedky vydala dokumenty, ktoré majú veriacich iniciovať k používaniu komunikačných prostriedkov do služieb evanjelia. Pastoračné inštrukcie k dekrétu Druhého vatikánskeho koncilu o spoločenských komunikačných prostriedkoch *Communio et progressio* z roku 1971 a *Aetatis novae* z roku 1992, vyzývajú veriacich k podpore kresťanských masmédií, kvôli veľkým možnostiam vzájomných medziludských kontaktov v priestore, kde sa ľudia vzájomne zbližujú. Poukazujú na možnosti, ale i povinnosti tvorcov masmédií. Vyzývajú k evanjelizačným iniciatívam prostredníctvom moderných spoločenských komunikačných prostriedkov. Médiá nazvali „aeropágom dnešných čias“¹²⁹, ktoré vyšli v ústrety poslucháčom, aby ich získali. Ale upozorňujú aj na fakt, že médiá neprinášajú len novú možnosť, ale i nové pastoračné problémy; majú totiž moc ovplyvniť nielen spôsob myslenia, ale aj jeho obsah. Teda, čo médiá neuznajú za dôležité, človeku sa zdá byť bezvýznamné. A tak môžu prehlušiť hlas evanjelia¹³⁰ a zvrátiť chápanie zmyslu života. Dekrét *Cirkev a internet* z roku 2002, sa nesie v duchu slov pápeža Pia XII., ktorý zdôrazňoval pozitívnu stránku spoločenských komunikačných prostriedkov a videl v nich „Božie dary, pretože sú v súlade so zámermi Božej prozreteľnosti a vedú k bratskému spolunažívaniu medzi ľuďmi, ktorí s ich pomocou otvorenejšie odpovedajú na jeho spásonosnú vôľu.“¹³¹ V dokumente *Etika a internet* z roku 2002, Pápežská rada pre spoločenské komunikačné prostriedky informuje o možnostiach internetu, ale tiež sa venuje znepokojujúcim otázkam z neho vyplývajúcich a odporúča postaviť internet do služby slova spásy. Posledným je dokument *Etika reklamy*, ktorý poukazuje na užitočnosť reklamy, jej význam kultúrny a morálny, ale i na škody reklamou spôsobené a jej negatívne účinky, ktoré majú dopad hlavne na skazu morálky; preto vymenúva niektoré morálne zásady, medzi ktoré patrí pravdivosť v reklame, zachovanie dôstojnosti ľudskej osoby a spoločenská zodpovednosť.

---

¹²⁹ Porov.: PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPOLOČENSKÉ KOMUNIKAČNÉ PROSTRIEDKY: *Aetatis Novae*, In: Vatican.va [online]. [cit. 24.11.2015]. Dostupné na internete: http://www.vatican.va/roman_curia/pontifical_councils/pccs/documents/rc_pc_pccs_doc_22021992_aetatis_en.html#MediaComEcclesiale.

¹³⁰ Porov. PÁPEŽSKÁ RADA PRE SPOLOČENSKÉ KOMUNIKAČNÉ PROSTRIEDKY: *Aetatis Novae*.

¹³¹ Porov. DOKUMENTY Vatikánskych úradov: *Pápežská rada pre spoločenské komunikačné prostriedky - Cirkev a internet*, In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 24.11.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-vatikanskych-uradov/c/cirkev-a-internet>.

5.2 Nová evanjelizácia vo virtuálnej realite

Pre lepšie pochopenie prínosu práce, považujeme za potrebné ujasniť špecifikáciu komunikačných prostriedkov, ktoré ponúkajú život vo virtuálnom svete, ktorý má veľkú schopnosť ovplyvniť zmysly človeka a teda má i dopad na jeho rozhodovanie aj konanie.

Ak komunikačné prostriedky chápeme v zmysle materiálno-energetického nosiča audiovizuálnej informácie, tak ich nazývame audiovizuálnymi médiami, pri ktorých uvažujeme o jednosmernom prenose audiovizuálnej informácie, ale nie o spätnej väzbe. Radíme sem: kinematografický film, video a televíziu. Ak pri moderných komunikačných prostriedkoch uvažujeme aj o spätnej väzbe, nazývame ich interaktívne médiá. Patria sem moderné interaktívne vysielanie priamo z televízneho štúdia v zmysle, že človek je zapojený do priameho prenosu napríklad prostredníctvom hlasovania a počítač, ktorý rôznymi programami sprostredkuje interaktívnu reakciu. V tejto súvislosti treba spomenúť aj počítačové siete, ktoré súvisia s používaním počítača ako hypermédiá, ktoré spája textové, grafické, zvukové a animované informácie.

Na základe výsledkov informačnej psychológie a ontogenetickej psychológie všeobecne uzatvárame, že zrakom - cez optický kanál vnímame 83% informácií, sluchom - cez akustický kanál 11%, čuchom - cez olfaktorický kanál 3,5%, hmatom - cez taktilný kanál 1,5% a prostredníctvom chuti - gustatívnym kanálom vnímame 1,0% informácií.¹³² Samozrejme, tieto údaje nezohľadňujú špecifiká jednotlivých osôb; napríklad, zatiaľ čo pri spracovávaní informácií muži používajú len jednu hemisféru, ženy používajú dve; ale taktiež rozdiely vnímania a prijímania informácií závisia od veku aj zdravotnej spôsobilosti človeka. A keďže virtuálny svet má vplyv na utváranie vlastných názorov a pohľadov, ktoré vyúsťujú do postojov, môže slúžiť i Bohu, nielen mamone (porov. Lk 16,13); predstavuje veľký potenciál pre novú evanjelizáciu, ktorá má v tomto smere stále veľké a nevyužitú možnosti prehovoriť človeku do duše, čo sa v niektorých prípadoch nedarí vo svete reálnom a nasmerovať ho k nájdeniu Boha, a tak i k nájdeniu seba samého.

---

¹³² Porov. ŠELINGA, J.: *Obraz a jeho úloha v katechéze*.

Predstavme si ešte pár faktov o tom, kde a ako vlastne žije dnešný človek, ktorý vplyvom modernej komunikačnej techniky a atraktívnej reklamy má tendenciu podľahnúť klamlivým virtuálnym ilúziám, ktoré v konečnom dôsledku človeka oberajú o slobodu. Preto je priam nevyhnutné a potrebné, aby nielen svet reálny, ale aj virtuálny ponúkol človeku pravdu, ktorá ho oslobodí (porov. Jn 8,32).

Obsah a vnem týchto dvoch realít, v ktorých sa dnešný človek pohybuje a žije, môže byť, vplyvom klamstiev, podvodov a ilúzií, diametrálne odlišný. Médiá, pôsobením rôznych manipulačných techník, majú veľký dosah a dopad nielen na vedomie človeka, ale i na jeho podvedomie. Rôzne podvodmi vytvárané stratégie, obmedzujú slobodu človeka, nakoľko na neho pôsobia i napriek tomu, že si ich sám slobodne nevybral. Podprahové informácie, ktoré človek vníma, spôsobujú, že do človeka sa vtláča i posolstvo¹³³ alebo obsah, ktorý si nevybral človek sám, ale určili ho strojcovia médií - napríklad filmu, reklamy, piesne alebo hovoreného slova. Ich cieľom je odovzdanie istých posolstiev, ktoré nemusia mať súvis len s propagovaným produktom alebo reklamou, ale napríklad môže ísť aj o hanobenie rasy, náboženstva alebo naopak, o vyznávanie určitých princípov. Tieto posolstvá nie sú na prvý pohľad a v niektorých prípadoch vôbec, hneď tak zjavné a ani dospelý zrelý kresťan si ich nemusí uvedomovať, ale jeho podvedomie ich zachytáva. V extrémnych prípadoch sa môže stať, že podvedomie vypláva na povrch a začne nahrádzať vedomie. To je napríklad vtedy, keď človek užíva nejaké omamné látky alebo ak je v stave depresie. Z uvedených informácií je teda evidentné, že zo strany médií je veľká snaha v ľudskom vnútri niečo umlčať a zahnať človeka do slepej uličky, nakoľko doslova útočia na zmysly človeka, jeho rozum, duchovné hodnoty a niekedy aj na vieru. Ak chceme naplniť výzvu pápežov, aby sme postavili moderné komunikačné prostriedky do služieb evanjelia, je potrebné, vytvoriť vo virtuálnom svete protiváhu a legálnou cestou, ktorú si môže sám človek slobodne vybrať, ponúknuť evanjelizačné posolstvá. Dimenzia virtuálneho sveta potrebuje naplnenie správnym obsahom, ktoré človeku dáva slobodu, vzrast a nasmeruje ho k morálnym a kresťanským hodnotám.

---

¹³³ Pozn.: V hudbe sa najčastejšie používa takzvané obrátené posolstvo, ktoré čítaním textu odzadu úplne mení nielen slovo, ale dáva i úplne opačný význam vety; alebo sa používa i posolstvo s takzvaným slovnými hračkami, ktoré tiež menia celkový význam vety.

Na Slovensku v tejto oblasti Konferencia biskupov Slovenska zriadila Radu pre spoločenské komunikačné prostriedky¹³⁴ a v súvislosti s verejnou podporou masmédií na evanjelizačné ciele napísala v roku 1997 *Príhovor na 7. Veľkonočnú nedeľu - svetový deň masmédií* a o dva roky neskôr *Pastiersky list biskupov Slovenska k 33. Svetovému dňu spoločenských dorozumievacích prostriedkov*, v ktorých upozorňuje na slovenské katolícke médiá a vyzýva veriacich k ich podpore. Rovnako poukazuje na pozitívny prínos činností Združenia slovenských katolíckych vydavateľstiev na poli šírenia kresťanských hodnôt a myšlienok. K téme médií odvtedy nijaký oficiálny list od biskupov nenájdeme, až v Pastoračnom pláne pre roky 2001 - 2006, kde otcovia biskupi venujú v prvej časti kapitoly masmédiám ako prostriedkom spoločenskej komunikácie, kde analyzujú situáciu a vymenúvajú médiá, ktoré sú buď vo vlastníctve Cirkvi, alebo sa k nej oficiálne hlásia. Patria sem: Rádio Lumen, Katolícke noviny, televízia Lux communication, Spolok svätého Vojtecha, Vydavateľstvá Lúč a Michal Vaško, a rôzne diecézne a farské časopisy.¹³⁵ Ďalej sa v tejto časti pastoračného plánu venujú cieľom, ktorými sú prezentácia Katolíckej cirkvi a ponuka kresťanských hodnôt, ako aj vytváranie spoločenstva. V celom zozname podnetov nenájdeme konkrétnu výzvu pre vzbudenie osobnej iniciatívy laikov v spolupráci s kňazmi pre evanjelizačné aktivity prostredníctvom moderných komunikačných technológií, iba ak skryte, v rámci všeobecných iniciatív. V nasledujúcom Pastoračnom pláne pre roky 2007 - 2013 sú tieto výzvy tiež len implicitne zahrnuté, ale v konkrétnom výstupe, ktorý tvoria presne definované programy, konkrétna zmienka o zapojení médií do programu absentuje. Od roku 2013 Konferencia biskupov Slovenska aktívne zapojila moderné komunikačné prostriedky do služieb evanjelizácie posielaním adventných a pôstnych zamyslení na e-mail, čo je určite chvályhodné a zmysluplné, ale stále zostáva na tomto poli veľký nevyužitý priestor, ktorý podnecuje k otázke - nakoľko sú kresťanmi na Slovensku poznané a hlavne docenené príležitosti a výzvy novej evanjelizácie vo virtuálnej realite?

---

¹³⁴ Pozn. Rada mala pôvodne názov - Komisia pre masmédiá konferencie biskupov Slovenska.

¹³⁵ Porov. KONFERENCIA BISKUPOV SLOVENSKA: *Pastoračný a evanjelizačný plán Katolíckej cirkvi na Slovensku 2001 - 2006*.

Nielen Katolícka cirkev na Slovensku má právo používať a vlastniť mnohé masovokomunikačné prostriedky na ciele spásy ľudí. Tak isto i Slovenská televízia a Slovenský rozhlas by mali vysielat' náboženské programy, nakoľko náboženské spoločnosti majú právo na vysielací priestor vo verejnoprávnych médiách. Na výrobu týchto programov bola v roku 1995 zriadená Redakcia duchovného života Slovenskej televízie, ktorá svoje vysielanie začala televíznymi prenosmi z návštevy Jána Pavla II. na Slovensku. Vrchol svojej produkcie náboženského vysielania dosiahla v roku 1998, odvtedy produkcia i sledovanosť klesá. V súčasnosti prináša informácie zo života Cirkvi prostredníctvom magazínov *Dobrá zvesť* a *Televízny posol*.¹³⁶ Slovenský rozhlas už dňa 20. novembra 1927 začal s náboženským vysielaním a to vysielaním svätej omše z Dómu sv. Alžbety v Košiciach. Dňa 20. apríla 1952 bolo komunistami náboženské vysielanie zastavené a obnovené bolo až dňa 26. februára 1990.¹³⁷ V roku 1991 P. František Sočufka „inicioval dohodu o spolupráci medzi Vatikánskym rozhlasom a Slovenským rozhlasom (dnes RTVS) v Bratislave. Na základe tejto dohody Slovenský rozhlas už vyše dvadsať rokov týždenne vysiela desať minútový osobitný program.“¹³⁸

Zaujímavosťou sú „Mediálne pravidlá kresťana“, ktoré upozorňujú na ostražitosť pri výbere televíznych programov; ľudia majú dbať o to, či je vysielaná informácia potrebná a podporujúca duchovný rozvoj, na základe kresťanských motivačných hodnôt. Upozorňujú na riziká zahmlievania zmyslu slov a prekrútenia ich pravého významu v žurnalistickej brandži. Podnecujú, aby sa veriaci diváci aktívne zapájali do relácií svojimi názormi, ktoré predstavujú formu tlaku a nútia pracovníkov na ne reagovať. Takto môžu bojovať a docieľiť správnu náplň mediálnych programov a čitateľských rubriík.¹³⁹

---

¹³⁶ Porov. TOKÁROVÁ, B.: *1998 - najlepší rok pre náboženské vysielanie STV*, In: Plnia kresťanské médiá v slovenskej spoločnosti svoju úlohu? Zborník zo seminára.

¹³⁷ Porov. DRAXIER, V.: *História SRO*, In: *Rozhlas a televízia Slovenska* [online]. [cit. 25.11.2015].

¹³⁸ KOŠIAR, J.: *Vatikánsky rozhlas - denne šesťdesiat hodín v šesťdesiatich jazykoch*, In: *Slovenské národné noviny*.

¹³⁹ Porov. HUPKA, T., KOSSEY., P.: *Príprava mediálnych pravidiel kresťana*, in: Plnia kresťanské médiá v slovenskej spoločnosti svoju úlohu?, zborník.

5.3 E-learning katolíckej teológie - ako metóda novej evanjelizácie

Vzdelávanie veriacich je v súčasnosti viac než potrebné. Život kresťana katolíka veľaokrát nezodpovedá jeho krstnému znaku a hodnotám, ku ktorým sa hlási. Priemerný kresťan na Slovensku má len minimálne vedomosti z oblasti teológie či Svätého písma a tak nevie argumentovať na najzákladnejšie otázky v oblasti viery; čo vytvára podnet pre vytvorenie možnosti teologického vzdelávania pútavejším modernejším spôsobom.

Už synodálni otcovia vyzývali k rozvoju výchovy a vzdelávania prostredníctvom kurzov a škôl ako študujúcich, tak vyučujúcich, nakoľko výchova je sebvýchova. Pre výchovu a vzdelávanie sa majú použiť vhodné prostriedky, ktoré každému pomáhajú splňať jeho plne ľudské a kresťanské povolanie. Podľa nich každý z nás je súčasne cieľom a začiatkom výchovy a vzdelávania. Čím viac budeme vychovávaní, tým viac pociťujeme nutnosť pokračovať v tejto výchove a prehĺbovať ju. A čím viac sme vychovávaní a formovaní, tým viac sa stávame schopnými formovať iných.¹⁴⁰

Pápež Ján Pavol II. sa podporou progresívnych metód vzdelávania zaoberá najmä v dvoch dokumentoch z roku 1979: v apoštolskej exhortácii *Catechesi tradendae* - o katechéze v našej dobe a v apoštolskej konštitúcii *Sapientia christiana* - o štúdiu na cirkevných univerzitách a fakultách. Vyzýva teológov, aby sa v spojení s poslaním novej evanjelizácie snažili o neustále hľadanie vhodnejších spôsobov ako sprostredkovať náuku viery dnešným ľuďom tak, aby v Božom ľude náboženská výchova a bezúhonnosť ducha kráčali zároveň s pokrokom vedy a techniky, aby veriaci ľudia boli postupne privádzaní pastoračnou starostlivosťou k plnšiemu a zrelšiemu životu viery. V tejto súvislosti poukazuje i na apoštolskú konštitúciu vyhlásenú Píom XI. *Deus scientiarum Dominus* z roku 1931, v ktorej už pápež Pius XI. podporoval inovácie, prispôsobenie dobe a obnovenie štúdia, ktoré si vyžadujú životné okolnosti.¹⁴¹

---

¹⁴⁰ Porov.: JÁN PAVOL II.: *Christifideles laici*.

¹⁴¹ Porov. JÁN PAVOL II., *Sapientia christiana*, In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 30.11.2015]. Dostupné na internete: <http://m.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/sapientia-christiana>.

V roku 1977 Kongregácia pre katolícku výchovu vydala dokument *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, v ktorom poukazuje na nové výzvy v oblasti technických inovácií spoločenských komunikatívnych prostriedkov a povzbudzuje katolícke školy k napredovaniu, aby sa stali nástrojom výchovy v dnešnom svete.¹⁴²

Kódex kánonického práva sa v rámci učiacej úlohy Cirkvi,¹⁴³ venuje i katolíckej výchove, kde poukazuje na povinnosti a práva rodičov zvoliť si tie prostriedky a inštitúcie, ktorými môžu vhodnejšie zabezpečiť katolícku výchovu detí a že sami rodičia majú právo tieto prostriedky využívať. Nariaďuje, aby sa pastieri Cirkvi snažili používať spoločenské oznamovacie prostriedky a tiež, aby do tejto úlohy zapájali veriacich a pomocou týchto prostriedkov spoločne napomáhali pastoračnej činnosti Cirkvi.¹⁴⁴ Z týchto slov vyplýva, že aj v Kódexe môžeme vidieť implicitne zahrnutú podporu pre e-learning katolíckej teológie.

Katolícka cirkev na Slovensku zriadila Komisiu pre katechizáciu a školstvo, ktorá sa skladá zo štyroch subkomisií: pre školské vyučovanie náboženstva, pre katechézu vo farnosti, pre katolícke školy a pre katechizáciu veriacich maďarskej národnosti. Okrem tejto komisie v oblasti výchovy a vzdelávania zriadila i Radu pre vedu, vzdelanie a kultúru. Medzi uverejnenými dokumentmi tejto rady nájdeme len dva dokumenty a to: *Orientácia katolíckej verejnosti o otázkach homeopatie a Modlitby za školy*.

Deklarácia o katolíckom školstve pre Košickú arcidiecézu zo dňa 25. novembra 2006 uvádza, že Katolícka cirkev „má právo zakladať a viesť školy akéhokoľvek odboru, druhu a stupňa, lebo v nich vidí výborný prostriedok na všestrannú formáciu veriacich a významnú výchovnú službu pre všetkých ľudí.“¹⁴⁵

Niektorými vybranými dokumentmi sme sa snažili poukázať na výzvy otcov biskupov k zapojeniu moderných technológií do služieb evanjelizácie na poli vzdelávania.

---

¹⁴² KONGREGÁCIA PRE KATOLÍCKU VÝCHOVU, *Katolícka škola na prahu tretieho tisícročia*, In: Kapitula.sk [online]. [cit. 30.11..2015]. Dostupné na internete: http://www.kapitula.sk/dsu/html/data/d_cirkevne/ks_naprahu.htm.

¹⁴³ Pozn. Učiacia úloha Cirkvi je obsiahnutá v kánonoch 747 - 833, katolícka výchova v kánonoch 793 - 821 a spoločenské oznamovacie prostriedky v kánonoch 822 - 832.

¹⁴⁴ Porov. KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA: kán, 793, 822.

¹⁴⁵ TKÁČ, A.: *Deklarácia o katolíckom školstve*.

Samozrejme, že takýchto výziev je viac, ale nie je predmetom ani záujmom našej práce sa dopodrobna venovať skúmaniu všetkých výziev. Dôležité je ich postrehnutie a naplnenie, o čo sa snažíme v návrhu, ktorý predkladáme v rámci prínosu našej práce ako: E-learning katolíckej teológie pre farnosti, ktorý predstavuje veľký potenciál rozšírenia teologických vedomostí a zároveň zvýšenia kvalifikácie kresťanov katolíkov na Slovensku. Z uvedeného je zreteľné, že takýto spôsob výučby má v Katolíckej cirkvi svoje miesto i opodstatnenie.

V rámci novej evanjelizácie by určite bolo prínosom e-learningové vzdelávanie katolíckej teológie v rôznych odboroch a úrovniach. E-learning je najaktuálnejšia, najmodernejšia a najrozšírenejšia metóda vzdelávania vo svete s využitím moderných informačných technológií. Informácie sú odovzdávané študentovi prostredníctvom kurzov na diaľku. Takéto vzdelávanie vyžaduje samoštúdium, prípadne štúdium pod vedením vyučujúceho, ktorý je fyzicky na inom mieste ako študent a na diaľku koordinuje priebeh vzdelávania. Súčasné prístupy a inovácie e-learningu ponúkajú online a offline formy. Offline forme podlieha samoštúdium. Pod online formy spadajú možnosti synchrónneho vzdelávania alebo asynchrónneho. Synchronná podoba e-learningu znamená byť v reálnom čase pripojený na internet alebo intranet, aby mohol študent komunikovať s vyučujúcim. Pod tento spôsob spadajú audio a video konferencie, instant messaging¹⁴⁶ a rôzne zdieľané aplikácie. Asynchrónna podoba e-learningu nevyžaduje časové zladenie účastníkov kurzu, ale využíva napríklad diskusné fóra, hromadnú mailovú korešpondenciu a podobne.¹⁴⁷ E-learning je z hľadiska flexibility časového manažmentu vhodný pre všetkých ľudí, ale ešte zvlášť pre tých, ktorí majú obmedzenú mobilitu. Je cenovo výhodnejší než klasické štúdium, vzhľadom na ušetrené náklady s cestovaním a vyučovacími pomôckami. Zápis na takúto formu štúdia nepodlieha náročným kritériám úrovni, postaveniu či vedomostiam študenta. Forma e-learningového vzdelávania poskytuje slobodu vo výbere miesta, času, informácií a študijného tempa, čo je veľkou výhodou pre študenta.

E-learningové vzdelávanie je väčšinou uskutočňované individuálnymi spôsobmi, na základe dohody dvoch strán. Štúdium spravidla spočíva v niekoľko on-line kurzoch, ktoré

---

¹⁴⁶ Pozn.: instant messaging znamená posielanie rýchlych textových správ cez internet.

¹⁴⁷ Porov. FRK, B.: *E-learning a online vzdelávanie dospelých*.

poskytujú spätnú väzbu a vedomostné testy. Po úspešnom zvládnutí, je študentovi udelený certifikát s osvedčením. E-learning pre začiatok vyžaduje vyššie vstupné investície na technické vybavenie, tvorbu materiálov a vyškoleného vyučujúceho s vynikajúcimi zručnosťami, ktorý by spoľahlivo zvládal koordináciu celého procesu vzdelávania. Forma elektronického vzdelávania je pre dnešného kresťana zaujímavá a pútavá nielen svojim moderným prístupom, ale i určitou voľnosťou, ktorá si vyžaduje zodpovedný prístup. Rovnako je efektívna vo využívaní moderných technológií vo vzdelávaní a bolo by veľkou ujmou Katolíckej cirkvi, nevyužiť tieto nové možnosti a prostriedky, ktoré sa priam núkajú v rámci novej evanjelizácie - na vzdelávanie kresťanov v otázkach viery.

Tento spôsob vzdelávania predstavuje zvláštnu výzvu pre farnosti na Slovensku, ktoré by mohli podnietiť laikov k takejto motivácii a zároveň tak spätne získať vyškolených laikov s certifikátom, ktorý by umocňoval ich kompetencie vo farnosti; napríklad vo vedení spoločenstiev, prípravy snúbencov na sviatosť manželstva alebo iné sviatosti, prípadne niektoré z poskytovaných kurzov by mohli mať sociálne zameranie s možnosťou vyškolenia dobrovoľníkov v charitatívnych organizáciách a podobne. V tejto nevyužitej veľkej príležitosti vidíme potenciál na vzrast nielen vedomostnej úrovne katolíkov na Slovensku, ale tiež podporu ich duchovného rastu, čo má vplyv na ich celkové morálne konanie. E-learning v rámci novej evanjelizácie predstavuje veľkú príležitosť novej motivácie praktizujúcich kresťanov k ešte vyššej aktivite a odbornosti. Takýmto spôsobom by vedomostná úroveň laikov v Katolíckej cirkvi na Slovensku mohla stúpnuť a motivovať i nepraktizujúcich veriacich. Teda taktiež nesie v sebe veľký potenciál možnosti oslovenia nepraktizujúcich kresťanov a rovnako môže byť príležitosťou k osloveniu ľudí, ktorí by sa chceli dozvedieť hodnoverné informácie o Ježišovi Kristovi, Svätom písme či Katolíckej cirkvi, ale nemajú odvahu prihlásiť sa na štúdium teológie na vysokých školách z rôznych individuálnych dôvodov. Takýmto spôsobom je v konečnom dôsledku možné prispieť k celkovému rozvoju spoločnosti na Slovensku. E-learningové vzdelávanie katolíckej teológie predstavuje jednu z inovačných progresívnych možností novej evanjelizácie na Slovensku, ktorá môže priniesť ovocie hneď niekoľkonásobne.

5.4 Model e-kurzu

Vzhľadom na charakter a cieľ našej práce, sme sa rozhodli pre vypracovanie návrhu modelu e-kurzu¹⁴⁸, ktorý napĺňa nielen výzvy Koncilu, ale i potreby doby - sú nimi: metanoia¹⁴⁹ a ohlasovanie evanjelia svedectvom čnostného života. Zámerom navrhovaného e-kurzu je obohatiť študenta o vedomosti, ktoré mu pomôžu k vlastnej formácii na piatich úrovniach: sociologickej, manažérskej, psychologickej, teologickej a morálnej.¹⁵⁰ Nakoľko sa jedná o kurz kresťanský, podstatnou úrovňou je duchovná úroveň, z ktorej vedomosti nebudú podliehať záverečnej skúške, ale študentovi budú nápomocné v jeho duchovnom rozvoji a osobnom raste.

Pri výbere študijných predmetov a jednotlivých lekcí sa snažíme o maximálnu elimináciu všeobecných a nepodstatných informácií; dbáme o to, aby sa študentovi odovzdal čo najvýstižnejší a najzrozumiteľnejší obsah danej témy, ktorý by mu pomohol čo najjednoduchšie sa zorientovať ako v sebe samom, tak v spleti životných situácií; aby vedel prijatú teóriu bez ťažkostí zrealizovať v praxi. Osnova štúdia je úzko špecifická svojim cieľavedomým zameraním: aby, v tomto krátkom čase, bol študent schopný pochopiť človeka nielen ako bytosť bio-psycho-sociálnu, ale i duchovnú, stvorenú na Boží obraz a podľa jeho podoby, čo dáva životu človeka hĺbku, plnosť a posvätný zmysel.

Absolvent by mal poznať ľudské možnosti, limity, hodnotu a kvalitu ľudského života, prijať a zvládnuť seba samého; pretože iných - ako animátor podspoločenstva, môže správne viesť len za týchto predpokladov. Teda úlohou kurzu je informovať o: 1. ja; 2. ja vo vzťahu k ty; 3. rodina a spoločnosť; preto sme navrhli do každého tematického okruhu tieto tri zamerania, ktoré študentovi pomôžu k poznaniu skutočnosti o sebe, čo sa odráža i do vzťahov k iným a má vplyv na..... atď. *(v tejto časti je vypracovaný projekt ☺)*

---

¹⁴⁸ Pozn. e-kurz je skrátená verzia názvu: elektronický kurz, ktorý predstavuje výučbu prostredníctvom modernej techniky a internetu.

¹⁴⁹ Pozn. metanoia znamená zmenu zmýšľania, vnútorné obrátenie, ktoré vedie k zmene životného postoja.

¹⁵⁰ Pozn. k doplneniu komplexného pohľadu a vnímania človeka odporúčame kurz doplniť o ďalšie dva pohľady - a to z filozofickej antropológie a kresťanskej spirituality. Z dôvodu zvýšenia nielen úrovne, ale i náročnosti kurzu o ďalšie dva tematické okruhy, ktoré by kurz predĺžili o dva mesiace, sme tieto dva pohľady do vstupného modelu neuviedli, ale určite zastávame myšlienku ich neskoršej implementácie, nakoľko by študentovi pomohli k lepšiemu pochopeniu ľudskej bytosti a teda i seba samého.

Túto ďalšiu stať som, kvôli celkovej obsažnosti rigorózneho práce, z originálnej verzie vyradila; nakoľko som prepracovala e-learning KT, avšak, keďže som i tejto druhej téme venovala pomerne dosť štúdia, času a energie, prikladám ju späť do tejto verzie - pre inšpiráciu na detailnejšie prepracovanie pre zainteresovaných... ☺

Druhým návrhom v súvislosti s novou evanjelizáciou na Slovensku sú detailne prepracované virtuálne prehliadky kostolov na Slovensku - ako prostriedok novej evanjelizácie, ktorý využíva moderné technológie v službe evanjelia prostredníctvom propagácie slovenského kresťanského dedičstva, ktoré nám otcovia zanechali v umení a jeho kráse, ktorá priťahuje pohľady i srdcia ľudí nielen veriacich.

Virtuálne prehliadky kostolov - ako prostriedok novej evanjelizácie

Krása odjakživa inšpiruje a priťahuje; človek sa jej výzvou k tajomstvu nechá slobodne a rád očariť. Ak sa hodnota krásy vloží do služieb evanjelizácie a vyzdvihne pravú Krásu, ktorou je Boh sám, odleskom Ducha otvorí vnútru človeka zmysel pre večnosť, čím splní svoj účel. Vhodným i keď stále nedokonalým spôsobom poukázania na Boha ako prapôvodcu krásy (porov. Múd 13,3), je umenie. Duša človeka, ktorá inklinuje k bohatstvu krásy, vie oceniť nádheru veľkolepých slovenských chrámov, ktoré v službách novej evanjelizácie majú jedinečnú schopnosť: zaujať pohľad, dotknúť sa ducha a v mysli vyvolať otázky o Bohu a celkovej existencii, a priviesť tak človeka k Pravde. Jeden zo spôsobov, ktorým je možné poukázať na toto bohatstvo slovenskej kultúry a umenia prostredníctvom moderných komunikačných technológií, je virtuálna prehliadka.

Umelecké dielo pomáha vnímať hlbší zmysel skutočnosti s historickým príbehom Krista. Otcovia biskupi na záver Druhého vatikánskeho koncilu vyslovili pozdrav a výzvu umelcom, keď povedali, že svet v ktorom žijeme, potrebuje krásu, aby neprepadol zúfalstvu. Krása, rovnako ako pravda, vkladá do srdca človeka radosť a je drahocenným plodom, ktorý odoláva vplyvu času, spája generácie a umožňuje im vstupovať do

vzájomnej komunikácie.¹⁵¹ Nádhera sálajúca z výtvoru umelcov, ktorí zdobili nielen slovenské chrámy, je toho jasným dôkazom. Koncilová konštitúcia o posvätnnej liturgii - *Sacrosanctum concilium*, poukazuje na dôstojnosť sakrálneho umenia, ktorá patrí medzi najvznešenejšie činnosti ľudského ducha, lebo svojou povahou sa zameriavajú na Božiu krásu, jeho chválu a slávu. Cirkev bola preto vždy priateľkou výtvarných umení, uchádzala sa o ich vznešenú službu a sama vychovávala umelcov. Pripúšťala také zmeny v matérii, vo forme i výzdobe, ktoré v priebehu čias prinášal rozvoj techniky.¹⁵² Azda za spomenutou technikou môžeme rozumieť nielen zmeny v matérii alebo spôsob výzdoby, ale v dnešnej dobe taktiež spôsob prezentácie týchto diel.

Všetkým, čo sa vášnivo oddávajú hľadaniu nových „epifánií“ krásy, aby z nej, prostredníctvom umeleckej tvorby, urobili dar pre svet, pápež Ján Pavol II. dňa 4. apríla 1999 napísal list. O tvorbe v umení hovorí ako o dialógu, v ktorom sa človek, odovzdanou iskrou Božej nadzemskej múdrosti, prejavuje viac než v čomkoľvek inom ako obraz Boží.

Krása je akoby výrazom dobra, ako aj dobro je predpokladom krásy; lebo moc dobra sa ukryla do prirodzenosti krásy. Umením jej výchovy je rast osoby a rozvoj spoločenstva. Hodnotné diela obohacujú nielen kultúrne dedičstvo národa, ale poskytujú aj sociálnu službu na osoh spoločného dobra. Každá opravdivá forma umenia predstavuje priblíženie k horizontu viery. Umenie bolo dokonca za cisára Konštantína, ktorý sám dal postaviť impozantné baziliky, uprednostňovanou cestou hlásania viery. Aby Cirkev odovzdávala posolstvo Krista, potrebuje umenie, pretože má, nakoľko je to možné, robiť prítiahlivým neviditeľno, svet Boží.

Pápež apeloval na umelcov, medzi ktorými konkrétne spomenul i umelcov moderných technológií komunikácie - ľudstvo očakáva, že od kontaktu s dielami umenia

---

¹⁵¹ Porov. JÁN PAVOL II.: *List pápeža Jána Pavla II. umelcom*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 2.12.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/dokumenty-papezov/c/list-umelcom-1999>.

¹⁵² Porov. DRUHÝ Vatikanský koncil: *Sacrosanctum concilium*. In: Katolícka cirkev na Slovensku [online]. [cit. 2.12.2015]. Dostupné na internete: <https://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/druhy-vatikansky-koncil/c/sacrosanctum-concilium>.

sa mu dostane objasnenia o jeho ceste a určení. Krása zachráni svet.¹⁵³ Tieto pápežove slová a fakt, že Námestie svätého Petra vo Vatikáne, Sixtínska kaplnka, Bazilika svätého Petra, Bazilika svätého Jána v Lateráne, Bazilika svätého Pavla za hradbami a Bazilika Panny Márie Snežnej a iné, už svoju virtuálnu prehliadku majú, sú dôkazom, že sám pápež je naklonený takejto forme prezentácie sakrálneho umenia a Boha v ňom.

Pápež Benedikt vyzýval ľudí k návštevám umeleckých galérií nielen pre kultúrne obohatenie, ale i ako príležitosť upevniť puto s Bohom, pretože krása nás vyzýva k uzobrať a je cestou k Bohu, ktorá nás pozýva ísť vyššie. Je poukázaním zviditeľnenia tejto potreby ísť ďalej, ďalej za to, čo človek vidí; je to zjavenie smädu a hľadanie nekonečna. Umenie predstavuje akoby otvorené dvere nekonečnu ku kráse a pravde. A to je zážitok, ktorý sa dotýka srdca a pozdvihuje ducha.¹⁵⁴ V tvorivej činnosti má žiariť Gloria Dei - Božia sláva. Ak umelec vidí vo svojom diele len finančný zisk, ktorý mu dielo prinesie, je to koniec jeho pravej tvorivosti. Preto i spôsob propagácie, prezentácie týchto diel, prostredníctvom modernej techniky, má zostať priehľadný pre Boha a jeho krásu.

Kódex kánonického práva v kánonoch 1186 - 1190 nariaďuje spôsob kultu, posvätných obrazov a relikvií; a v kánonoch 1205 - 1239, v rámci ktorých sú zahrnuté kostoly, kaplnky, svätyne a oltáre, pojednáva o posvätných miestach. Na posvätnom mieste sa má pripustiť iba to, čo slúži na vykonávanie alebo napomáhanie kultu, nábožnosti a náboženstva, a zakazuje sa všetko, čo sa nezlučuje s posvätnosťou miesta. Ordinár však môže dovoliť iné použitie, nepriečiace sa posvätnosti miesta.¹⁵⁵ O prezentácii sakrálnych predmetov, obrazov alebo kostolov nie je v kódexe žiadny kánon, ktorý by nejaký spôsob nariaďoval alebo zavrhoval, avšak pre náš návrh spracovania virtuálnych prehliadok kostolov, je táto informácia potrebná, aby sa spôsob zbierania materiálov pre spracovanie a jej následná prezentácia, nepriečil posvätnosti miesta.

---

¹⁵³ Porov. JÁN PAVOL II.: *List pápeža Jána Pavla II. umelcom*.

¹⁵⁴ Porov. ZENIT: *Benedikt XVI.: Krása nám pomáha v modlitbe*. In: Monitor svět katolíckými očima, [online]. [cit. 1.12.2015]. Dostupné na internete: <http://rcmonitor.cz/cr/4870-benedikt-xvi-krasa-nam-pomaha-v-modlitbe>.

¹⁵⁵ Porov. KÓDEX KÁNONICKÉHO PRÁVA: kán. 1210.

I keď sa na internete už dajú pozrieť virtuálne prehliadky niektorých i slovenských kostolov, ale ich počet je minimálny, vzhľadom na veľké bohatstvo slovenskej kultúry, ktoré si ako dedičstvo máme chrániť a odovzdávať ďalším generáciám, ktoré sa v dnešnej dobe pohybujú vo virtuálnom svete veľakrát častejšie než vo svete reálnom. Avšak tieto už existujúce prehliadky nie sú detailne spracované. Slúžia len na všeobecné interaktívne prezeranie interiéru; pri takejto prehliadke je možné otáčať pohľadom v miestnosti, ale nie je umožnený pohľad na konkrétne detaily napríklad obrazov alebo sakrálnych predmetov z blízka. Neposkytujú možnosť pozrieť si obraz po celej dĺžke alebo vzácny kalich v jeho úžasne umelecky prepracovaných detailoch. Taktiež tieto prehliadky sú bez hovoreného slova a nemajú ani detailný popis, ktorý veľmi chýba, zvlášť pri vzácných starobyklých obrazoch, nesúcich v sebe kus histórie, ktorej sa takýto virtuálny návštevník môže on-line pozrieť zoči-voči. Avšak technikou sprostredkovaný obraz nikdy neposkytne dialóg, ktorý prebieha v realite medzi umeleckým dielom a človekom, ktorý môže človek zažiť jedine a len v osobnom kontakte, na rovine estetického zážitku. Na toto upozorňoval i pápež Ján Pavol II., že ak chýba atmosféra osobného zážitku človeka s umeleckým dielom, teda ak je umelecké dielo len sprostredkovaným obrazom prostredníctvom audiovizuálnej techniky, jedná sa len o reprezentáciu a víziu.¹⁵⁶ Áno, osobný zážitok virtuálna prehliadka nikdy nenahradí, ale určite upúta človeka, ktorý má cit pre krásu a umenie. A ak sa nadchne poskytnutým obrazom, možno i sám človek bude cítiť pohnútku kostol osobne navštíviť a svoj osobný dialóg s umením prežiť reálne, nielen na rovine estetickej, ale i duchovnej. Ale taktiež táto forma prezentácie predstavuje možnosť, aj keď len virtuálnej návštevy, pre ľudí, ktorí zo zdravotných alebo finančných dôvodov nemôžu kostol osobne navštíviť. Týmto by sme chceli vyzdvihnúť úžitok takéhoto návrhu, ktorý je v súlade s výzvami novej evanjelizácie a pápežov, ktoré sme si predstavili na úvod témy a žiaľ, na Slovensku stále absentuje. Virtuálne prehliadky sú spracované rôznymi spôsobmi. Niektoré sú ako 3D animácie, pôsobiace viac rozprávkovým dojmom, kde pravá realita dosť uniká, čo určite konkrétne pre náš návrh, ktorý predstavíme na konci témy, nie je vhodné.

---

¹⁵⁶ Porov. JÁN PAVOL II.: *Teologie těla*.

Virtuálny svet ponúka jednu z variant, kde by sa ľuďom prostredníctvom internetu, všade na svete, mohlo predstaviť bohatstvo slovenskej kultúry a umenia, ktorým sú presiaknuté veľkolepé slovenské katedrály: svätého Martina v Bratislave, svätého Jána Krstiteľa v Trnave, svätého Františka Xaverského v Banskej Bystrici, Najsvätejšej Trojice v Žiline, svätej Alžbety v Košiciach, Nanebovzatia Panny Márie v Rožňave, svätého Martina v Spišskej Kapitule, svätého Šebastiána v Bratislave, Bazilika sv. Emeráma v Nitre, ale i konkatedrála sv. Mikuláša v Prešove, Sedembolestnej Panny Márie v Poprade; taktiež i Gréckokatolícke Katedrálne chrámy svätého Jána Krstiteľa v Prešove, Narodenia presvätej Bohorodičky v Košiciach, Povýšenia vznešeného a životodarného kríža v Bratislave, ale i mnohé iné nádherné kostoly, ktoré sú zároveň kultúrnou pamiatkou mesta, ako napríklad Piaristický kostol sv. Františka Xaverského v Trenčíne a podobne, ale určite by oslovili aj nové chrámy, ktoré, okrem iného, môžu niekoho fascinovať moderným umením. Boh jediný je Stvoriteľ všetkého a ľudia, ktorých stvoril na svoj obraz a podľa svojej podoby (porov. Gn. 1,26-27), majú v jeho diele stvorenia pokračovať ako spolutvorcovia. Virtuálne prehliadky kostolov sú novou príležitosťou, ako „priniesť Boha“ tam, kde sú ľudia. Kresťanské umenie je návratom k nadšeniu, údivu a úzasu pravých hodnôt prostredníctvom pôvabu a jemnocitu pravej krásy, ktorá sa v dnešnej unudenej spoločnosti vytráca. Bolo by veľkou stratou neinvestovať do propagácie kresťanských diel.

Virtuálne prehliadky kostolov, prostredníctvom moderných komunikačných prostriedkov, predstavujú atraktívny spôsob prezentácie Božieho prstu v umení ľuďom akéhokoľvek vierovyznania, ako aj tým, ktorí sa hlásia k rôznym formám ateizmu. Boh zvlášť prostredníctvom hodnoty krásy pôsobí na človeka, lebo krása má väčší potenciál osloviť i ľudí, ktorí odmietajú iné kresťanské hodnoty. Krása totiž prenikne tam, kde sa tak zjavne nedostane ani spravodlivosť, alebo pravda. Preto ľudia inšpirovaní tajomstvom umenia, tak môžu zažiť dotyk Ducha. Krása v umení dedičstva Katolíckej cirkvi na Slovensku je pozoruhodná a je veľkou škodou, že ešte neprenikla do virtuálnej reality, ktorá potrebuje zaplniť svoj priestor skutočnou Krásou, ktorá priťahuje. Bolo by stratou túto možnosť premárniť. Virtuálny svet, v ktorom žije väčšina ľudí a v ktorom mnohí ľudia hľadajú to, čo nenachádzajú vo svete reálnom, predstavuje veľký potenciál oslovenia čistou krásou v umení, ktorá je dnes tak vzácna a zriedkavá, že má schopnosť človeka

upútať a prebudiť. Umenie je formou ľudského vyjadrovania vnútorného bohatstva ľudskej bytosti presahujúcou hľadanie životných potrieb. Je formou praktickej múdrosti, ktorá spája poznanie so zručnosťou a ušľachtilosť mu dáva cieľ, na ktorý je zameraný; teda posvätné umenie oslavuje transcendentnosť Boha, privádza srdce človeka k adorácii, čím tak zodpovedá svojmu poslaniu.¹⁵⁷

Návrh virtuálnych prehliadok slovenských kostolov

Navrhujeme, aby každá rímskokatolícka a gréckokatolícka farnosť na Slovensku zvážila a využila možnosť prezentácie svojich kostolov na internete, prostredníctvom virtuálnych prehliadok. Všetky dôležité pozitíva sme už vymenovali. Azda jediné negatívum, ktoré môže niekoho odradiť, je výška sumy, ktorá sa fakturuje firme za spracovanie takejto prehliadky. Je to však jednorazová investícia, ktorá sa vyplatí na desiatky rokov - jej ovocie veríme i napriek tomu, že ho nemusíme reálne nikdy vidieť.

Náš návrh spočíva v obohatení, rozšírení klasicky spracovaných virtuálnych prehliadok o nasledovné novinky, ktoré sme zhrnuli do troch bodov:

1. Aby sa virtuálne prehliadky kostolov spracovali z reálnych fotografií a nie vo forme 3-D animácií, lebo rozprávkovým štýlom prezentácie sa vytráca obdiv a úcta voči umeniu a kvalite našej histórie vo vzácných maľbách a predmetoch; uniká tým realita a hodnota nielen kultúrna, ale i posvätná, čo nepriamo podnecuje k ľahostajnosti voči evanjelizácii, o ktorú sa snažíme.
2. Aby boli virtuálne prehliadky kostolov doplnené o možnosť prezerania detailov interiéru - a to najmä vzácných sakrálnych predmetov a obrazov. Čo v praxi znamená, že virtuálny návštevník by mal mať možnosť prezrieť si napríklad obraz v jeho detailoch po celej dĺžke i šírke. Túto možnosť určite ocenia najmä umelci a ľudia, ktorí majú vzťah k umeniu, kultúre, dejinám, spiritualite a cit pre krásu.

---

¹⁵⁷ Porov. KATECHIZMUS KATOLÍCKEJ CIRKVI: *VI. Pravda, krása a posvätné umenie*. In: Katechizmus.sk Dostupné na internete: <http://www.katechizmus.sk/?action=getfullk&kid=3319>.

3. a) Aby boli virtuálne prehliadky kostolov rozšírené o auditívne znaky. Zvuk udržuje pozornosť, zvyšuje zapamätateľnosť, pridáva na hodnotu a účinku virtuálnej prehliadky kostola. Kombináciou zvuku s obrazom sa zvyšuje intenzita pôsobenia celkového dojmu na virtuálneho návštevníka. Konkrétne v praxi pod tým myslíme, že po spustení virtuálnej prehliadky, bude návštevníka po virtuálnych priestoroch kostola sprevádzať hlas, ktorý mu nielen navrhne, kde má na obraze kliknúť, ale predstaví aj celú históriu kostola, vrátane umeleckého opisu obrazov a iných vzácných predmetov a pamiatok, ktoré sa v kostole nachádzajú. Dramatickosť zážitku virtuálnej prehliadky podporí tichá organová hudba v pozadí hovoreného slova.
- b) Ak má niekto výhrady voči zvuku, ponúkajúcou alternatívou je textová verzia histórie a pamiatok, ktorú si návštevník bude môcť sám prečítať. Výhodou tejto možnosti je ústretovosť voči nepočujúcim ľuďom.
- c) Navrhujeme, aby virtuálna prehliadka mala vkomponované obe možnosti, teda ako možnosť zapnúť a vypnúť zvuk, tak možnosť prečítať alebo neprečítať text.
- d) Ďalšou zaujímavou možnosťou, ktorú uvítajú najmä zahraniční virtuálni návštevníci, je mutácia v rôznych cudzích jazykoch. Teda virtuálna prehliadka kostola by ponúkala možnosť výberu sprievodného textu, buď čítaného alebo písaného, napríklad v angličtine, nemčine, francúzštine, taliančine a ruštine..

Nie je v silách kresťanov všetko zlo z virtuálneho sveta odstrániť, ale určite, za pomoci Ducha Svätého, je v ich silách, vytvoriť na tomto poli nové krásne evanjelizačné diela v rôznych variantoch, aby si i tam mohol človek vybrať, či podľahne svetom propagovaným falzifikátom krásy alebo, či uprednostní krásu, ktorej pôvod a cieľ je v absolútnej Kráse, prevyšujúcej všetky ostatné. Kresťania ako spolutvorcovia na Božom diele stvorenia, majú nasledovať podnety Ducha a vytvárať diela, z ktorých bude žiariť slávna krása Stvoriteľa. Bez egoistických motívov majú v službe novej evanjelizácie schopnosť svojimi dielami prebúdzat' a otvárať srdcia pre Boha. A tak i takouto službou nech je oslávený Boh v dielach aj vo virtuálnom svete.

ZÁVER

Základným cieľom našej práce bolo poukázať na aktuálne výzvy novej evanjelizácie na Slovensku, na ktoré sa vzťahujú a majú vplyv stále živé rany komunistického režimu. Prierez historických udalostí Cirkvi na Slovensku, vo vzťahu k novej evanjelizácii, tvorí väčšiu časť práce. Na základe štúdia historických, vedeckých a cirkevných informácií, faktov a predpokladov sme dospeli k návrhu e-kurzu, ako evanjelizačného projektu, ktorý tvorí konkrétny výstup práce.

V úvode sme sa pokúsili o hľadanie definície pojmu nová evanjelizácia. V Katolíckej cirkvi sa na základe inšpirácie protestantskej náuky, začal tento pojem častejšie používať až po Druhom vatikánskom koncile. Vzhľadom na túto skutočnosť sme stručne predstavili jeho etymológiu, ktorá pramení v evanjeliách; charakteristiku, ktorá spočíva v ohlasovaní evanjelia praktizujúcim kresťanom, nepraktizujúcim a ľuďom, ktorí Ježiša Krista ešte nespoznali; a cieľ evanjelizácie, ktorým je obrátenie. Vzhľadom na univerzalitu pojmu, ktorá ako v svojej hĺbke, tak v svojej šírke obsahuje podstatu kristológie, ekleziológie a soteriológie, nie je možné tento pojem jednoznačne zdefinovať. K tomuto výsledku sme prišli štúdiom koncilových, pokoncilových a pápežských dokumentov, ale i historických faktov a údajov súvisiacich s katolíckou a protestantskou náukou. Pre Katolícku cirkev na Slovensku bol významný prelomový rok 1990, kedy zánik komunizmu na Slovensku priniesol slobodu Cirkvi a jej veriacim. V práci sme opísali niektoré utŕžené rany od komunistického režimu a nepripravenosť Cirkvi na slobodnú realizáciu, ktorá mala dopad i na novú evanjelizáciu na Slovensku. Hlavným pokusom o pozitívnu zmenu a pokrok v tomto smere bol pastoračno-evanjelizačný plán biskupov Slovenska, ktorý pre svoju nedostatočnú prepracovanosť nepriniesol pozitívnu odozvu. Tento nedostatok sa snažili strojcovia druhého pastoračného plánu vykryť konkrétnymi navrhnutými projektmi; ale keďže každá farnosť je špecifická svojimi podmienkami, ľuďmi a situáciou, nebolo možné tak jednotne vo farnostiach zrealizovať navrhnuté ciele a tak ani druhý pastoračný plán nepriniesol očakávaný výsledok; určite však bol veľkou inšpiráciou a podnetom pre spoločenstvá, ktoré po revolúcii postupne vznikali a angažovali sa na poli charity, dobročinnosti, vzdelávania, formácie a novej evanjelizácie.

V poslednej časti, ktorá tvorí konkrétny výstup práce, sme poukázali na niektoré výzvy koncilových a pápežských dokumentov, smerujúce k využívaniu moderných technológií do služieb evanjelia, nakoľko v nich otcovia biskupi vidia veľký význam a zmysel. Na základe toho sme sa z časti venovali vplyvu virtuálneho sveta na človeka z vedeckého a psychologického hľadiska, ktoré dosvedčujú jeho nesmierny zásah na človeka ako na rovine vedomej, tak na rovine podvedomej. Zistenie, že tento stále nový a stále neobsadený priestor je čím ďalej, tým väčšou súčasťou života dnešných ľudí, ktorí sa k nemu utiekajú v nádeji nájsť tam to, čo v reálnom živote nenachádzajú, nás popudilo k myšlienke vyplnenia tohto priestoru užitočným obsahom, ktorý by spĺňal výzvy Koncilu a pápežov o novej evanjelizácii, prostredníctvom moderných technológií. Takýmto spôsobom, ktorý považujeme v dnešnej dobe pre ľudí zaujímavý, by bolo možné priviesť ľudí k uvažovaniu o Bohu a pravých hodnotách, ktoré dávajú životu zmysel a naplnenie.

V tejto súvislosti sme predložili návrh e-learningu, ktorý môže byť inšpiráciou na jeho uvedenie do praxe ako projektu podporujúceho novú evanjelizáciu na Slovensku; je špecifický svojim zameraním pre farnosti, ale môže ho využívať ktokoľvek. On-line štúdium z domova tak môže obohatiť ľudí na Slovensku o cenné vedomosti z oblasti katolíckej teológie. Po ukončení kurzu a úspešnom absolvovaní záverečnej skúšky, by absolventi obdržali certifikát, ktorý by rozšíril ich potenciál uplatnenia v tejto oblasti a zvýšil kompetencie vo farnosti, v ktorej sa angažujú. I keď certifikát nie je adekvátny vysokoškolskému diplomu, považujeme ho za prínosný v oblasti farskej pastorácie, nakoľko konečným prínosom projektu z dlhodobého hľadiska môže byť zvýšenie vedomostnej úrovne katolíkov na Slovensku v teologických otázkach, ako aj väčšia angažovanosť veriacich vo farnostiach.

Verzia bude priebežne doplnená - [Júlia Kubicová](#)